

# ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336

Александрова М.М., к.е.н., доц.  
Адаменко А.С., студ., III курс, ФБС-1, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## ПОНЯТТЯ «ЕВРИСТИК», ЯК СКЛАДОВОЇ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ

Евристика є галуззю знань, що досліджує діяльність індивіда. В сучасних умовах суб'єкти господарювання обмежені факторами часу та ресурсів. Саме через це існує проблема неможливості надання комплексної оцінки наявному обсягу інформації та даних. За певний період часу індивід вибудовує алгоритми фінансової поведінки, що дозволяють йому певною мірою і досить швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. В психології подібні алгоритми називаються евристичними, які виникають і формуються суб'єктами природним шляхом, а тому мають місце і у фінансовій сфері.

Впродовж останніх двох тисячоліть поняття «евристика» характеризується лише узагальнено. Досліджують евристики Д.Канеман, А.Тверські, Р.Талер, М.Мобуссін та інші. З кінця ХХ-початку ХХІ ст. здійснюються різноманітні дослідження, що підтверджують тотожність евристик, які при цьому трактуються як окремі одиниці. Також недоліком є те, що евристики вважаються дійсно ефективними лише у випадках вирішення вузького кола проблем. Використання алгоритмів фінансової поведінки індивіда для вирішення різних за складністю і типом завдань провокують систематичні або ж евристичні помилки. Для того, щоб виключити можливість дублювання важливо здійснити класифікацію евристик відповідно до 3 загальновідомих підходів: евристики загального призначення (А.Тверські, Д.Канеман) евристики афекту (П.Словік, А.Фінукейн, Е.Пітерс), узагальнені евристики (Т.Гілович, Д.Гріфін).

Загалом під евристикою (від грец. *heuristiko*) – знаходжу, відшукую,) розуміють галузь знань, сферу наукових досліджень, яка вивчає творчу діяльність індивіда, а також методи, що використовуються у відкритті нового, в процесі навчання, які спрощують і полегшують рішення ознайомчих і конструктивних задач. Як наука евристика розвивається на перетині філософії, психології, економіки, фінансів, теорії штучного інтелекту, структурної лінгвістики, теорії інформації, математики і фізики.

Найбільше евристики проявляють себе на фінансовому ринку та у фінансах домогосподарств. Фінансовий ринок має всі характеристики складної адаптивної системи, у якій інвестори з різними типами інвестиційної поведінки і правилами прийняття фінансових рішень взаємодіють один з одним. При цьому вони уникають відразу двох когнітивних помилок: знайти причину кожного можливого наслідку при прийнятті фінансових рішень; надати перевагу оцінці ринку як цілісної системи, а не оцінці власних дій. Однак, сучасні суб'єкти господарювання переважно приймають фінансові рішення в умовах обмеженості часу і тому покладаються на евристики, які спонукають інвесторів до спонтанних фінансових рішень. Для уникнення подібного необхідно розуміння сутності евристик і визначення ступеню їх впливу на свідомість індивіда. Таким чином, фінансовому ринку притаманні: евристикарепрезентативності, доступності, коригування.

Евристика репрезентативності – це судження, яке формується на основі стереотипів. Найчастіше суб'єкти господарювання орієнтуються на невелику вибірку подій на ринку, або ж сукупність статистичних даних, яку вважають репрезентативною в порівнянні із загальною ринковою ситуацією. Такі судження часто призводять до прийняття неправильних рішень. Наприклад, інвестори можуть сприйняти короточасне зростання курсу акцій за початок довгострокового підвищення ціни цінних паперів певних компаній, що мають бездоганну ділову репутацію. Є багато випадків, які спростовують дані стереотипи. Так, у високорозвинених країнах (США, країни Західної Європи) існує закономірність щодо акцій, які протягом трирічного періоду приносять найменший прибуток, у наступні три роки вони характеризуються високим рівнем прибутковості. Однак, можлива й інверсійна ситуація.

Евристика доступності надає змогу інвесторам здійснювати оцінку ймовірності настання події в залежності від кількості схожих подій чи випадків, що згадує суб'єкт господарювання під час прийняття фінансових рішень. Евристику доступності досить часто ототожнюють з «ефектом легкості згадування інформації». Тобто індивіди надають перевагу доступній інформації, а не тій, що є актуальною і стосується конкретного фінансового рішення. Важливим є ефект «реклами лотереї», що проявляється при управлінні інвестиціями переважно в великих корпораціях, коли менеджер відмовляється від купівлі-продажу акцій, що аналізуються великою кількістю фахівців, так як вважається, що доступність збільшує ймовірність завищення котирувань.

Ефект «якору», «залипання», або «евристика коригування» проявляється у інвесторів, які здійснюють оцінку, починаючи з певної вихідної точки, яка коригується в процесі отримання інформації. Якір може бути пов'язаний із поставленим фінансовим завданням або ж не мати до нього жодного відношення. Фінансові аномалії проявляються, коли коригування недостатньо або занадто консервативне. Наприклад, ціни в угодах злиття і поглинання, які впливають на курс акцій компаній. Велика кількість покупців роблять пропозицію за конкретною ціною, пропонуючи використовувати її як вихідну точку для переговорів.

Отже, евристики є новим популярним напрямом наукових досліджень. Сьогодні евристики є особливо актуальними, адже не існує усталених підходів до визначення їх сутності і підходів до класифікації. Евристики є неуніверсальними і переважною мірою тотожними. Подальшим напрямом досліджень вважаємо поглиблення вивчення сутності евристик і конкретизацію випадків їх використання.

Александрова М.М., к.е.н., доц.  
Демчук Д.А., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ BLOCKCHAIN В СТРАХУВАННІ

Проблема швидкості обробки великих масивів даних та їх зберігання, усунення корупційних явищ у фінансовій сфері досить гостро стоїть перед сучасним суспільством. Технології блокчейн, які останнім часом завойовують світову популярність, дозволяють вирішити низку таких питань, як значне скорочення часу на здійснення фінансових процедур, скорочення матеріальних витрат через відсутність потреби в потужних серверах, дорогих комплексах по збереженню даних, усунення монополій великих компаній, що намагаються маніпулювати ринком тощо.

Нині в страховій сфері вітчизняним страховим компаніям доводиться вирішувати безліч подібних проблем, з'являється все більше нормативних вимог, зростання самої індустрії сповільнюється, а тому страховикам необхідно обробляти та зберігати все більші масиви інформації.

Точність інформаційних даних є однією з найбільш важливих складових для успішної страхової компанії. Тим не менше, дана сфера часто асоціюється із затримками відшкодування страхових виплат, спробами шахрайства та махінаціями, іншими негативними явищами. Крім цього, рівень довіри між клієнтами та страховими компаніями низький – страхувальники бояться втратити контроль над своїми особистими даними, тому часто не довіряють їх страховикам.

Концепція технології блокчейн була запропонована СатошіНакамото ((SatoshiNakamoto) в 2008 році., а вперше застосована на практиці при появі біткоіна в 2009 році. Її походження пов'язують із транзакціями крипто валют, проте сфера застосування даної технології значно ширша.

Blockchain платформи - це ключ до ефективної цифрової трансформації бізнесу в сфері страхування. Запровадження ефективних блокчейн рішень дозволить скористатися перевагами автоматизованих процесів, які дешевші, швидші, безпечніші та прозоріші існуючих. Впровадження такої технології дозволяє інтегрувати блокчейн в існуючу інфраструктуру без видимих перетворень за допомогою зміни внутрішніх алгоритмів збереження даних та надання до них доступу з боку страхувальників (користувачів). Отже, ще однією причиною впровадження блокчейн-технологій – високий рівень їх безпечності.

Досліджуючи практику застосування технології блокчейн, можна виділити такі напрями її використання в сфері страхування:

Виявлення та попередження шахрайства - шахрайські дії як і раніше залишаються однією з основних проблем страхового бізнесу. Для підвищення ефективності розпізнання випадків шахрайства, фальсифікації інформації про тілесні ушкодження або майнових збитків, розглядається можливість створення спеціальної блокчейн-бази, яка буде виконувати функції єдиного для всієї галузі розподіленого реєстра, що містить як зовнішні дані, так і інформацію про клієнтів. Це дозволить:

- підтверджувати особистість клієнтів, справжність їх документів, право власності і перевіряти походження коштів на їх рахунку.
- перевіряти передані в поліцію заяви про крадіжку і інші аналогічні документи, виявляти шахрайські знахідки окремих особистостей.
- підтверджувати дату і час випуску полісів.
- підтверджувати дані про зміну власника майна або зміни його місцезнаходження.

Управління запитами на відшкодування страхових збитків і автоматизація - блокчейн системи забезпечують прямий зв'язок між страхувальниками і страховиками. Це допомагає уникнути використання ненадійних сторонніх систем, трудомістких і дорогих ручних операцій з управління заявами. Використовувані регламенти для видачі нових полісів, перевірки особи заявника, затвердження або відхилення заяв можуть бути оцифровані і автоматизовані за допомогою смарт-контрактів.

Розробка сучасних фінансових моделей – страхові компанії постійно знаходяться в пошуку нових фінансових моделей – зробить бізнес більш ефективним. Технологія блокчейн забезпечує автоматизацію рутинних, важливих завдань і дає можливість застосовувати нові фінансові моделі, які раніше було занадто складно реалізувати. Розробляючи нові додатки, компанії можуть домогтися більшого залучення клієнтів і поліпшити результати своєї діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що страхові компанії, що впроваджують інноваційні технології зможуть першими отримати вигоду від впровадження передової технології. Правильне її застосування покладе початок відходу від традиційних способів пошуку шляхів оптимізації страхових процедур. А використання блокчейн технологій в страховій галузі дозволить звільнитися від корупції, виключити грошові махінації, знизити рівень шайраїства, система спонукатиме до прозорості здійснення всіх страхових операцій в рамках чинного законодавства.

Білецька А.Ю., студ., IV курс, гр. ФК-23, ФОФ  
 Науковий керівник – Дячек С.М., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### ВПЛИВ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На сьогодні кожна країна світу приділяє багато уваги забезпеченню високого рівня фінансової безпеки, адже вона є одним із головних показників ефективного функціонування держави та впливовим чинником на всі економічні процеси. Економічна ситуація, що склалася в Україні протягом останніх років, характеризується загрозливим зростанням боргового навантаження, що виступає одним із головних факторів гальмування розвитку економіки країни. Звичайно, управління державним боргом, потребує наявності і повноцінного правового забезпечення процесу формування боргових зобов'язань, функціонування відповідних структур, покликаних його обслуговувати, а також створення дієвого механізму його погашення. Крім того доцільно не лише оцінювати динаміку державного боргу, а також і його вплив на становище всередині країни. Одним із ключових макроекономічних показників є рівень ВВП країни. Саме валовий внутрішній продукт є основним показником результативності економічної діяльності на макrorівні та добробуту суспільства.

Базуючись на даних Міністерства фінансів про обсяги ВВП України (y) та обсяги державного та гарантованого державою боргу (x) протягом 2008-2017 рр., нами було побудовано наступну регресійну модель (рис. 1):

$$y = 1,0466 x - 759103, \quad (1)$$

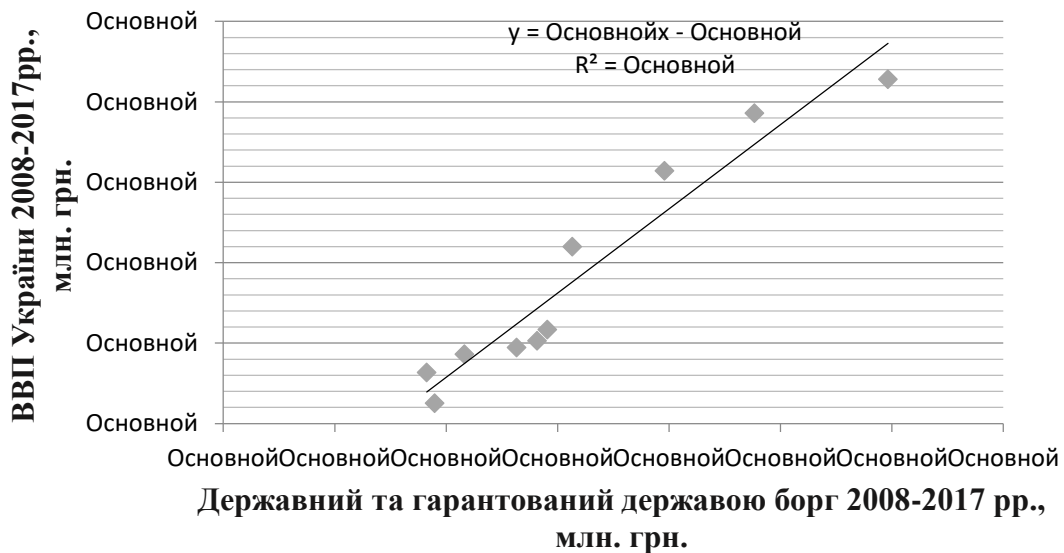


Рис.1. Регресійна модель залежності обсягів ВВП від обсягів державного та гарантованого державою боргу

Для визначення ступеня залежності між показниками було використано коефіцієнт кореляції (R). Його значення, відповідно до шкали Чеддока, можуть свідчити про дуже сильний ( $|R| \geq 0,9$ ), сильний ( $0,7 \leq |R| < 0,9$ ), помірний ( $0,5 \leq |R| < 0,7$ ) та слабкий ( $0,3 \leq |R| < 0,5$ ) зв'язок або ж його відсутність ( $|R| < 0,3$ ). В нашому випадку значення коефіцієнта кореляції  $R = 0,9646$ , тобто існує дуже сильний лінійний зв'язок між величиною ВВП України та величиною державного і гарантованого державою боргу. Значення коефіцієнта детермінації  $R^2 = 0,9305$  свідчить, що 93,05 % коливань обсягів ВВП України зумовлені змінами обсягів державного та гарантованого боргу країни, а решта 6,95 % – іншими, неврахованими нами факторами.

Отже, запропонована регресійна модель дозволила визначити, що зростанню величини ВВП України суттєво сприяє нарощення обсягів державного та гарантованого боргу, тому основною метою боргової політики повинно бути ефективне, цільове використання, контроль за поверненням і обслуговуванням зовнішніх ресурсів з метою фінансування економічного розвитку держави.

УДК 336.14

Боголюб А.О., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Важливість розвитку освіти в будь якій країні є неймовірно великою, адже освіта це основа, як прогресу суспільства в цілому, так і індивідуального розвитку людини, чим вища її якість тим краще буде розвиватися країна в майбутньому тому, що тільки високоосвічені громадяни та висококваліфіковані спеціалісти можуть приносити свій вклад в розвиток своєї держави.

Проте належний розвиток системи освіти та її ефективне функціонування неможливе при недостатньому фінансуванні та його неефективному розподілі.

Найбільш актуальною є проблема об'єктивного визначення необхідних обсягів фінансування та пошуку нових і вдосконалення старих джерел фінансування. Оскільки враховуючи теперішній рівень інфляції та рівень росту цін, неможливо розпланувати бюджет в хоча б достатній кількості для всіх освітніх закладів, не говорячи вже про фінансування їх розвитку.

Впровадження нових освітніх методик, практик, систем навчання стає неможливим при відсутності фінансування, що ми й бачимо на даний момент в Україні. Проте лише в деяких випадках велика ефективність такого вкладу бюджетних коштів все ж таки доведена.

На думку експертів, погіршення показників розвитку освіти в Україні є свідченням не лише політичної нестабільності, зменшення приросту показників ВВП і ВВП на одну особу населення в країні, а й неефективного використання ресурсів, що виділяються державою на розвиток соціальної інфраструктури, та важелів впливу держави на функціонування і розвиток національної економіки, зокрема й на систему освіти.

В Україні після проголошення незалежності сфера освітніх послуг, що не зазнала кардинальних змін, дедалі більшою мірою не відповідає соціально-економічному розвитку. За умов глобалізації й інформаційної революції, коли в економіці поступово формуються конкурентні відносини, освіта не виконує своєї суспільної функції. Міжнародні порівняння й рейтинги показують, що рівень освітніх послуг в Україні є недостатнім; не повністю реалізуються програми розвитку освіти, ускладнюються й сповільнюються процеси її реформування, це підкріплюється низькими результатами України серед інших країн світу у міжнародних рейтингах.

Такий стан даної ситуації пов'язаний передусім з тим, що стандарти, які були встановлені законодавством в освітній галузі, не відповідають наявним можливостям їх бюджетного фінансування. У ст. 78 Закону України «Про освіту» від 2017 року зазначено, що «Держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством». Попередній редакції цього закону а саме від 1991 року зазначено, що розмір асигнування на освіту повинен становити не менше ніж 10 відсотків від валового внутрішнього продукту, однак з моменту набуття Україною незалежності жодного разу нам не вдалося вийти на встановлений рівень фінансування освіти тому, що така норма виявилася завищеною. Проте навіть знизивши даний відсоток з 10 до 7, в період з 2016 по 2018 роки його все таки не було досягнуто.

Так у 2016 році на освіту держава витратила майже 6% валового внутрішнього продукту. Хоч це доволі велика частина державних видатків, більше витрачається лише на соціальну сферу. В 2017 році згідно із ЗУ «Про державний бюджет» було заплановано та витрачено на освіту 5,7% ВВП. У бюджеті на 2018 рік було прийнято рішення збільшувати інвестиції в освіту, зокрема, частка ВВП на освіту збільшилася до 6,7%. Зведений бюджет освіти зріс на 53,3млрд гривень. Згідно з ЗУ «Про державний бюджет на 2019 рік» видатки на освіту становлять 242,6 млрд грн., в порівнянні з аналогічними видатки на минулий рік ця сума збільшилася на 28,3 млрд грн і становить 6,1% від валового внутрішнього продукту.

Зазначене вище дозволяє визнати, що для найбільшої ефективності системи фінансування освіти в нинішніх умовах суворого обмеження фінансових можливостей, необхідне розроблення та впровадження нових підходів стосовно системи фінансування закладів освіти. Ми можемо виділити такі, найактуальніші напрямки удосконалення системи фінансового забезпечення закладів освіти:

- удосконалення існуючого нині механізму бюджетного фінансування закладів освіти та впровадження постійного чіткого та суворого контролю за їх використанням, що призведе до більш ефективного використання бюджетних коштів;

- поступове збільшення розміру асигнувань бюджетів усіх рівнів на функціонування системи освіти;
- залучення позабюджетних джерел фінансування освіти.

Для побудови ефективної моделі фінансування освіти, адекватної ринковій економіці, розвитку нової соціально-економічної структури освітньої сфери має бути чітко визначений механізм здійснення видатків на освіту, конкретні інструменти та індикатори його реалізації, який забезпечується підтримкою з боку як держави, так і суспільства. Політику фінансування освіти потрібно формувати відповідно до соціально-економічної доцільності здійснених бюджетних видатків та поєднання вітчизняного й світового досвіду.

Отже, сучасні умови розвитку України вимагають суттєвого зростання обсягу фінансування освіти як одного із ключових факторів забезпечення економічного зростання держави.

Бойко А.В., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Новак О.С., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## ПОНЯТТЯ ДИЛІНГУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ВАЛЮТНО-ОБМІННИХ ОПЕРАЦІЙ

У плані свободи від зовнішнього контролю і наявності вільної конкуренції на більшості фінансових ринках з розвитком засобів телекомунікацій та комп'ютерної техніки з'явилась можливість торгувати валютою по всьому світу і цілодобово. Визначена спекуляція на ринку характеризується категорією «дилінг» (англ. Dealing) - вчинення комерційних угод на організованих ринках з метою отримання прибутку на різниці від покупки і продажу активів. Вузьке, але поширене значення цього слова «дилінг» зазвичай пояснюється як «процес, коли уповноважені дилери в спеціально обладнаному приміщенні банку або фінансової компанії займаються здійсненням операцій в інтересах своїх компаній, використовуючи технічні засоби отримання, передачі та обробки інформації».

Основними сферами дилінгу є: ринок цінних паперів (акції, облигації, векселі, чеки), ринок довгострокових вкладень (довгострокові фінансові вкладення - інвестиції, кредити - грошові вклади, оборот яких здійснюється протягом року і більше) та фінансові ринки (зокрема Forex).

Валютний дилінг включає торгівлю валютою як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку країни. Спекуляції на валютному ринку до надійних активів віднести складно, але вони забезпечують найвищу прибутковість з усіх легальних видів операцій.

Завдяки дилінгу на валютному ринку вирішуються такі проблеми як: підвищення валютного статусу банку конвертацію вкладів в іноземні валюти, що збільшує обмінний оборот в банку. За допомогою дилінгових операцій відбувається тісна співпраця між різними фінансовими підприємствами, оскільки дилінгове рішення для певного підрозділу прямо позначається на роботі інших.

Учасниками валютних торгів можуть бути як приватні особи, так і компанії. Участь в торгах допустимо тільки через дилінгові центри, дилінгові компанії або дилінгові відділи банків, так як вони наділені певними правами.

Валютний дилінг слід розуміти комплексно:

по-перше, як засіб здійснення валютних операцій на світових ринках. Яким чином і за допомогою якого інструментарію і знання можливо здійснити ту чи іншу операцію на валютному ринку;

по-друге, як безпосередньо саму торгівлю і проведення угод на ринку.

Валютний дилінг - це високоспекулятивна операція по купівлі-продажу валюти на біржі через своїх співробітників-дилерів. Дилінг призначений для регулювання поточної ліквідності банку. Поточний дилінг в класичній формі являє собою два види короткострокових операцій:

1) депозитні операції з регулювання поточного валютного коррахунку. Якщо не вистачає коштів для платежів, то банк залучає короткострокові валютні депозити. Якщо ж утворюється постійний надлишок, то його розміщують на міжбанківському ринку;

2) конверсійні валютні операції ("Форекс" - від англ. Foreignexchange).

Операції на валютному ринку комерційні банки проводять через підрозділи валютного дилінгу, які складаються з двох відділів: дилінгового відділу (front-office) та відділу розрахунків за валютними операціями (backoffice). Дилери відділу контролюють ведення відкритої валютної позиції банку, стежать за підтриманням ліквідності балансу, визначають стратегії валютного та процентного арбітражу.

Валютні дилери вітчизняних банків користуються для проведення операцій на внутрішньому чи зовнішньому ринках послугами міжнародних інформаційних агентств, які пропонують своїм користувачам інформацію про курси цінних паперів на найбільших організованих ринках, поточні та форвардні валютні курси, процентні ставки на міжнародному й регіональних ривках. Конверсійні угоди укладаються по телефону або з використанням дилінгової системи, наприклад такої як "Рейтер-2000", яка дає змогу учасникам системи вести переговори та укласти угоди в режимі двостороннього телексного зв'язку з більш як 3600 банками та компаніями у 82 країнах. Переговори учасників угоди фіксуються па плівці і зберігаються протягом визначеного часу (як правило, не менше від трьох місяців). Угода вважається формально укладеною після використання ключового слова і може бути розірвана лише за взаємною згодою учасників угоди. Текст переговорів роздруковується на спеціальному принтері і видається учасникам угоди банками-контрагентами. У разі відмови від угоди одного з її учасників інша сторона угоди може використати копію запису для доведення факту здійснення угоди.

Таким чином, валютний дилінг – це операції, спрямовані на покупку і / або продаж валютних коштів на світовому ринку валют з метою отримання прибутку від коливання курсів валют з плином часу. Тим більше буде прибуток, чим нижче ціна купленої валюти та вище ціна проданої валюти. Для здійснення валютних операцій у комерційних банках створюються підрозділи – дилінгові центри, які оснащені спеціальною технікою з метою швидкого укладення угод – телефонами, інформаційною та дилінговою апаратурою.

УДК 37.014.543

**Борецька В.В., студ., III курс, гр. ФБС-1, ФОФ**  
**Науковий керівник – Александрова М.М., к.е.н., доц.**  
*Житомирський державний технологічний університет*

### ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Достатні фінансові вкладення в освіту - є однією з найважливіших інвестицій в людський капітал та економічне процвітання країни. Система освіти нашої країни складається з таких ланок, як - дошкільна освіта, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, вища, післядипломна, самоосвіта. Основним джерелом фінансування державних закладів освіти є кошти загальнодержавного та місцевих бюджетів, адже видатки на освіту входять до поточних видатків, кошти галузей економіки, державних підприємств і додаткові надходження. Проте, питома вага видатків на освіту в загальній структурі видатків бюджету України досі невелика.

Таблиця 1

Видатки зведеного бюджету України на освіту

Видатки зведеного бюджету	2014 р		2015 р		2016 р		2017 р		2018 р	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
	100109,5	19,14	114193,5	16,80	129435,1	15,49	177755,7	16,82	210029,4	16,80

Отже, в абсолютній величині видатки на освіту в державі зростають, проте їх питома вага зменшується.

Так, як в нашій країні триває процес децентралізації, то відповідно, відбувалася і децентралізація проблем, які тепер мають вирішуватись на місцевому рівні. Управління освіти Житомирської міської ради наприкінці 2015 р. затвердили проект «Програми розвитку освіти м. Житомира на період 2016-2018 років», який зорієнтований на вирішення проблеми доступності якісної освіти та забезпечення механізмів переходу до інноваційного розвитку.

Основними проблемами у сфері освіти на регіональному рівні визначено такі, як: зношеність будівель, що потребують проведення реконструкцій та капітальних ремонтів; застаріле обладнання харчових блоків, яке потребує заміни через свою велику енергозатратність та постійну потребу в ремонті; незадовільний стан значної частини основних фондів та неможливість їх своєчасної заміни; перевантаженість навчально-виховних закладів; необхідність зміцнення матеріально-технічної та оздоровчо-спортивної бази навчальних закладів.

Результатами реалізації даної програми мають стати: забезпечення доступності освітніх послуг для кожного громадянина; забезпечення рівності умов для реалізації задатків, нахилів, здібностей, обдарувань, різнобічного розвитку кожної дитини; приведення рівня охоплення дітей дошкільною освітою до потреби населення міста; запровадження різних альтернативних форм здобуття дошкільної освіти; поліпшення матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів; поліпшення умов експлуатації та утримання будівель навчальних закладів міста; створення умов для реалізації та підтримки творчого потенціалу молоді; покращення умов перебування дітей у навчальних закладах; скорочення витрат на споживання енергетичних ресурсів. У програмі визначено необхідний обсяг ресурсів для реалізації усіх заходів програми. ( табл.2).

Таблиця 2

Ресурсне забезпечення програми розвитку освіти м. Житомира на період 2016-2018 років

Обсяг ресурсів (тис. грн.)	Етапи виконання програми						Всього витрат на виконання програми
	I (2016р)	%	II (2017р)	%	III (2018р)	%	
План	761 869,1	100	998 266,1	100	999 582,2	100	2 759 717,4
Факт	635 420,3	83,4	885384,0	88,7	978370,8	97,9	2 499 175,1

Зі звітів за 2016 та 2017 роки про виконання програми, які були оприлюднені на офіційному сайті міської ради, видно, що більшість запланованих програмою заходів активно реалізовується, проте й досі існує потреба в коштах на фінансування освіти. Адже в деяких статтях звіту по пріоритетним напрямкам є відмітка «кошти не виділились» або ж «кошти в бюджеті не заплановано». Наприклад, у 2016 році фактично було профінансовано на 16,6% менше, ніж заплановано. У 2017 році відсоток «недофінансування» став меншим - 11,3%. У 2018 року програму фактично було профінансовано майже в повному обсязі. Загалом за останні 3 роки на програму розвитку освіти в м. Житомир виділили на 260 542,3 тис грн менше, ніж планувалось. Аналіз звітів дозволяє дійти висновку, що, фінансуються в повній мірі ті заходи, без яких освітні заклади взагалі не могли б функціонувати (оплата праці працівникам, оплата відряджень, оплата за комунальні послуги, оплата енергоносіїв, виплата стипендій, реконструкція старих і зношених будівель і т.д.). А заходи, які б сприяли розвитку та покращенню освіти, наближенню наших освітніх послуг до загальноєвропейських стандартів, досі привертають до себе недостатню увагу.

Отже, освіта має бути одним із пріоритетних напрямків фінансування. Також, необхідно шукати альтернативні фінансові джерела, тобто залучення позабюджетних джерел, стимулювання інвестицій юридичних та фізичних осіб у розвиток освіти та удосконалення механізму платного навчання. Необхідно удосконалити українське законодавство щодо забезпечення фінансування освіти в Україні. Також важливим є визначення пріоритетних напрямків фінансування освіти та концентрацію фінансових ресурсів для їх реалізації. На нашу думку, децентралізація управління освітою надасть змогу оперативніше, комплексніше та якісніше вирішити існуючі проблеми та не допустити формування нових.

**Виговська Н.Г., д.е.н., проф.**  
**Шинаков А.В., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ**  
*Житомирський державний технологічний університет*

## **ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ**

В сучасних умовах здійснення контрольної діяльності державними органами відбувається перехід від контролю, який має фіскальний та констатуючий характер, до контролю превентивного, орієнтованого на попередження бюджетних порушень. Це обумовлює трансформацію методології контролю та доповнення традиційних методів - ревізії та перевірки - державним фінансовим аудитом. Слід зазначити, що впровадження і розвиток державного фінансового аудиту та аудиту ефективності використання бюджетних коштів як методів впливу на порушників законодавства відбувалось на підставі імплементації закордонного досвіду існування такого виду контрольної діяльності у ряді країн. Водночас законодавцями було враховано вітчизняні умови здійснення контрольної-ревізійної практики, що стало позитивним моментом. Додатково передумовами запровадження нового методу державного фінансового контролю виступили: неефективність методу ревізії у сучасних умовах господарювання, що підтверджувалось високим рівнем здійснених бюджетних порушень; необхідністю переходу до бюджетування, орієнтованого на результат, що реалізувалось в межах реформи децентралізації; потребою у підвищенні відповідальності розпорядників бюджетних коштів на місцевому рівні тощо. Згідно з Бюджетним Кодексом суб'єктами, що здійснюють державний фінансовий аудит та аудит ефективності, є Державна аудиторська служба (внутрішній державний фінансовий контроль) та Рахункова Палата (зовнішній державний фінансовий контроль).

На практиці є розбіжності у тлумаченні понять «державний фінансовий аудит» та «аудит ефективності використання бюджетних коштів». Загалом термін "аудит" визначається як підприємницька діяльність, спрямована на підтвердження достовірності та правильності складання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку. Особливістю аудиторської діяльності як виду господарської є платний характер, що передбачає одержання прибутку аудиторськими фірмами та окремими аудиторами. Однак з кінця минулого століття термін «державний аудит» почав активно впроваджуватись у діяльність публічних органів влади, незважаючи на його змістовну неточність і невідповідність. Наприклад, згідно з п. 84 Глосарію INTOSAI, аудит ефективності є формою контролю якості управлінських рішень на предмет економічності та ефективності використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Причому з такого тлумачення випливає, що він може здійснюватись не лише на державному рівні, але і на рівні суб'єктів господарювання. Крім того, часто аудит ефективності ототожнюють із фінансовим аудитом (аудитом фінансово-господарської діяльності), однак це два різновиди контролю.

Більшість науковців аудит ефективності вважають ширшою формою контролю, ніж фінансовий аудит (ревізія, перевірка), бо під сумнів контролери ставлять не лише законність і достовірність використання ресурсів за призначенням, а й доцільність і необхідність того чи іншого управлінського рішення про їх використання [1.]. Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрій М.М. виділяють наступні основні відмінності аудиту ефективності від фінансового аудиту: при аудиті ефективності контролери мають більш широке поле для дослідження, висловлення власних думок та інтерпретації; існує можливість обирати сфери для дослідження; критерії оцінки чітко не визначені (тобто аудитор має право на власний вибір застосовувати ті чи інші методи); докази є переконуючими, а не безапеляційними; звіти мають більш дискусійний характер [2.]. Вважаємо, що такі методи контролю, як ревізія, перевірка і фінансовий аудит, при використанні на практиці мають великих розбіжностей, оскільки мають однакову цільову спрямованість – попередження, виявлення та усунення бюджетних порушень підконтрольним об'єктом. Водночас ефективність витрачання фінансових ресурсів не завжди можна визначити шляхом застосування наведених методів. На наш погляд, причинами поширення цього нового методу ДФК є: удосконалення управління державними фінансами та розвиток самого державного фінансового контролю; чітке розмежування функцій між органами зовнішнього та внутрішнього контролю; потреба суспільства в організації ефективного контролю органів виконавчої влади; позитивний зарубіжний досвід застосування аудиту ефективності. Однак сьогодні, наприклад, в діяльності Державної аудиторської служби аудит ефективності застосовується паралельно із інспектуванням. Вважаємо таку практику виправданою, оскільки це сприятиме виявленню бюджетних порушень та їх подальшому запобіганню.

### **Список використаних джерел**

1. Германчук П.К., Стефанюк І.Б. та інші. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит. Київ: НВП «АВТ». 2004. 424 с.
2. Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрій М.М. Державний фінансовий контроль: навчальний посібник (для студентів ВНЗ). – К.: центр учбової літератури, 2009. – 424 с.

## ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Фінансове забезпечення транспортної галузі України на державному та регіональному рівнях має нестійкий характер, що зумовлює необхідність впровадження фундаментальних змін. Окрім недофінансування, причиною критичного рівня розвитку галузі є технічна відсталість.

Досвід вирішення проблем обмеженого фінансового забезпечення транспортної галузі в багатьох країнах пов'язують з впровадженням механізму державно-приватного партнерства. Сучасний стан галузі України не відповідає вимогам реалізації нового європейського курсу в повному обсязі. Впровадження проектів ДПП в транспортній галузі супроводжується певними ризиками, проте механізм партнерства держави та приватного бізнесу має більше переваг і успіх в реалізації інвестиційних проектів.

Для ефективного впровадження ДПП в Україні існує ряд суттєвих перешкод: оформлення та отримання дозвільної документації на реалізацію проекту ДПП через надмірну бюрократію; відсутність методології надання державної підтримки в рамках реалізації проектів, через низьку кількість впроваджених українських проектів ДПП в цілому; дефіцит бюджетних коштів та складність механізму надання державної підтримки; невідповідність форм і принципів ДПП міжнародним стандартам; обмеженість в отриманні державних гарантій в реалізації проектів ДПП на регіональному рівні; значна частина коштів для поліпшення транспортної галузі очікується від міжнародних фінансових інститутів, що уповільнює процес впровадження ДПП.

До переваг ДПП для транспортної галузі та держави в цілому слід віднести скорочення витрат на надання послуг; зростання інтересу міжнародних компаній щодо інвестиційної діяльності; економія фінансових ресурсів держави; ефективність управління майном та рухомим складом транспортної галузі; пропорціональний розподіл фінансових ризиків; зниження фінансового навантаження на платників податків; сприяє розвитку новаторських форм проектного фінансування; довгостроковий характер угод, що дозволяє державі здійснювати планування економічного розвитку на тривалий період.

Особливе значення ДПП має для економіки регіонів, де на його основі розвиваються місцеві ринки капіталу, товарів і послуг. Суттєвою перешкодою для сталого розвитку ДПП на регіональному рівні є відсутність методології та механізму реалізації нових проектів. Вважаємо, що ініціатором впровадження проектів ДПП на регіональному рівні має бути відповідальний орган місцевого самоврядування. Обґрунтування необхідності запровадження ДПП повинно відповідати загальній соціально-економічній стратегії розвитку регіону. Для повноти підготовки документів у реалізації проекту ДПП варто використовувати експертну консультацію від юридичних, технічних та фінансових консультантів.

Головними недоліками ДПП для транспортної галузі та України в цілому є Нерозуміння ризиків комунальних підприємств комерційними банками; наслідки фінансової кризи та обмеженість доступного іноземного капіталу; проблеми гарантування постійних доходів для обслуговування позик; поєднує якість послуг з витратами та фокусує роль держави в покращенні послуг; знижує витрати через ефективність використання послуг приватного сектору.

Для впровадження механізму ДПП необхідно вирішити ряд завдань:

- Внесення змін до нормативно-правової бази, зокрема, до закону України «Про державно-приватне партнерство»: спростити погоджувальні процедури на початкових стадіях укладання договорів; передбачити можливість надання приватному партнеру пільг та посилити санкції за невиконання зобов'язань;

- Популяризувати необхідність впровадження ДПП для транспортної галузі на регіональному рівні;

- Створити єдиний механізм управління проектами ДПП;

- Забезпечити високоефективну державну експертизу документації, що надаються потенційними приватними партнерами на предмет відповідності реальному стану (з метою попередження шахрайства з державними коштами або невірної оцінки попиту та очікуваних витрат);

- Розробити механізм розподілу ризиків між учасниками проекту ДПП.

Розвиток ДПП в Україні, з урахуванням обмеженості фінансових можливостей держави, має стати ключовим фактором зростання економіки і розвитку її транспортної галузі. Реалізація проектів ДПП у взаємодії держави та приватного бізнесу в Україні має ряд перешкод. Але партнерство держави та приватного бізнесу – реальний шлях для забезпечення сталого економічного розвитку України.



Волинець О., магістрант, I курсу, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### НЕОБХІДНІСТЬ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ БАНКУ

Рейтингові оцінки банків у сучасній економіці використовуються для різних цілей, зокрема для: формування іміджу банку в фінансово-кредитній системі, країні та за кордоном; вивчення динаміки зміни надійності банку, що дає змогу прогнозувати його розвиток; аналізу рішень щодо відкриття депозитних рахунків, надання міжбанківських кредитів; купівлі (продажу) цінних паперів банку, сприяння більшому взаєморозумінню між позичальниками і кредиторами, що знижує витрати на моніторинг.

Оцінюючи банківські установи, незалежне рейтингове агентство може частково виконувати ті ж функції, що й служба банківського нагляду. А саме: оцінювати ризики, притаманні кредитно-інвестиційним вкладенням банків, якість управління активами й пасивами, компетентність керівництва, достатність капіталу тощо. Однак для визначення рейтингу цього недостатньо – потрібно враховувати й інформацію нефінансового характеру, наприклад, репутацію банку, його імідж на ринку тощо.

Необхідність рейтингу банків, інших кредитно-фінансових та не фінансових інституцій зумовлена бажанням учасників фінансового ринку орієнтуватися, знати і мати інтегральну оцінку фінансової позиції інших учасників, що виступають як партнери, конкуренти чи нейтральні особи, бачити особисту позицію відносно них. Внаслідок рейтингу на визначену дату отримують оцінку стану учасників фінансового ринку за шкалою низки диференційованих і особливим чином вирахованих інтегральних показників.

Шляхом рейтингових оцінок досягається транспарентність (відкритість) фінансового ринку для його учасників. Різні споживачі інформації зацікавлені в оцінці різних аспектів її роботи, тому рейтинги для кожної категорії споживачів складаються на базі відповідної системи показників. Отже, можна виділити таких користувачів банківських рейтингів та основні показники, в яких вони зацікавлені (табл. 1):

Система рейтингової оцінки вимагає ретельного аналізу стану банку. Таку оцінку можна здійснити тільки під час комплексного аналізу. При цьому залежно від того, хто здійснює оцінку діяльності банку, вона може бути зовнішня і внутрішня. Внутрішня оцінка здійснюється самим банком як елемент менеджменту. Внутрішня оцінка передбачає оцінку розвитку банку, його фінансового стану, дотримання діючих законодавчих і правових норм, внутрішніх положень та інструкцій. Зовнішня оцінка здійснюється різними суб'єктами для різних цілей.

Таблиця 1

Користувачі банківських рейтингів та основні показники, в яких вони зацікавлені

Користувачі	Показники	Зміст
Засновники та акціонери	- прибуток банку; - розмір власного капіталу; - сталість і репутація банку; - рівень дивідендів.	Високі рейтинги слугують запорукою отримувати стабільні й високі дивіденди. Вони, як співвласники, повинні забезпечувати розвиток матеріально-технічної бази.
Клієнти ( власники різноманітних рахунків, депозитів, кредитів)	- достатність капіталу ; - надійність; - платоспроможність банку;	Рейтинги дають можливість зважено розміщувати свої вільні фінансові ресурси та забезпечувати збереження своїх вкладів або залучати кошти .
Інвестори	-надійність; -ліквідність; -ефективність;	Рейтинги допомагають у виборі об'єкта вкладення коштів, оцінюванні результатів діяльності та визначення подальшої стратегії розвитку банку .
Банки-партнери	- статутний капітал; - загальний обсяг активів; -показники ліквідності, платоспроможності;	Рейтинг є необхідним інструментом для достовірного визначення власної позиції та ступеня надійності серед інших банків, для уточнення свого місця та частки присутності на ринку .
Центральний банк (НБУ)	- економічні нормативи; - якість управління активами і пасивами.	Рейтинги виконують консультативну функцію у ході прийняття рішень про необхідність проведення позачергових інспектувань тих чи інших банківських установ, дотримання економічних нормативів, відрахувань до резервного фонду, використання кредитного портфеля та залучених коштів.

На основі присвоєного рейтингу банк може зробити висновки щодо результатів діяльності, висвітлити позитивні та негативні аспекти своєї роботи. Оцінка ззовні допомагає глибше проаналізувати свої сильні і слабкі сторони, істотне значення для вироблення подальшої стратегії банку.

## РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах ринкової економіки в основі господарської діяльності лежить можливість залучення коштів для фінансування цієї діяльності. При цьому неминучим є звернення до зовнішніх джерел - кредиту. Під ним, як відомо, розуміється позика у грошовій чи товарній формі на умовах поворотності і, як правило, виплатою відсотка за користування нею.

Як у зарубіжній, так і вітчизняній науковій літературі проблематика кредитних відносин суб'єктів господарювання досліджується достатньо давно. Серед українських дослідників вагомий внесок у розвиток обраної тематики зробили такі вчені як І.О. Бланк, М.Т. Білуха, В.М. Івахненко, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Є.В. Мних, В.В. Сопко та ін. Поміж зарубіжних авторів дослідженням цих проблем займалися І.Т. Балабанов, Ю.Ф. Брігхем, В.В. Ковальов, М.Н. Крейніна, А.Д. Шеремет та ін. Незважаючи на значний науковий внесок науковців у цій сфері, питання аналізу і контролю кредитних відносин суб'єктів господарювання є найбільш дискусійним та потребує подальших досліджень, що і зумовило вибір теми статті та визначило її мету.

Під кредитними відносинами суб'єктів господарювання ми розуміємо систему економічних відносин між господарюючими суб'єктами у ході організації процесу кредитування, проведення відповідних контрольних-аналітичних досліджень та процедур, а також реалізації відносин економічної власності з приводу надання коштів у позику і плати за неї. З точки зору суб'єктів господарювання, розгляд кредитних відносин повинен включати як залучення, так і розміщення грошових коштів. Прикладом залучення коштів при реалізації кредитних відносин виступає банківський кредит, одержаний суб'єктом господарювання на здійснення інвестицій в основні засоби.

Якщо кредитні відносини беруть свій початок з потреби передачі товару покупцеві з відстрочкою платежу, тобто в кредит, то з часом кредит набуває нових функцій, оскільки він стає необхідним для організаторів виробництва, трансформуються в позику грошових коштів. У сучасних умовах кредитування набуло широкого застосування, переросло в кредитно-фінансову діяльність, яка в системі господарювання має вирішальне значення.

Кредитне та інше фінансове обслуговування суб'єктів господарювання здійснюється в основному банківською системою. Поряд з кредитуванням банки відіграють значну роль в організації і проведенні розрахунків між суб'єктами господарювання. Їхня роль у цій сфері значно зросла з початком переходу економіки України на ринкові рейки, з розширенням товарно-грошових відносин в народному господарстві.

Кредитні відносини з позиції розміщення можна продемонструвати на прикладі юридичних та фізичних осіб, які розміщують тимчасово вільні кошти на поточних та строкових рахунках банків і тим самим їх кредитують. Наведені приклади засвідчують, що хоча банки і є головними суб'єктами кредитних відносин, проте вони у однаковій мірі залежні від інших суб'єктів господарювання, які виступають їх кредиторами. Зазначене доводить паритетність кредитних відносин банків та інших суб'єктів господарювання.

Кредитні та розрахункові відносини являють собою різновиди грошових зобов'язань. Відрізняються вони за своєю правовою природою. Якщо кредитні зобов'язання виникають як самостійні правовідносини, то розрахункові пов'язані з такими зобов'язаннями як купівля-продаж, поставка, перевезення, оренда тощо, і опосередковують грошові платежі через банк чи іншу кредитну організацію.

У кредитних правовідносинах гроші є основним предметом, у зв'язку з яким виникають права і обов'язки учасників цих відносин.

Комерційні банки здійснюють кредитні операції в межах кредитних ресурсів, створюваних ними в процесі своєї діяльності. При необхідності вони можуть на договірних засадах брати ресурси в кредит один в одного, залучати і розмішувати кошти у формі депозитів і здійснювати взаємні операції, передбачені їхніми уставами. При недостатці коштів для здійснення кредитних операцій та виконання взятих на себе зобов'язань комерційні банки, як уже зазначено, можуть одержувати позики в Національному банку.

Суб'єкти господарської діяльності, згідно з зазначеними нормативними актами, мають можливість використовувати такі форми кредиту: банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний та бланковий. При цьому основними формами кредитування є банківський та комерційний.

Кредити, які надаються банком, можна поділити:

1) за строками користування - короткострокові (до одного року), середньострокові (до трьох років) та довгострокові (понад три роки), відповідно до ст. 347 ГК України;

2) за забезпеченням - забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами); гарантовані (банками, фінансами чи майном третьої особи); з іншим забезпеченням (поручительство, свідоцтво страхової організації); не забезпечені (бланкові);

3) за ступенем ризику - стандартні кредити; кредити з підвищеним ризиком ("під контролем", "субстандартні", "сумнівні" та "безнадійні") ;

4) за методами надання - в разовому порядку; відповідно до відкритої кредитної лінії; гарантійні (із заздалегідь обумовленою датою надання, за потребою, зі стягненням комісії за зобов'язанням);

5) за строками погашення - водночас; з розстроченням; достроково; з регресією платежів; після закінчення обумовленого періоду .

Загальна модель взаємодії банку і клієнта в цих ситуаціях повинна передбачатися в кредитній угоді. Вона полягає в тому, що банк набуває права щомісяця або щокварталу одержувати документи з фінансово-господарської діяльності підприємства. Якщо буде встановлено, що позичальник витрачає оборотні кошти, розмір забезпечення знижується чи відбуваються інші несприятливі зміни або припускається нецільове використання грошей, банк має права пред'явити позичку до дострокового стягнення.

Видами забезпечення кредиту є неустойка , застава, поручительство, гарантія. Кредитний ризик може забезпечуватися страхуванням. В цьому разі банк повинен мати впевненість у надійності страхувача.

Банківське кредитування за своїм призначенням повинно компенсувати суб'єктам господарювання тимчасовий брак коштів для здійснення підприємницької діяльності.

Одним із видів кредитних операцій банків є факторинг. Договір факторингу відомий банківському кредитуванню досить давно. За договором факторингу одна сторона (фінансовий агент) передає або зобов'язується передати іншій стороні (клієнту) кошти в рахунок грошової вимоги клієнта (кредитора) до третьої особи (боржника), що впливає з поставки клієнтом товарів, виконання робіт або надання послуг третій особі, а клієнт поступається або зобов'язується уступити фінансовому агенту цю грошову вимогу.

Комерційний кредит – це товарна форма кредиту, яка визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних фондів і характеризує кредитну угоду між двома суб'єктами господарської діяльності. Учасники відносин на умовах комерційного кредиту можуть створювати платіжні засоби у вигляді векселів – зобов'язань боржника сплатити кредитору зазначену суму у певний термін.

Об'єктом комерційного кредиту можуть бути реалізовані товари, виконані роботи, надані послуги, щодо яких продавцем надається відстрочення платежу.

Погашення комерційного кредиту може здійснюватись шляхом: сплати боржником за векселем; передачі векселя іншій юридичній особі (крім банків та інших кредитних установ); переоформлення комерційного кредиту на банківській.

Під лізинговим кредитом розуміють відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна. Він супроводжується укладенням лізингової угоди.

Іпотечним кредитом називається особливий вид господарських відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна.

Кредиторами з іпотеки можуть бути іпотечні банки або спеціальні іпотечні компанії, а також комерційні банки, а позичальниками – юридичні та фізичні особи, які мають у власності об'єкти іпотеки або поручителів, що надають під заставу об'єкти іпотеки на користь позичальника.

Бланковий кредит – кредит, який може надаватись комерційним банком тільки в межах наявних власних коштів надійним позичальникам, які мають стабільні джерела погашення кредиту, під зобов'язання повернути кредит (без застави майна чи інших видів забезпечення) із застосуванням підвищеної відсоткової ставки.

Консорціумним є кредит, який може надаватися позичальнику банківським консорціумом шляхом акумулювання кредитних ресурсів у визначеному банку з подальшим наданням кредитів суб'єктам господарської діяльності або гарантування загальної суми кредиту провідним банком чи групою банків, а також зміни квот кредитних ресурсів гарантованих банками-учасниками за рахунок залучення інших банків для участі в консорціумній операції.

Комерційні банки повинні в кожному випадку неповернення кредиту та нарахованих відсотків за користування ним вирішувати питання про стягнення заборгованості у встановленому чинним законодавством порядку, а в разі неможливості стягнення – порушувати справу про банкрутство.

Данильчук К.В., магістрант  
 Науковий керівник – Дорохова Л.М., к.е.н., доц.  
 Житомирський національний агроекологічний університет

### МЕТОДИ ОЦІНКИ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Показник ринкової вартості є найважливішим комплексним критерієм сталого розвитку підприємства, який відбиває ефективність функціонування підприємства на поточний момент та очікувані перспективи його діяльності. Він адекватно реагує на будь-яку зміну господарської ситуації щодо кожного підприємства: зниження рентабельності діяльності, погіршення платоспроможності, збільшення інвестиційного ризику, втрату конкурентних переваг тощо. Оцінку вартості підприємства доцільно розглядати як впорядкований, цілеспрямований процес визначення в грошовому виразі вартості майна підприємства з урахуванням потенційного і реального доходу, отриманого в певний момент часу в умовах конкретного ринку.

Вартісна оцінка підприємства є важливим інструментом управління власністю компанії, засобом об'єктивного контролю діяльності та прогнозуванні розвитку підприємства. Зосередження на пошуку можливостей ефективного функціонування підприємства зумовлює необхідність формування якісної системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, раціонального використання факторів і чинників виробництва, впровадження наукових новинок.

Основними цілями проведення якісної оцінки вартості бізнесу можуть бути: формування зареєстрованого капіталу; купівля-продаж акцій підприємства; проведення додаткової емісії акцій; переоцінка основних активів підприємства; визначення кредитоспроможності підприємства і вартості застави при кредитуванні; залучення зовнішнього фінансування; вирішення різних майнових спорів тощо.

Оцінка вартості підприємств повинно спиратися на визначені принципи, використання яких для оцінки підприємства дозволяє більш обґрунтовано і вірогідно визначити його вартість: принцип заміщення; принцип цілісності; націленість на прогноз; принцип оперативності, несуперечності; принцип відповідності цілей оцінки базовим методам її організації (рис. 1).

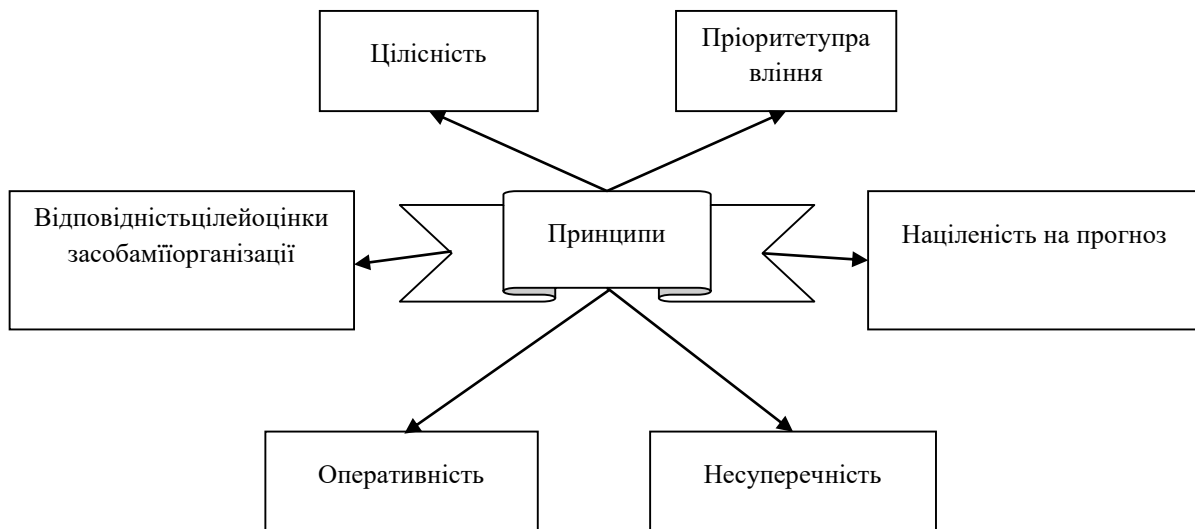


Рис. 1. Ключові базові принципи оцінки ринкової вартості підприємства

Для того, щоб управління, орієнтоване на вартість, стало можливим, необхідною умовою є наявність ефективних методів оцінки бізнесу (вартості підприємства). Оцінка вартості підприємства, його майна відноситься до найскладніших питань фінансів підприємств. Правильна оцінка дозволить вірно спрогнозувати оподаткування, розрахувати співвідношення внесків акціонерів або компенсаційні виплати при виході власника із складу співзасновників. Питання правильного визначення вартості підприємства може стати вирішальним і в ситуації проводити фінансову санацію підприємства або ліквідувати його. Складність завдання оцінки вартості підприємства пов'язана з неоднозначністю позицій фахівців з питань методології визначення ринкової вартості об'єкту дослідження, а також з тією обставиною, що структура завдань, які покликана вирішити оцінка, багатобразна і неоднорідна.

Для визначення вартості підприємства (бізнесу) оцінювачі застосовують спеціальні прийоми і способи розрахунку, які отримали назву методів (підходів) оцінки. Кожний метод оцінки припускає попередній аналіз певної інформаційної бази і відповідний алгоритм розрахунку. Всі методи оцінки дозволяють визначити вартість бізнесу на конкретну дату, і всі методи є ринковими оскільки враховують ринкову кон'юнктуру, ринкові очікування інвесторів, ринкові ризики, зв'язані з оцінюваним бізнесом, що склалася, і передбачувану «реакцію» ринку при операціях купівлі-продажу з оцінюваним об'єктом. Залежно від мети та виду вартості, яку необхідно визначити, у сучасній світовій практиці застосовують різні методи оцінки бізнесу, які об'єднуються в 3 групи (рис.2).

Майнові методи оцінки ґрунтуються на визначенні вартості власних або чистих активів підприємства, які залишаються в його власності після виконання усіх зовнішніх зобов'язань.

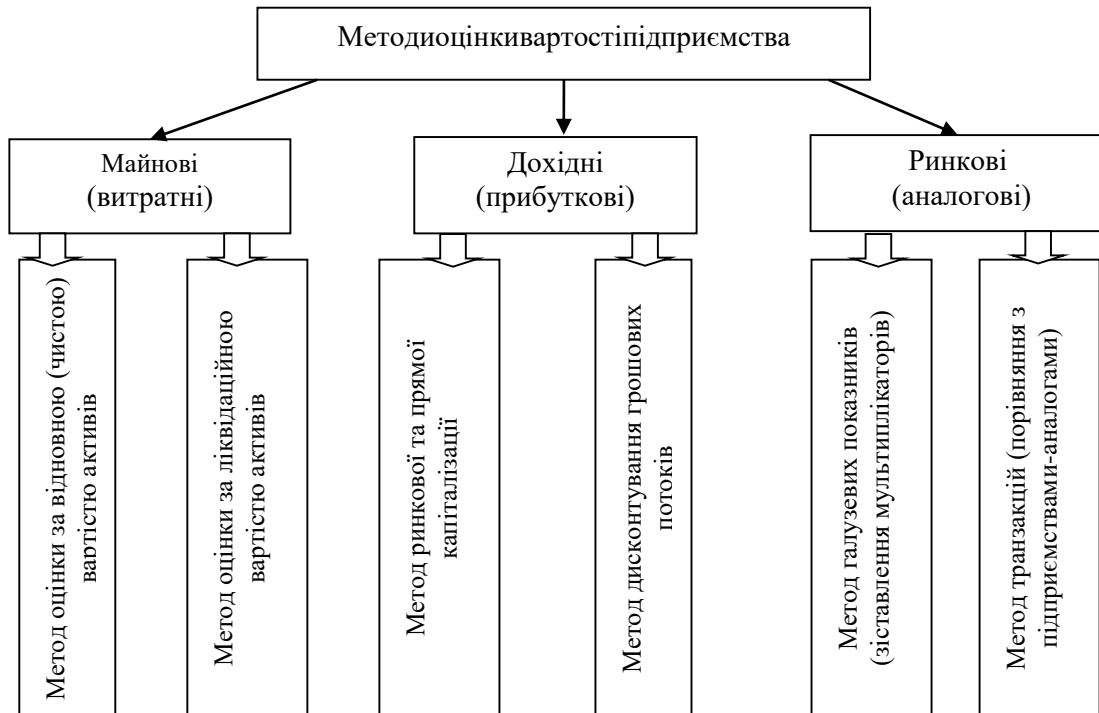


Рис. 2. Методи оцінки вартості підприємства

Для оцінки вартості підприємства за доходом у зарубіжній практиці використовують метод капіталізації та метод дисконтування прибутку. Аналогові методи оцінки вартості підприємства базуються на використанні ринкової оцінки підприємств, подібних до підприємства, вартість якого оцінюється.

Отже, для ефективного управління власністю підприємства необхідним є формування якісної системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері вибору методів оцінки вартості підприємства та альтернатив фінансових прогнозів його розвитку.

За оцінками фахівців, EVA (економічна додана вартість) є найбільш універсальним вартісним показником ефективності бізнесу. Він може бути розрахований не лише для підприємств, акції яких котируються на ринку, але і для закритих компаній. Економічна додана вартість відображає величину чистого прибутку, яка може бути розподілена між акціонерами після сплати податків і витрат по залученню капіталу. Найважливіша перевага оцінки компанії на основі EVA - поєднання в цьому показнику результатів фінансової і операційної діяльності.

Застосування EVA як критерію ефективності діяльності підприємства в системі фінансового контролінгу забезпечить можливість достовірно оцінювати ефективність використання резервів зростання їх економічного потенціалу з метою максимізації та розширеного відтворення вартості господарюючого суб'єкта.

Демидчук О.О., магістрант  
Науковий керівник – Дорохова Л.М., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроекологічний університет

### МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дебіторська і кредиторська заборгованість підприємства виникає унаслідок безготівкових розрахунків з покупцями, підрядчиками, фінансовими органами, органами соціального страхування, депонентами, підзвітними особами тощо. Виникнення обох видів заборгованостей обумовлене неспівпадінням моменту відвантаження готової продукції, виконання робіт, послуг, отримання товарно-матеріальних цінностей, нарахування зарплати і платежів з моментом їх оплати. Значні розміри дебіторської і кредиторської заборгованості приводять до перерозподілу оборотних коштів.

Будь-яка заборгованість буде дебіторською для однієї сторони (активом) і кредиторською (зобов'язанням) для іншої сторони господарських взаємовідносин.

Основними причинами виникнення дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві: 1) невідповідність обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу, вартісному обсягу продукції, що випускається, що надаються; 2) низьку платіжну дисципліну покупців та постачальників і загальний економічний стан галузей, до яких вони відносяться; 3) брак коштів у клієнта або зниження рівня його платоспроможності; 4) порушення розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами; 5) зниження інвестиційних накопичень та інших залишків грошових коштів у підприємства; 6) значне випередження процентних банківських ставок у порівнянні з темпами інфляції і практична недоступність отримання кредитів, особливо довгострокових, для більшості підприємств; 7) відволікання платіжних засобів для закупівлі валюти і подальше знецінювання гривні; 8) нерозвиненість практики факторингу; 9) недосконала політика стягнення дебіторської заборгованості; 10) недосконалість якості аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей і послідовності у використанні його результатів.

Процес управління дебіторською і кредиторською заборгованістю базується на певному механізмі, який включає елементи зовнішнього і внутрішнього регулювання, а саме: державне, правове та нормативне регулювання процесу обліку дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства; ринковий механізм регулювання роботи підприємства з контрагентами; розробка системи інформаційного забезпечення процесу управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства; розробка кредитної політики та адаптація її умов до кожного дебітора і кредитора підприємства; облік та оцінка стану дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства; розробку заходів щодо зниження ризику та підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Управління дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями включає: аналіз дебіторів та кредиторів підприємства; аналіз реальної вартості дебіторської заборгованості та зобов'язань; контроль за реальним співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості; розробку політики авансових розрахунків з клієнтами підприємства, надання комерційних кредитів; оцінку і реалізацію факторингу.

Одночасне управління рухом як дебіторської, так і кредиторської заборгованості передбачає наявність інформації про реальний стан дебіторської та кредиторської заборгованості та їх оборотності, тобто оцінка руху дебіторської та кредиторської заборгованості в даному періоді. Тому в якості вихідних даних для такої оцінки досліджують прийняті борги, пов'язані саме до цього періоду. Іншими словами, із балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості виключають довгострокову і прострочену, тобто ті елементи боргів, перетворення яких у грошові кошти відносяться до інших часових періодів. Частина дебіторської та кредиторської заборгованості, що залишилася після цього – є основою для оцінки періодичності надходження боргів покупців, достатнього погашення кредиторської заборгованості, а також балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості на кінець періоду за умови їх оборотності відповідно до договірних умов або встановленим порядком розрахунків. У кінцевому рахунку, все це дозволяє відповісти на питання, чи забезпечують договірні умови розрахунків з покупцями і постачальниками потребу підприємства в грошових коштах і достатній рівень його платоспроможності.

Дебіторська та кредиторська заборгованість, з одного боку, перебувають «по різні сторони» балансу, з іншого боку, вони представляють «дві сторони однієї медалі»: відтік та приплив коштів, які істотно впливають на фінансове благополуччя підприємств. Таке співвідношення буде нераціональним, коли кредиторська заборгованість буде перевищувати дебіторську заборгованість більше ніж на 10%.

Отже, формування ефективної політики управління заборгованістю підприємства потребує якісного інформаційно-аналітичного забезпечення, яке дасть змогу менеджменту оцінити стан заборгованості, динаміку її зміни, якість та ефективність, а також ризики, пов'язані з можливим її непогашенням. Лише на підставі об'єктивної та своєчасної інформації можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого планування та контролю заборгованості, доцільності інвестування коштів у неї та оптимізації пов'язаних з цим ризиків.

Вирішення проблеми скорочення заборгованості підприємств потребує запровадження інструментарію управління дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями як складової державної політики у сфері регулювання фінансами суб'єктів господарювання та інструментарію фінансової політики підприємства, яка формується з урахуванням державної фінансової політики. Інструментарій управління дебіторсько-кредиторською заборгованістю має формуватися з урахуванням основних індикаторів, правових обмежень, економічних методів, встановлених на державному рівні, та спрямовуватися на зростання капіталу з відповідним формуванням забезпечень зобов'язань і мінімізацію ризиків. Крім цього, фінансова політика (в системі управління) підприємства має узгоджуватися із складовими фінансового планування, контролю і внутрішнього аудиту, що позитивно позначиться на вирішенні проблем скорочення дебіторської заборгованості, зобов'язань, забезпечення фінансової стабільності і розвитку підприємств.

УДК657.312.2

Демчук Л.С., студ., V курс, гр.Ф-18-2Мбс, фак-т обліку та фінансів  
Науковий керівник – Шубенко І.А., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроєкологічний університет

## ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Мале і середнє підприємництво є провідним сектором ринкової економіки; складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку споживацькими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції. Фінанси суб'єктів малого бізнесу мають важливе значення для формування фінансів держави. Виникають різноманітні прямі та зворотні зв'язки між макrorівнем та чисельними мікрорівнями фінансів господарських одиниць. Суб'єкти малого підприємництва сплачують державі та місцевим органам влади податки, у свою чергу, держава надає їм прямі та непрямі субсидії, що сприяють розвитку підприємництва.

За даними Державної служби статистики України станом на 1.01.2017 році в Україні налічувалося 1 600 127 суб'єктів господарювання, з яких 698 суб'єктів великого підприємництва, 20550 суб'єктів середнього підприємництва та 1 578 879 суб'єктів малого підприємництва. В структурі суб'єктів господарювання збільшилася питома вага суб'єктів середнього підприємництва з 1,24% від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2015 році до 1,29 % від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2016 році за рахунок зменшення кількості суб'єктів малого підприємства. Відповідно до чинного законодавства України учасниками господарських відносин можуть бути юридичні та фізичні особи. На початок 2017 року в Україні господарську діяльність здійснювали 364 935 юридичних осіб, з яких 20 189 – середні підприємства і 344 048 – малі підприємства, та 1,235 млн. фізичних осіб-підприємців. Тенденція до кількісного зростання була характерна лише для фізичних осіб-підприємців, які здійснювали свою діяльність у сфері середнього підприємництва.

За даними Державної служби статистики України у 2016 році основним джерелом інвестування для всіх суб'єктів господарювання залишалися власні кошти, що складало 59,2 % від загального обсягу фінансування в середньому по Україні, кредити й інші зовнішні позики – 16,1 %, кошти з держбюджету і місцевих бюджетів – 6,3 % і 3,2 % відповідно. Нині стан малого підприємництва в Україні має ряд недоліків, що обмежують використання фінансового планування підприємницькими структурами в Україні, а саме: високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний із триваючими глобальними змінами у всіх сферах громадського життя, їх непередбачуваність; відсутність ефективної методологічної бази у сфері внутрішньо-фірмового фінансового планування; обмеженість фінансових можливостей для здійснення фінансових розробок у галузі планування в багатьох фірмах.

У сучасних умовах ринкової економіки найважливішими факторами, що обумовлюють масштаби і темпи розвитку підприємства, є обсяг і структура фінансових ресурсів, які перебувають в його розпорядженні. Без визначення фінансових можливостей та перспектив забезпечення сталого фінансового стану підприємство не може досягти стабільного економічного розвитку. Для здійснення ефективного менеджменту на підприємстві необхідно обов'язково визначати майбутній обсяг фінансових ресурсів, прогнозувати можливий потенціал підприємства, оптимально пов'язати наявні можливості підприємства щодо випуску продукції з попитом і пропозицією, що склалися на ринку, тобто здійснювати фінансове планування. Досвід зарубіжних фірм та вітчизняних підприємств свідчить, що недооцінка планування, в тому числі фінансового, його ігнорування призводять до значних економічних втрат та, іноді, до банкрутства. Адже процес фінансового планування активно впливає на всі сторони діяльності підприємства через вибір об'єктів фінансування, скерування коштів, в залежності від їх видачі на ті чи інші заходи, сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів, передбачає розробку й обґрунтування планових показників, що характеризують розвиток економіки в майбутньому.

Фінансове планування на підприємстві відіграє особливу роль в забезпеченні фінансової стабільності, оскільки воно пов'язане з ресурсним чинником – формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів та отримання прибутку на вкладений у господарську діяльність

капітал. Саме в процесі фінансового планування економічно обґрунтовується потреба підприємства у капіталі, створюються передумови фінансової стабільності підприємства. Підприємствам потрібно вміло управляти активами і джерелами їх формування. Цьому має сприяти ефективна організація фінансового планування.

Завдяки вдосконаленню системи фінансового планування підприємство зможе не тільки досягти поставлених цілей та покращити усі показники виробничо-господарської діяльності, а й збільшити прибутки порівняно з попередніми роками. Однак досі залишається не вирішеною проблема здійснення найбільш економічно виправданого, вдалого та ефективного фінансового планування на підприємстві, не дотримуються принципи його виконання, йому не відведено особливої ролі. Потреба у цілісній концепції фінансового планування спонукає до дослідження складових процесу планування фінансових ресурсів підприємства, необхідності застосування основних макроекономічних показників під час розрахунку показників плану підприємств. Основні завдання фінансового планування:

- 1) ресурсне забезпечення кругообігу виробничих фондів на засадах самодостатності і ліквідності боргових зобов'язань;
- 2) ресурсне забезпечення заходів соціального спрямування;
- 3) раціональне розміщення капіталу; передумови фінансової стійкості, платоспроможності та кредитоспроможності.

Ефективне управління фінансами підприємства забезпечується за умови планування всіх фінансових потоків, процесів і відносин на підприємстві. Фінансове планування тільки тоді дає позитивні результати, коли ґрунтується на знаннях про об'єктивні закономірності суспільного розвитку, тенденції руху фінансових ресурсів, вивченні вихідної бази, результативності раніше проведених заходів та фінансових операцій. Виділяють чотири етапи фінансового планування на підприємстві: аналіз власних можливостей фінансування та інвестування; прогнозування наслідків поточних рішень з метою запобігання ризикам, розуміння зв'язку між поточними і майбутніми рішеннями; обґрунтування обраного варіанта з усіх можливих рішень (цей варіант і буде представлений в кінцевій редакції фінансового плану); оцінка результатів досягнутих підприємством порівняно з метою.

Вирішення питання фінансового забезпечення розвитку підприємств пов'язано з тим, що підтримка конкурентних переваг підприємства та продукції, що пропонується ринку, а також зростання обсягів діяльності потребують додаткових фінансових витрат. Водночас фінансові ресурси більшості підприємств обмежені. Наслідком обмеженого доступу до ринку позикового капіталу, браком реальних інвесторів може стати втрата ринкових позицій підприємства. Пошук джерел фінансування, які б значною мірою відповідали необхідним обсягам фінансування при мінімізації ризиків є розроблення фінансових планів, які б стали інструментами реалізації поточних та стратегічних цілей підприємств і дали б можливість забезпечити ефективне управління підприємством як на етапі розроблення планів, так і в процесі їх реалізації.

Нині науковці наголошують на низькому рівні організації фінансового планування у діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Основними причинами цього є: відсутність засобів ідентифікації меж використання планових важелів відповідно до масштабів бізнесу на кожному конкретному підприємстві та брак методик планової роботи, адаптованих до особливостей їх користувачів. Відомо й те, що підприємницькою діяльністю займається велика кількість осіб, які не мають ґрунтовних знань у сфері фінансового менеджменту.

У сучасних умовах існує низка проблем, пов'язаних з організацією фінансового планування на підприємствах, одна з яких це те, що дуже часто на підприємствах не формується плановий баланс і не аналізується його структура, не прогнозується динаміка зміни фінансової стійкості й ліквідності. Відсутність такого аналізу на етапі довгострокового планування істотно знижує його ефективність як інструменту управління підприємством. Фінансовий план лише тоді стане реальним інструментом управління компанією, коли його виконання можна буде оперативнo контролювати.

Отже, на сьогоднішній день фінансове планування є одним з альтернативних фінансових інструментів, яке використовується підприємствами для налагодження фінансової діяльності та підвищення власної рентабельності та платоспроможності як одних із найбільш важливих показників міцного фінансового стану суб'єкта господарювання. Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих фінансовим планом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самокупності та самофінансування підприємства.



Довгалюк В.В., к.е.н., доц.,  
 Фещенко Я.М., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
 Житомирський державний технологічний університет

## ПІДХОДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Податковий контроль займає важливе місце у системі адміністрування податків в Україні, адже від його ефективності залежить повноцінне забезпечення фінансових потреб державита функціонування податкової системи в цілому. Податковий контроль є складовою державного фінансового контролю, який передбачає забезпечення своєчасної та повної сплати податкових зобов'язань до бюджету платниками податків.

Сьогодні актуальними є проблеми контрольно-перевірочного процесу, дослідженнями яких займаються такі вітчизняні науковці, як: Б. Карпінський, А. Крисоватий, А. Лісовий, В. Опарін, В. Мельник, Л. Тарангул, А. Чередніченко, В. Угрин та ін. Однак, не сформовано нового та єдиного підходу до здійснення податкового контролю в Україні.

Реалізація податкового контролю здійснюється з участю контролюючих податкових органів, які використовують конкретні прийоми, засоби або способи для реалізації своїх контрольних функцій. Як свідчать дані ДФС впродовж останніх років відбувається скорочення кількості платників податків, що свідчить про зростання податкового тиску на суб'єкта господарювання та його ухилення від реального відображення своїх прибутків.

Щодо обсягів податкових надходжень до державного бюджету, то станом на 01.02.2019 р. найбільшу питому вагу в загальній сумі складають надходження з:

- податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів (20 972,4 млн. грн.);
- податку та збору на доходи фізичних осіб (7 085,0 млн. грн.);
- акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (4 869,6 млн. грн.);
- рентної плати за користування надрами (3 776,4 млн. грн.);
- акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (3 748,6 млн. грн.);
- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування (3 045,1 млн. грн.);
- податку на прибуток підприємств (2 340,5 млн. грн.).

Даючи оцінку обсягам податкових надходжень, необхідно відмітити, що податок на прибуток не є базовою основою всіх надходжень. Тому існуючі способи податкового контролю (рис. 1) не дають ні результатів, ні стимулів, ні прогнозів щодо здорового розвитку суб'єкта господарювання без прихованої прибутковості і відповідно отримання додаткових податкових надходжень.

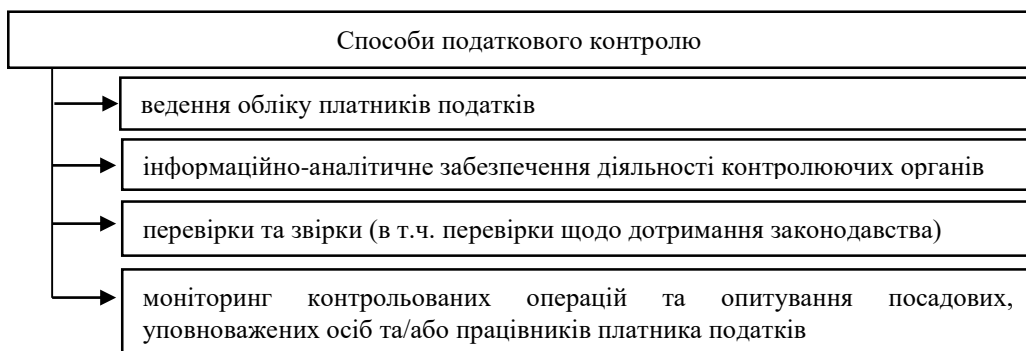


Рис. 1. Способи здійснення податкового контролю згідно ПККУ

На нашу думку, одним із дієвих підходів до здійснення податкового контролю є самоконтроль, який забезпечує реалізацію всіх принципів класичного податкового контролю. Самоконтроль передбачає створення саморегульованої організації (сьогодні це Асоціація Платників Податків України (АППУ)), яка саморегулює та об'єднує суб'єктів господарювання (платників податків) на основі єдності щодо правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, правильності складання та своєчасності подання податкових декларацій (розрахунків), а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства. Самоконтроль є лише інструментом впровадження реформ з метою створення сприятливих умов для суб'єктів господарювання через податкові механізми, забезпечення прискореного економічного зростання та стимулювання бізнесу до детінізації, добровільної сплати податків до бюджету України заради розвитку вітчизняного виробництва та залучення інвестицій.

**Доманчук А.І., аспір.**  
*Житомирський державний технологічний університет*

### УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ ПОКАЗНИКІВ ЇХ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Страхові компанії є потужним сектором небанківських фінансових послуг в Україні. Для успішного функціонування на фінансовому ринку страховим компаніям необхідно формувати на високому рівні систему управління фінансами, тим самим підтримуючи фінансовий потенціал та підвищуючи конкурентоспроможність. Управління фінансами страхових компаній передбачає налагоджену систему управління у розрізі операційної діяльності (страхової перестрахової), фінансової та інвестиційної діяльності. Ефективно сформована система управління фінансами має визначальний вплив на розвиток всього страхового ринку.

Основи формування страхового ринку та діяльності страхових компаній закладені у Законі України «Про страхування» № 86/98-ВР від 07.03.96. Безпосередньо даний Закон (ст.2) регулює предметдіяльності страхових компаній, встановивши, що ним може бути лише страхування, перестраховання і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Страхування та перестраховання – це поточна страхова діяльність, яку варто розглядати як операційну діяльність страхових компаній. Грошові кошти у результаті здійснення операційної діяльності починають рух у вигляді надходжень страхових премій. Відповідно, наступними етапами даного виду діяльності є формування страхових резервів, безпосереднє здійснення страхових виплат, а також як результат діяльності – утворення прибутку або збитку. Тому аналіз вищезазначених показників страхової діяльності на страховому ринку України за останні роки (табл.1.) є основою дослідження управління фінансами страхових компаній.

Таблиця 1

Показники страхової діяльності на страховому ринку України за 2013–2017 рр.

№ з/п	Показник	Рік (млн. грн.)					Темп приросту (%)	
		2013	2014	2015	2016	2017	2017/2013	2017/2016
1	Валові страхові премії, у т.ч.:	28 661,9	26 767,3	29 736,0	35 170,3	43 431,8	51,5	23,5
	зі страхування життя	2 476,7	2 159,8	2 186,6	2 756,1	2 913,7	17,6	5,7
2	Валові страхові виплати, у т.ч.:	4 651,8	5 065,4	8 100,5	8 839,5	10 536,8	126,5	19,2
	зі страхування життя	149,2	239,2	491,6	418,3	556,3	272,8	33,0
3	Обсяг сформованих страхових резервів, у т.ч.:	14 435,7	15 828,0	18 376,3	20 936,7	22 864,4	58,4	9,2
	- резерви зі страхування життя	3 845,8	5 306,0	6 889,3	7 828,2	8 389,6	118,2	7,2
4	Чисті страхові премії	21 551,4	18 592,8	22 354,9	26 463,8	28 494,4	32,2	7,7
5	Чисті страхові виплати	4 566,6	4 893,0	7 602,8	8 561,0	10 256,8	124,6	19,8

Проаналізувавши дані таблиці 1., що складена на підставі щорічних звітних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, показники страхової діяльності на страховому ринку України за 2013 р.–2017 р. мають позитивний темп приросту, за певним виключенням у 2014 році. Варто зазначити, що чисті страхові премії за 2017 р. становили 65,6% від валових страхових премій, відповідно обсяги валових страхових премій за 2017 р. збільшились у порівнянні з 2016 р. на 23,5%, а чисті страхові премії збільшилися на 7,7%, у порівнянні з 2016 р. Страхові резерви станом на кінець 2017 р. зросли на 9,2% у порівнянні з 2016 р., при цьому, резерви зі страхування життя зросли на 7,2%. Валові страхові виплати за 2017 р. збільшилися на 19,2% порівняно з аналогічним періодом 2016 року, чисті страхові виплати збільшилися на 19,8%. Відповідно, нерівномірне збільшення у відсотковому співвідношенні чистих страхових премій та чистих страхових виплат може свідчити про порушення структури управління фінансами на страховому ринку України. Приріст відповідних показників аналізований період ми зобразили на рис 1., за виключенням страхових резервів, які необхідно досліджувати у розрізі інвестиційної діяльності страхових компаній.

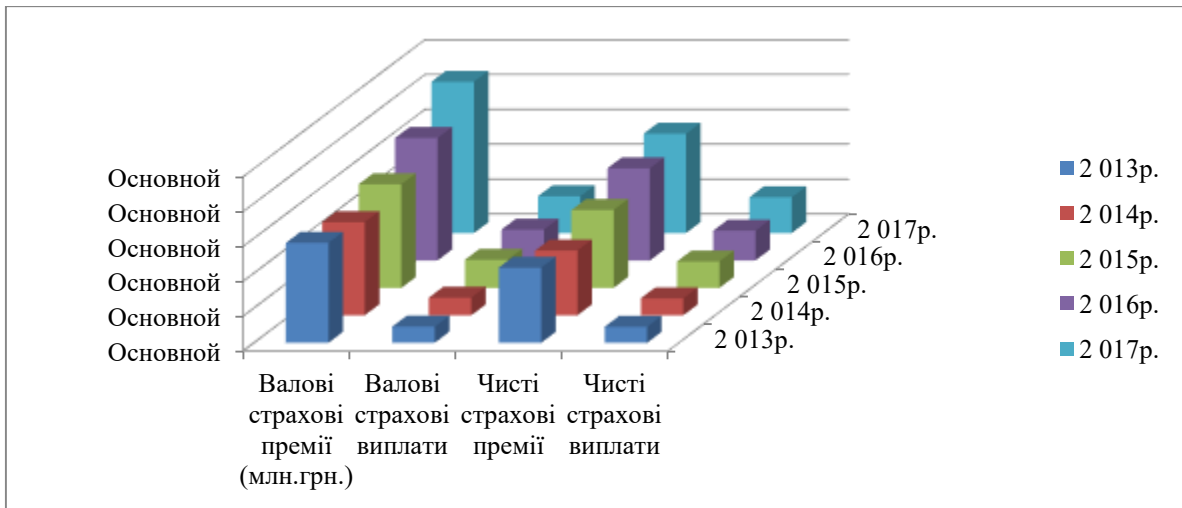


Рис. 1. Динаміка страхових премій та страхових виплат на страховому ринку України за 2013-2017 роки

Відповідно до даних рисунку 1, валові страхові премії за п'ять років з 2013 р. по 2017 р. зросли на 14 769,9 млн. грн., необхідно зазначити, що чисті страхові платежі зросли за цей же період лише на 6 943 млн.грн. В свою чергу, страхові виплати тенденційно зросли з 2013 по 2017 р. В 2017 р.страхові виплати показали приріст: валові на 5 885 млн.грн., чисті – 5 686,2 млн.грн. Щодо показників перестрахової діяльності, яка є складовою операційної діяльності страхових компаній, то за останні п'ять років частка сплат на рину зросла більше ніж у два рази і склала 109, 6 %. Виплати, що отримані від перестраховиків кардинально відрізняються від сум сплат на перестраховання, проте у своїй структурі теж мають тенденцію до зростання вдвічі у 2017 році порівняно з 2013 р. відбувся приріст на 148, 2 % (табл.2).

Таблиця 2

Показники перестрахової діяльності на страховому ринку України за 2013–2017 рр.

№ з/п	Показник	Рік (млн. грн.)					Темп приросту (%)	
		2013	2014	2015	2016	2017	2017/2013	2017/2016
1	Сплачено на перестраховання	8 744,8	9 704,2	9 911,3	12 668,7	18 333,6	109,6	44,7
2	Виплати, компенсовані перестраховиками	486,7	640,9	1 345,8	1 233,2	1 208,2	148,2	-2,0
3	Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	324,0	12,9	38,1	40,1	46,1	-277,9	15,0
4	Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	27,4	9,9	12,9	14,2	13,8	-50,4	-2,8

Можна зробити висновок, що протягом 2013 р. – 2017 р. зберігалась стала тенденція до зростання ролі перестраховання на ринку, змінювалась обсяги вихідного перестраховання, відповідно зазнали змін і частки резидентів та нерезидентів у вихідному перестрахованні, про що свідчить зміна динаміки показників перестраховальників-нерезидентів. Страхові компанії співпрацюють з вітчизняними та закордонними перестраховиками, проте відповідно до даних Нацкомфінпослуг протягом останніх п'яти років простежується тенденція до збільшення обсягу внутрішнього перестраховання. На думку представників міжнародного перестрахового бізнесу, страхова галузь України «випадає з міжнародної інтеграції у світовий перестраховий ринок», що зумовлено як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, зокрема: рекордні збитки провідних страховиків світу, дефіцит інформації про ризики вітчизняної економіки та законодавчі зміни в сфері страхування.

Дячек С.М., к.е.н., доц.  
Поліщук О.А., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ,  
Житомирський державний технологічний університет

### ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПОКУПЦІВ

В умовах економічної кризи, що спостерігається в Україні останні декілька років, часто виникають ситуації, коли підприємство не може стягнути борги зі своїх контрагентів за поставлену продукцію, виконані роботи, надані послуги. Внаслідок кризи неплатежів підприємство втрачає можливості залучення своїх найбільш ліквідних активів до здійснення інновацій та інвестицій у перспективні проекти. Але, з іншого боку, надання комерційного кредиту, тобто відстрочення платежу за продані товари, надані послуги, є вигідним для підприємства. Адже шляхом пом'якшення умов розрахунків із покупцями продукції можна наростити обсяги операційної діяльності і тим самим збільшити фінансовий результат підприємства. Тому важливим завданням фінансових менеджерів є якісне управління і контроль за обсягами дебіторської заборгованості, з метою уникнення значних обсягів безнадійної дебіторської заборгованості, наслідками яких може стати погіршення фінансового стану підприємства, зниження його інвестиційної привабливості, а в окремих випадках і банкрутство. У зв'язку з цим правильний вибір типу кредитної політики щодо покупця продукції на основі результатів оцінки рівня його кредитоспроможності набуває особливого значення. Прийняття рішення щодо умов надання товарного кредиту тому чи іншому покупцю потребує попереднього визначення обсягу інформаційних потреб фінансового менеджменту та формування достовірних джерел інформації.

Для оцінки кредитоспроможності покупця мають використовуватись як кількісні, так і якісні показники: правомочність, яку юридична особа набуває тільки з моменту державної реєстрації його статуту у виконавчих органах влади; репутація покупця в діловому світі; стан кон'юнктури товарного ринку, на якому покупець здійснює свою операційну діяльність; фінансова стабільність, платоспроможність та інші показники (ліквідність балансу, стан активів, ефективність використання коштів, прибуток); обсяг і склад чистих активів, які можуть становити забезпечення товарного кредиту при неплатоспроможності покупця і порушенні справи про його банкрутство; рівень платіжної дисципліни, рейтинг тощо.

Інформаційна база, яка використовується для цих цілей, складається (див. рис. 1):

1) з даних, сформованих із внутрішніх джерел (якщо угоди з покупцем носять постійний характер, підприємство-постачальник формує історію взаємин з покупцями в процесі реалізації продукції, проблем та порушень, їх причин і частоти виникнення);

2) з відомостей, наданих безпосередньо покупцем. Таку інформацію можна отримати з: фінансової звітності, яка є основним джерелом для аналізу фінансового стану покупця; документації, яка підтверджує правовий і юридичний статус покупця: статут, договір засновників, свідоцтво про реєстрацію, дані про юридичну адресу і т. ін.; інформації, одержаної у процесі попередньої бесіди з майбутнім покупцем; додаткової інформації, яка подається за вимогою підприємства-кредитора, – довідки про наявність рахунків у банках, виписки з рахунків в банках, довідки від фіскальних органів, довідки про юридичні права на заставу, технічна документація, пов'язана з деякими видами застави тощо.

3) з інформації, що формується із зовнішніх джерел. До зовнішніх джерел інформації належать відомості, здобуті від:

– ділових партнерів, які мали контакти з позичальником: покупців (про платіжну дисципліну потенційного позичальника, частоту і періодичність проведення платежів та причини їх затримок), постачальників (про дотримання строків поставок товарів, надання послуг, дисципліну договорів, цін, розрахунків, ділову репутацію), страхових компаній (про адекватність ставлення клієнта до захисту від потенційних ризиків, причини і частоту виникнення страхових випадків), гарантів та поручителів (про частоту і умови притягнення їх до виконання зобов'язань) тощо;

– банку, який обслуговує підприємство-покупця, і може гарантувати здійснення платежу;

– засобів масової інформації (телебачення, преси, Інтернету тощо). До Інтернет-ресурсів, що надають змогу перевірити інформацію про покупця, належать: Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань – єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи; Єдиний реєстр боржників – систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна; SMIDA – база даних, яка оприлюднює інформацію, що підлягає розкриттю згідно чинного законодавства; YouControl – інформаційно-аналітична платформа для бізнесової аналітики, конкурентної розвідки та перевірки контрагентів.

– статистичних агенцій та статистичних інформаційних збірників (звіти аналітиків, маркетингових і консалтингових компаній, інформаційних агенцій, професійних асоціацій, центрів експертиз, соціальних досліджень, що можуть надати інформацію про загальний стан виробництва в галузі та перспективи розвитку, місце підприємства-покупця та його продукції на ринку, рейтинги).

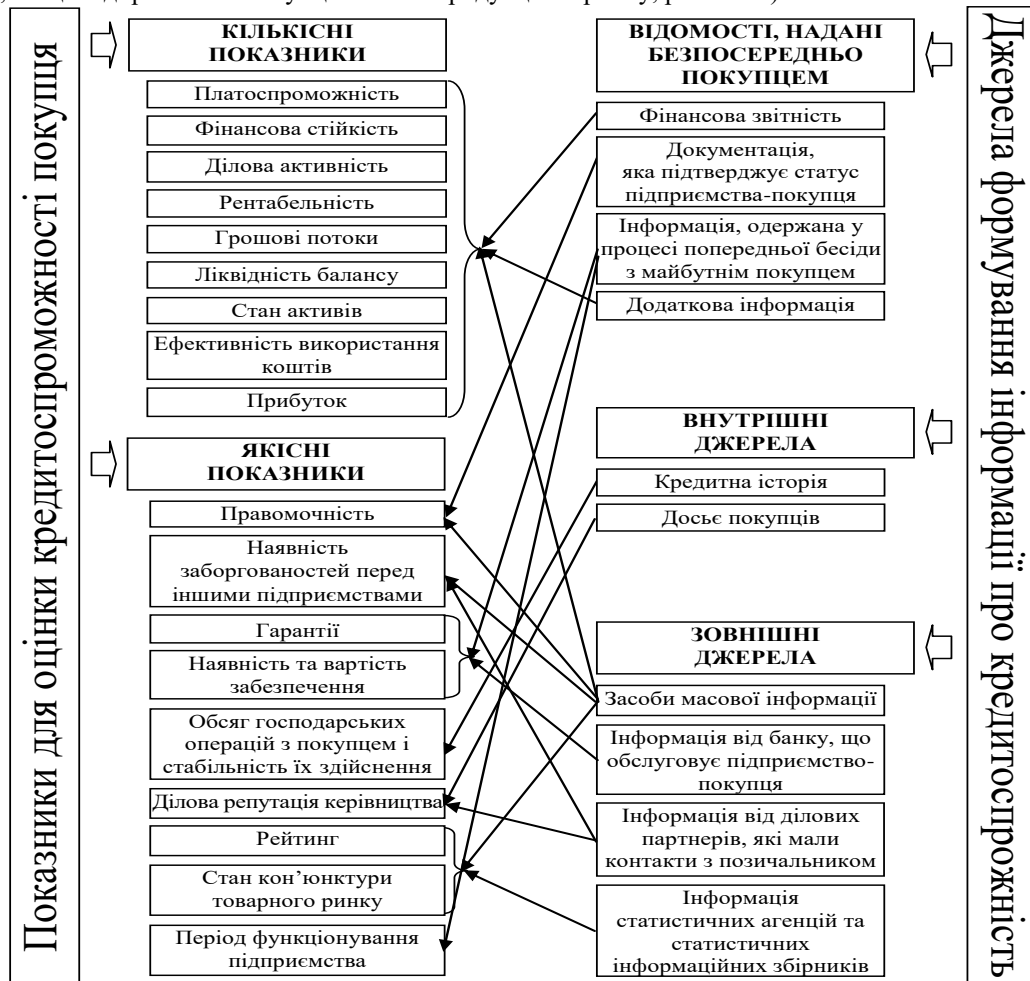


Рис. 1. Показники для оцінки кредитоспроможності покупця та джерела формування інформації

В закордонній практиці існують також спеціалізовані фірми, що надають за відповідну плату необхідну інформацію, в тому числі і конфіденційного характеру. Наприклад, в світовій практиці одним з найбільш відомих джерел даних про кредитоспроможність є фірма «Dun & Bradstreet», яка збирає інформацію про близько 3 млн. фірм США і Канади і надає її за підпискою. Коротка інформація і оцінка кредитоспроможності кожної фірми друкуються у загальнонаціональних та регіональних довідниках.

Ще одним із джерел інформації є кредитні бюро, які створені більше, ніж у 120 країнах світу, з метою отримання кредитором інформації про стан платоспроможності позичальника, порушення з його боку платіжної дисципліни і на її підставі оцінити ступінь ризику майбутньої угоди. Кредитне бюро надає різного роду звіти про кредитні операції залежно від наявності інформації про потенційного позичальника, виду кредиту, ступеня деталізації, необхідного кредитору. Найпростіший звіт містить інформацію про минулі неповернені та прострочені кредити – так звані «чорні» («black») або «негативні» («negative») дані. Найдетальніші звіти – «білі» («white») або «позитивні» («positive») містять увесь комплекс інформації про активи й пасиви позичальника, гарантії, структуру заборгованості за термінами і часом погашення.

Отже, достовірна інформація про кредитоспроможність дебітора створює передумови для одержання конкурентних переваг, допомагає зменшити ступінь ризику підприємства-постачальника, попереджує про зміни на ринку, сприяє формуванню стратегій, обґрунтуванню та прийняттю управлінських рішень, підтримує розвиток підприємства та спричиняє зростання його іміджу і покращення репутації. Існує велика кількість джерел інформації, які дають змогу в певні міри оцінити кредитоспроможність покупця, але окремим з них характерні такі недоліки, як: недоступність та недостовірність інформації з зовнішніх джерел; розбіжності в інформації з різних джерел щодо одного покупця. На нашу думку, одним із шляхів усунення цих недоліків є створення в Україні незалежних надійних рейтингових агентств або системи кредитних бюро, які вже давно діють за кордоном, і ефективність яких доведена.

Задніпрянець Г.І., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### СКЛАД МІСЦЕВОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасна наукова література автори дають різні тлумачення місцевого господарства, більшість з яких визначає його як сукупність об'єктів комунальної власності (І. Салій). В. Бабаєв розглядає міське господарство як сукупність багатьох підсистем, що тісно взаємодіють, і постійно розвиваються і потребують певної координації діяльності, С. Вобленко – як систему відносин, які виникають на ґрунті взаємодії, переплетіння різних форм власності та господарської діяльності у межах місцевого товариства.

Питання організації місцевого господарства на загальнодержавному та регіональному рівнях докладно проаналізовано у працях К. Баранової, В. Білянського, Й.-М. Брабанта, І. Вілсона, О. Вороніна, Р. Галіахметова, Ж. Ф. Девемі, В. Меркулова, В. Рянжина, Л. Чернишова, І. Ямпольської та ін.

Але поза увагою більшості дослідників залишається системний підхід до удосконалення механізмів управління місцевим господарством, що вимагає приведення системи управління даною сферою життєдіяльності територіальних громад у відповідність з ринковими перетвореннями в Україні. Визначення шляхів розвитку місцевого господарства є актуальним, оскільки в процесі економічних перетворень ще не повною мірою вдалося створити економічні та правові умови для його стабільного і поступового розвитку чому залежить від ступеню реформування економіки України та розробки відповідного законодавства.

Міське господарство забезпечує безпосереднє задоволення потреб населення і функціонування системи місцевого самоврядування. Дослідження наукового визначення місцевого господарства дозволило запропонувати його розуміння як сукупність суб'єктів правомочності комунальної власності з усією системою інфраструктури забезпечення життєдіяльності територіальної громади, суб'єктів господарювання інших форм власності, а також їх внутрішніх взаємовідносин та зовнішніх зв'язків, у тому числі з партнерами суміжних адміністративно-територіальних одиниць (рис. 1).



Рис. 1. Склад місцевого господарства

До складу місцевого господарства можуть бути включені за згодою власника підприємства (об'єднання), організації і установи, які не є комунальною власністю і діяльність яких пов'язана переважно з обслуговуванням населення. За згодою населення і органів місцевого самоврядування до складу місцевого господарства можуть бути також включені об'єкти, створені в результаті трудової участі громадян або придбані на їх добровільні внески.

Складовою частиною місцевого господарства є об'єкти комунальної власності, тобто комунальне господарство, яке організується безпосередньо органами місцевого самоврядування на основі права комунальної власності і являє собою публічну діяльність по створенню умов для задоволення потреб територіальної громади. Важливе значення у цьому сенсі має ефективність управління саме комунальною власністю, тобто формування її раціональної структури, ведення обліку об'єктів, а також найкраще їх використання з метою найбільш повного задоволення громадських потреб.

Сільські, селищні, міські Ради народних депутатів у межах своєї компетенції можуть надавати підприємствам (об'єднанням), організаціям і установам, які входять до складу місцевого господарства, переважне право на користування природними ресурсами місцевого значення, матеріально-технічне забезпечення з місцевих фондів. Сільські, селищні, міські Ради народних депутатів координують діяльність підприємств (об'єднань), організацій і установ місцевого господарства.

УДК 336.74

**Захарчук Н., магістрант, I курс, спец. «Фінанси, банківська справа та страхування»  
Науковий керівник – Недільська Л.В., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроекологічний університет**

### ДЕТЕРМІНАНТИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ В УКРАЇНІ

Валютний курс є одним із ключових індикаторів розвитку фінансового ринку країни та її економіки загалом. Валютний курс відображає зовнішню вартість національної грошової одиниці, що на відміну від внутрішньої вартості (купівельної спроможності), переважним чином, визначається макроекономічною активністю господарюючих суб'єктів та ефективністю застосовуваних з боку НБУ фінансових інструментів. Рівень валютного курсу тісно корелює з динамікою ключових макроекономічних показників розвитку держави, що свідчить про їх взаємовплив та зворотну залежність.

Основними чинниками ціни на товар на будь-якому ринку, згідно до постулатів економічної науки є попит та пропозиція. Таким чином, базуючись на класичному підході, валютний курс повинен визначатись попитом (платоспроможністю суб'єктів господарювання) та пропозицією (обсягами ВВП країни) на ринку. Однак, існує низка чинників системного (глобального) та несистемного (національного) характеру, які можуть справляти різнонаправлений вплив на рівень обмінного курсу і спричиняти як прогнозовані, так і непередбачувані його коливання.

Умовно детермінанти валютного курсу можна поділити на дві групи: структурні та кон'юнктурні. До структурних детермінант відносять процеси та явища, переважно, економічної природи, що характеризуються відстроченим впливом (результат відчувається через 0,5-2 роки) та довготривалою дією. Зокрема, до них відносять: динаміку грошової маси, темп зростання валового внутрішнього продукту та національного доходу, рівень інфляції, стан платіжного балансу країни, купівельна спроможність національної та іноземної валюти, зростання чи зниження безробіття, зростання особистих доходів населення, падіння зростання продуктивності праці. Натомість, кон'юнктурні детермінанти чинять негайний вплив і часто виникають неочікувано. До їх складу належать: рівень банківських відсоткових ставок, політичні події, соціальні настрої, зміни в пріоритетах споживачів тощо.

Таким чином, на валютний курс в Україні справляють вплив детермінанти економічного, соціального та політико-правового характеру. Нинішня відносна стабільність валютного курсу в Україні зумовлена низкою сприятливих чинників переважно економічного та соціального поля: вигідна для вітчизняних експортерів зовнішня цінова кон'юнктура на продукцію аграрної та металургійної сфери; відповідно стабільні надходження доходу від експорту; незначні темпи зростання імпорту товарів; перевищення продажу валюти населенням над її купівлею. Зазначені фактори сприяють переважанню пропозиції над попитом на валютному ринку, що забезпечує стабільність національної грошової одиниці.

Поряд з цим, в Україні з лютого 2019 р. діє новий Закон "Про валюту і валютні операції", який регламентує послаблення більше двадцяти обмежень на валютному ринку. Зокрема: збільшення граничного терміну розрахунків за експортно-імпортними контрактами, дозвіл вільно використовувати рахунки юридичних осіб за кордоном і рахунки нерезидентів у банках України, скасування індивідуальних ліцензій на валютні операції, право online-купівлі валюти фізичними особами, підвищення ліміту на валютні перекази за кордон без відкриття рахунків для фізичних осіб, право юридичних осіб на придбання валюти без попереднього резервування коштів, зниження норми обов'язкового продажу валюти експортерами до 50% [1].

З огляду на вагому роль стабільності валютного курсу для економіки держави, центральний банк зобов'язаний застосовувати інструменти регулювання валютного курсу. Однак, згідно до Стратегії валютних інтервенцій Національного банку на 2016-2020 роки, нині НБУ не застосовує інших важелів впливу на підтримку певного рівня курсу, окрім операцій купівлі-продажу валют. Зокрема, щоб запобігти надмірному знеціненню гривні у ситуації значного попиту на іноземну валюту, НБУ продає валюту, а за наявності надлишкової пропозиції, – викуповує її для поповнення міжнародних резервів.

Отже, валютний курс в Україні залежить від низки структурних та кон'юнктурних детермінант, які визначають його рівень та впливають на стабільність як грошової одиниці, так і економіки загалом. Обрана з боку НБУ політика лібералізації валютного курсу поки ще не зазнала суттєвих випробувань, однак очікуванні загрози економічного та політичного характеру дадуть змогу оцінити ефективність та дієвість даного вектору розвитку.

#### **Список використаної літератури:**

1. Валютна лібералізація в Україні не вплине на курс гривні – банкіри. URL: <https://economics.unian.ua/finance/10438461-valyutna-liberalizaciya-v-ukrajini-ne-vplivna-na-kurs-grivni-bankiri.html>

Кобилинська А.Ю., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Новак О.С., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## СУЧАСНИЙ СТАН ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Згідно за визначенням Національного банку України іпотечний житловий кредит (residentialmortgageloan) – довгостроковий кредит, що надається фізичній особі, товариству співвласників квартир або житловому кооперативу для фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом або придбанням квартири чи житлового будинку (з урахуванням землі, що знаходиться під таким житловим будинком, чи присадибної ділянки), які надаються у власність позичальника з прийняттям кредитором такого житла (землі, що знаходиться під ним, чи присадибної ділянки) під заставу.

Обсяги іпотечного кредитування в ВВП країн-членів ЄС становлять 35%, України – 6,1%. При цьому частка цього показника 5- 10% свідчить про фрагментарний іпотечний ринок, понад 20% – передовий. Варто наголосити на тому, що умови отримання іпотечного кредиту в країнах Європейського Союзу суттєво відрізняються від українських. В Україні річна відсоткова ставка варіюється у розмірах від 4,85 – 43,0% на суму від 10 тис. грн до 1,4 млн грн терміном до 10 років (120 міс.). Однак усе залежить від умов кредитування, наприклад, чим менше ставка, тим більше сума або термін надання кредиту та навпаки. У середньому українські банки надають іпотечні кредити близько 1 млн грн на 12-24 місяці, за ставками 20-28% річних. Головними банками по наданню кредитів на нерухомість за народним рейтингом згідно даних українського фінансового форуму є: Глобус (Київ) – 3,63, Піреус Банк (Київ) – 3,58, Аркада (Київ) – 3,03, Банк інвестицій та заощаджень (Київ) – 2,94, Кредобанк (Львів) – 2,93, Ощадбанк (Київ) – 2,45.

Щодо суми іпотечних кредитів, то можемо спостерігати незначні коливання протягом минулих років. Найбільший показник з аналізованого періоду спостерігається у 2014 році, він складає 72,2 млрд грн, або у відсотковому співвідношенні до загальної суми наданих кредитів - 34,2 %. А найменший у 2013 році, він складає 56,3 млрд грн (29,1%). Не дивлячись на те, що у 2014 році ситуація почала покращуватись, починаючи з 2015 року знову спостерігається спад як в іпотечному кредитуванні так і в кредитуванні загалом. Це пов'язане з девальвацією гривні, адже вже на початку 2015 року курс становив 22 грн за долар США (2012 рік – близько 10 грн за долар США). І з часом курс продовжував зростати, на сьогоднішній день курс становить близько 27 грн за долар США. Це обумовило певний колапс як у кредитній сфері, так і у всій банківській системі країни в цілому.

Лише незначна кількість банківських установ надає іпотечні кредити. Така позиція пояснюється браком достатньої інформації про доходи та кредитну історію фізичних осіб. Разом з тим більшість з банківських установ уникають іпотечного кредитування через нестачу платоспроможності позичальників з офіційно підтвердженими доходами. Лише через спільну роботу Національного банку України, комерційних банків, фінансових установ та, неодмінно, органів влади можливе досягнення фінансової стабільності в Україні. Наприкінці 2017 року НБУ звітує про відновлення іпотечного кредитування, наголошує на тому, що вже у 2018 році нова іпотека стане більш доступнішою для населення, а також визначає, що єдиною перешкодою на шляху до такої іпотеки в середньостроковій перспективі є недосконалість процедур стягнення застави за кредитом у разі невиконання боржником своїх зобов'язань. Досліджуючи проблеми іпотечного кредитування, ми дійшли висновків, що становище іпотечного кредитування в Україні цілком залежить від економічної та політичної ситуації, яка існує в країні. Враховуючи вищезазначене, слід виділити основні заходи щодо пожевлення іпотечного кредитування в Україні, а саме:

- 1) вдосконалення необхідної законодавчо-нормативної бази: ухвалення законів про захист прав кредиторів; зниження юридичних ризиків; підвищення стандартів управління; часткове реформування податкового законодавства задля поліпшення заходів реструктуризації заборгованостей та інше;
- 2) проведення цільового субсидювання з метою отримання іпотечного кредиту для малозабезпечених верств населення, надання кредитів під пільгові відсотки;
- 3) залучення більше іпотечних облігацій для покращення фінансового становища на ринку;
- 4) надання державних гарантій у вигляді страхування ризиків за іпотечними цінними паперами;
- 5) сприяння підвищенню реальних доходів населення;
- 6) встановлення прозорих механізмів ціноутворення.

Навіть такі необхідні заходи сприятимуть загальному покращенню фінансового механізму іпотечного кредитування, поверненню довіри населення до банківської системи в цілому. Це, в свою чергу, призведе до покращення економічного становища в Україні.



Козак Г., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Александрова М.М., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Сучасний стан вітчизняного страхового ринку вимагає прийняття швидких та виважених управлінських рішень в умовах невизначеності, коли діяльність страхових організацій перебуває під впливом ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру. При цьому особливе значення має проблема підтримання страховими компаніями платоспроможності, яка є запорукою виконання взятих ними страхових зобов'язань. Стратегічну роль у розв'язанні цієї надзвичайно важливої науково-практичної проблеми відіграє фінансовий контроль, який виступає невід'ємною складовою фінансового управління в страхових організаціях та дієвим інструментом державного нагляду за страховою діяльністю.

В науковій літературі вказується, що слово «контроль» походить від французького «controle», що означає «перевірка», від старофранцузького controle – «список, котрий має дублікат для перевірки».

Науковці по-різному тлумачать термін «контроль». Одні вважають, що він означає нагляд за об'єктом і підтримання його функціонування згідно із встановленими принципами через загальне порівняння фактичного стану об'єкта із станом, який слід забезпечити. Інші стверджують, що контроль є функцією системи управління, де розуміється система спостереження і перевірки процесу функціонування і фактичного стану керованого об'єкта з метою встановлення відхилень від заданих параметрів, або діяльність, що здійснюється для корегування поведінки підконтрольного об'єкта, для організації виконання законів та інших нормативно-правових актів, доручень, розпоряджень органів влади щодо дотримання виконавчої та фінансової дисципліни, належного використання фінансових коштів і майна, організації роботи з пропозиціями, заявами і скаргами громадян тощо.

В економічній літературі також існують різні думки щодо співвідношення контрольної функції фінансів і фінансового контролю. Поняття «фінансовий контроль» і «контрольна функція фінансів» є різними, оскільки контрольна функція фінансів – це прояв суспільного призначення фінансів і забезпечення економічних умов для здійснення контролю за формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, державного і комунального майна, а фінансовий контроль – це діяльність відповідних суб'єктів, які застосовують контрольний характер фінансів на практиці.

Фінансовий контроль є видом контролю, який має складну структуру, а отже має прояв у різних аспектах. Одні вчені вважають, що фінансовий контроль є діяльністю, інші стверджують, що він є функцією управління. Деякі вчені, трактуючи поняття «фінансовий контроль», зазначають, що він є функцією управління. І вказують, що це система нагляду і перевірки фінансової діяльності керованого об'єкта, з метою оцінювання обґрунтованості та ефективності прийнятих рішень, виявлення відхилень від затверджених нормативів та застосування заходів для їх ліквідації, або одна із форм управління фінансами. Існує також трактування поняття «фінансовий контроль», як комплексної категорії, в якій поєднуються два його види: державний і недержавний (рівень підприємства та незалежний контроль аудиторських фірм).

Враховуючи різні підходи до тлумачення фінансового контролю вважаємо, що важливо контроль розглядати через призму реалізації суспільного призначення фінансів як економічної категорії, тобто через їх функції. У сучасній фінансовій літературі фінанси визначають як систему економічних відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, а в певних умовах і національного багатства, з метою формування фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання і держави, використання їх на розширене відтворення та задоволення інших суспільних інтересів та потреб. Українська фінансова школа вважає, що фінанси торкаються всіх сфер діяльності суспільства і присутні на всіх рівнях господарської діяльності. Адже на рівні підприємств та домогосподарств виникають відносини, що пов'язані із утворенням, розподілом та використанням грошових фондів, які мають яскраво виражений фінансовий характер, де теж відбувається рух вартості, створений рухом грошових коштів. Фінанси, на думку більшості науковців виконують дві функції – розподільну і контрольну. Отже, фінансовий контроль, у вітчизняній науці, як правило, розглядається через функції фінансів.

Саме завдяки притаманній фінансам контрольній функції створюються умови для здійснення фінансового контролю на всіх економічних рівнях та галузях економіки, у тому числі й за страховою діяльністю.

Термін «фінансовий контроль страхових організацій» не опрацьовано в достатній мірі в науковій літературі. Дослідивши літературні джерела, пропонуємо визначити «фінансовий контроль страхових організацій» як діяльність відповідних державних установ, об'єднань страховиків і страхових організацій, яка спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, дотримання умов платоспроможності, захист прав споживачів страхових послуг в процесі мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів страховиків. Крім зовнішнього контролю з боку державних органів влади в страховій компанії обов'язково повинна бути організована внутрішня система фінансового контролю, яка може бути представлена службою контролінгу чи іншими фінансовими службами.

Кононенко І.В., магістрант, I курс, гр. ФЗ-18-1м, ФОФ  
Науковий керівник – Віленчук О.М., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроекологічний університет

## РОЛЬ СТРАХУВАННЯ У НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ

В останні роки суб'єктами природокористування все активніше використовується екологічне страхування як фінансовий інструмент нейтралізації ризиків в сфері охорони навколишнього середовища. Страхова діяльність розглядається у якості необхідного атрибуту захисту майнових і особистих інтересів реципієнтів довкілля. Основна ідея екологічного страхування полягає у нейтралізації наслідків стихійних руйнівних сил природи, інших випадків щодо довкілля людини.

Сучасні реалії сьогодення зумовлені наявністю зростання кількості екологічних аварій та катастроф, різних об'єктів та видів діяльності, які є джерелами підвищеної небезпеки для природного середовища. Також посилюються негативні впливи господарської діяльності на стан екосистеми, загострюються проблеми зберігання та знешкодження екологічно небезпечних відходів. Відтак постає необхідність у здійсненні наукових досліджень, пов'язаних з оцінкою негативних наслідків забруднення, використанням механізмів, спрямованих на його зменшення і компенсацію непередбачених збитків, спричинених дією різних сил природи та антропогенною діяльністю людини.

Відповідно до чинного законодавства України підприємства, установи, організації зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну іншим підприємствам, організаціям, установам та громадянам. Проте, наразі підприємства не несуть практично жодної відповідальності, обмежуючись сплатою штрафних санкцій за наднормативні викиди у навколишнього середовища.

Крім того не стимулюють підприємства укладати договори екологічного страхування, поодинокі випадки подання позовів третіми особами, тобто тими, хто зазнав збитків, внаслідок аварійних забруднень, певними підприємствами довкілля. Значною проблемою для впровадження та розвитку екологічного страхування є відсутність достатніх статистичних даних, щодо забруднення підприємствами довкілля, збитків заподіяних навколишньому середовищу та третім особам. Це не пов'язано нажаль з відсутністю самих аварійних забруднень навколишнього середовища.

Одним із найбільш важливих аспектів управління в сфері природокористування є визначення класу екологічного ризику, зумовленого шкідливими викидами, токсичними речовинами тощо. Поширення екологічного ризику залежить від двох елементів – самої небезпеки та конструктивності реакції на неї. Небезпекою, наприклад, є джерело шкідливого впливу отруйних викидів токсичних хімікатів. Відповідна реакція певних організацій повинна спрямовуватися на простеження впливу джерела ризику на населення. Таким чином, небезпека та реакція на неї визначають ступінь екологічного ризику – кожен із цих чинників може незалежно вплинути на результат. Так, порівняно невелика небезпека може стосуватися значної частини населення; інша ж може бути надзвичайно великою, але ризик для населення буде малим, оскільки джерело забруднення достатньо віддалене від людей. Отже, ідентифікація і оцінка ризику є основою для ухвалення остаточного рішення щодо екологічного страхування.

Екологічне страхування виступає як страхування цивільної відповідальності власників потенційно небезпечних об'єктів, які виникають внаслідок заподіяння шкоди життю, здоров'ю, майну фізичних та юридичних осіб в результаті аварійного забруднення навколишнього середовища. Таке страхування ефективно захищає інтереси підприємств щодо отримання прибутків, суспільства по захисту здоров'я та держави через створення сприятливого інвестиційного клімату, гарантій податкових надходжень і соціальну стабільність. Водночас, страхування екологічних ризиків вимагає від страхових компаній наявності значних фінансових ресурсів у вигляді сформованих статутних та гарантійних фондів, а також забезпеченості технічними резервами для гарантування власної платоспроможності та ліквідності, особливо під час здійснення відшкодувань у разі настання страхових подій. Варто відзначити про доцільність широкого використання механізму перестраховування, як інструменту вторинного розподілу ризиків між страховими компаніями з метою підвищення їхньої фінансової стабільності та беззбитковості у сегменті страхування за екологічне забруднення.

Система страхування екологічних ризиків в Україні наразі перебуває на стадії відтворення і потребує ретельної розробки ефективних механізмів її формування. Основними проблемами для впровадження ефективного екологічного страхування в діяльність економічних суб'єктів є: відсутність законодавчих актів, що встановлюють обов'язковість екологічного страхування, недостатня практика екологічного аудиту, низька фінансова спроможність підприємств, труднощі в оцінці екологічних ризиків, відсутність статистики про техногенні аварії, що не дозволяє адекватно оцінити збитки та ризики їх настання, практична відсутність взаємодії між державними структурами, науковими та комерційними установами, підприємствами, організаціями.

За сучасних умов господарювання екологічне страхування варто розглядати, як важливий механізм страхового захисту реципієнтів навколишнього природного середовища. Вважаємо за доцільне імпламентувати у законодавче поле України положення про впровадження обов'язкової форми екологічного страхування. Такі правові новели дозволять підвищити фінансову відповідальність за забруднення навколишнього природного середовища, сприяти підвищенню рівня екологічної безпеки та стати вагомим стимулом розвитку національної економіки.

**Новак О.С., к.е.н., доц.**  
**Кошенко А.С., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ**  
*Житомирський державний технологічний університет*

### ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Валютне регулювання – діяльність держави щодо регулювання міжнародних розрахунків і порядку здійснення угод з валютою та валютними цінностями.

Валютне законодавство України як інструмент державного регулювання, відповідно до економічної ситуації у країні, постійно розвивається і вдосконалюється. Валютне регулювання визначає порядок міжнародних розрахунків і проведення валютних операцій, закріплене національним законодавством і міжнародними угодами. Національна система валютного регулювання пов'язана із системою валютних відносин на території держави, які регулюються національним законодавством і нормами міжнародного права. Її основна функція полягає у формуванні та підтримці системи взаємодії національних і світових грошей. Тому за допомогою валютного регулювання держава прагне захистити національну валюту, підтримати її стійкість, забезпечити потрібний рівень валютних резервів країни тощо.

Система міждержавного регулювання регламентується міжнародними угодами, основними функціями якої є: визначення і формування міжнародних платіжних засобів, міжнародних грошових одиниць, способи регулювання валютних курсів, розвиток міжнародних розрахунків і міжнародного кредитування. Валютне регулювання на міждержавному рівнях здійснюють міжнародні кредитно-фінансові установи та організації (Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський центральний банк та ін.), які розробляють механізм ефективного безкризового розвитку валютних відносин на рівні світового господарства.

На сьогодні, ураховуючи економічні зміни у країні, чинне валютне законодавство недосконале і застаріле. Тому щоб ліквідувати надмірну зарегульованість, складність і необґрунтовану бюрократизацію системи валютного регулювання, мета Національного банку – зробити валютне регулювання простим, зрозумілим і прозорим, ураховуючи міжнародні вимоги.

Законом визначено головні цілі змін у валютному законодавстві: – прозорість, спрощеність і зрозумілість валютного регулювання; – виведення обмежень і регуляцій на підзаконний рівень – можливість для НБУ оперативно застосовувати інструментарій відповідно до стану платіжного балансу та кон'юнктури ринку; – чіткий розподіл повноважень центральних органів влади в законодавстві України; – усунення невідповідності (протиріч) у законодавстві; – відповідність норм законодавства сучасним реаліям.

Як зазначено в концепції нового валютного регулювання, Національним банком визначені пріоритети валютної лібералізації, згідно з якими перевага надається довгостроковим прямим інвестиціям, які більш стабільні, менш схильні до повернення.

Найширшими повноваженнями у сфері валютного регулювання наділено Національний банк України, який на різних етапах економічного розвитку країни визначає основні завдання здійснення валютного регулювання і контролю. Об'єктами, на які частіше всього направляються регулятивні заходи, є валютний курс і валютні цінності.

Спрямованість валютної політики визначає форми валютного регулювання. В основному всі регулятивні інструменти НБУ направлені на стабілізацію валютного курсу, тому пріоритетними інструментами його грошово-кредитної політики є дисконтна політика, девізна політика, диверсифікація валютних резервів, отримання або надання кредитів та субсидій (табл.1).

Таблиця 1

Форми валютного регулювання	
Форми валютного регулювання	Зміст
1	2
Дисконтна політика	полягає у зміні облікової ставки центрального банку. Спрямована на регулювання валютного курсу й платіжного балансу шляхом впливу на рух короткострокових капіталів і динаміки внутрішніх кредитів (грошової маси, цін, сукупного попиту)
Девізна політика	метод впливу на курс національної валюти шляхом купівлі продажу іноземної валюти (девізів). Для підвищення курсу національної валюти центральний банк продає, а для зниження – купує іноземну валюту

Продовження табл. 1

1	2
Диверсифікація валютних резервів	політика держави і банків, спрямована на регулювання структури валютних резервів шляхом включення до їхнього складу різних валют, проведення валютної інтервенції й захист від валютних ризиків. Її прояв – продаж нестабільних валют і придбання більш стійких.
Отримання або надання кредитів та субсидій	регулюється порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті, у тому числі поворотної фінансової допомоги, від нерезидентів, у тому числі порядок реєстрації договорів, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами за залученими від нерезидентів кредитами, позиками в іноземній валюті, а також порядок надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам і видачі резидентам індивідуальних ліцензій Національного банку на переказування за межі України іноземної валюти з метою надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам.

Основою валютного регулювання є вплив на валютний курс. Зазвичай кожна країна зацікавлена у стабільності національної валюти, адже це забезпечує стабільність як внутрішньої, так і зовнішньої економічної політики. Однак у певних умовах може проводитися політика як на зниження, так і на зростання курсу національної валюти. Світовий досвід засвідчує, що інструменти валютного регулювання, які використовують країни, не характеризуються однаковим ступенем ефективності. Одні з них є надзвичайно дієвими і їх можна застосовувати окремо, другі – потребують обов'язкового доповнення іншими, тобто сумісного або комплексного використання. Усе залежить від рівня економічного розвитку країни і ступеня зрілості ринкових відносин.

Таблиця 2

Основні інструменти валютного регулювання

Інструменти	Мета
Девальвація валюти	зниження обігового курсу національної валюти
Ревальвація валюти	підвищення курсу національної валюти
Валютна інтервенція	вплив центрального банку країни на валютний ринок і валютний курс, який здійснюється шляхом купівлі-продажу банком на валютному ринку великих партій іноземної валюти
Зміна облікової ставки	вплив на курсові співвідношення
Валютні обмеження	тимчасові заходи від кризових явищ регламентують права громадян та юридичних осіб щодо обміну валюти своєї країни на іноземну, а також здійснення інших валютних операцій
Установлення режимів конвертованості валют	здатність до вільного обміну національної валюти на інші валюти

Великі зміни на валютному ринку НБУ має узгоджувати з МВФ. Тому наявний план, погоджений із програмою МВФ, але економічна нестабільність країни не дозволяє прискорити процес змін. Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати європейські стандарти і створити умови для вільного руху капіталу до 2019 року. Згідно із законом про Національний банк, у нього три основні завдання – макроекономічна стабільність, фінансова стабільність і сприяння економічному зростанню.

Отже, законопроект передбачає збереження мінімально необхідних повноважень Національного банку України для перешкоджання дестабілізації валютного ринку. Закон є єдиним рамковим законодавчим актом, що регулює питання організації валютного регулювання і здійснення валютного нагляду, визначає права і обов'язки суб'єктів валютних операцій та відповідальність за порушення ними норм валютного регулювання. Водночас конкретні норми виведені на рівень підзаконних актів. Ухвалення закону про валюту надало змогу вдосконалити законодавчу базу і привести її у відповідність з європейськими практиками про вільне переміщення капіталу, що розширило можливості резидентів щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності та були створені умови для інвестування капіталу в українську економіку, розвитку міжнародних зв'язків тощо.

УДК 336.14

Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Костюк Л.В., студ., IV курс, ФК-23, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

### АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», бюджетна безпека визначається наступними індикаторами:

- відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, у відсотках;
- дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, у відсотках до ВВП;
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, у відсотках;
- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, у відсотках.

На підставі статистичної інформації Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України здійснено розрахунки індикаторів бюджетної безпеки України за період 2016-2018рр. (табл.1).

Слід зауважити, що на час проведення дослідження ще не має повних даних щодо величини ВВП України за 2018 (є дані лише за 3 квартали 2018 року). Тому вважаємо за доцільне скористатися методом інтерполяції та спрогнозувати цей макроекономічний показник.

Отже, беручи за основу співвідношення значень ВВП за IV та III квартали 2017 року, отримаємо:  $894022 / 833130 = 1,073$ ; звідси, значення ВВП за IV квартал 2018 року буде дорівнювати:  $994377 * 1,073 = 1067055$  (млн. грн.), а значення ВВП за 2018 рік:  $700431 + 807322 + 994377 + 1067055 = 3569185$  млн. грн. Звісно, отримане за допомогою інтерполяції значення ВВП є достовірним тільки частково, але досить близьким до істини.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів бюджетної безпеки України за 2016-2018 рр.

№ з/п	Індикатор	Роки			Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %		Нижній поріг	Верхній поріг
		2016	2017	2018	2017/2016	2018/2017	2017/2016	2018/2017		
1.	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, у відсотках	-2,94	-1,60	-1,66	-1,34	-0,06	-45,58	3,75	-6	10
2.	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, у відсотках до ВВП	-0,58	-0,13	-0,28	-0,45	-0,15	-55	115,38	-3	5
3.	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, у відсотках	32,84	34,09	33,18	1,25	-0,91	3,71	-2,67	18	37
4.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, у відсотках	15,8	14,05	12,53	-1,75	-1,55	-11,08	-11,03	-	16

Отже, за результатами вивчення динаміки індикаторів бюджетної безпеки 3 років 2016-2018 рр. можемо зробити такі висновки:

- 1) Відношення дефіциту державного бюджету зменшилось з -2,94 % у 2016 році до -1,66 % у 2018 році, тобто на 1,28 %, що свідчить про
- 2) Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління зменшився з -0,58 % у 2016 році до -0,28 % у 2018 році, тобто на 0,3 %, що свідчить про оптимальне значення показника.
- 3) Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет збільшився з 32,84 % у 2016 році до 33,18 % у 2018 році, тобто на 0,34 %, що є негативною тенденцією, тому перш за все, потрібно нарощувати базу ВВП, не втрачаючи соціальної орієнтації економіки.
- 4) Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету зменшилось з 15,8 % у 2016 році до 12,53 % у 2018 році, тобто на -3,27 %, що свідчить про оптимальність значення індикатора.

Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Невмержицька К.І., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З СОТ

Процес становлення відносин України з СОТ об'єднує економіку, політику та інтеграцію України до світової економіки. З огляду на це стає очевидним, що процес економічного реформування в Україні та її перехід до ринкової економіки слід поєднати між собою за рахунок участі в багатосторонній торговельній системі на рівних засадах з іншими Членами СОТ, зокрема з головними торговельними партнерами і конкурентами України. Заздалегідь подана заявка щодо вступу та утворення спеціального органу – Міжвідомчої комісії з питань вступу до СОТ – демонструє давні наміри України швидко інтегруватися до головного напрямку розвитку міжнародних торговельних та економічних стосунків. Ці наміри також ілюструються активною участю України в регіональних ініціативах [1].

Безумовно, слід віддати належне наполегливим зусиллям України, спрямованим на подальшу лібералізацію торгівлі з найближчими сусідами. Ці регіональні зусилля, якщо вони відповідають принципам і зобов'язанням СОТ, можуть стати доповненням до багатосторонньої системи торгівлі. Багато чого було зроблено з часу створення Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до ГАТТ в 1993 р. (цю групу в 1995 р. замінила Робоча група з розгляду заявки України про вступ до СОТ). Зокрема, поряд з іншим члени Робочої групи відзначили як важливий внесок України до процесу вступу такі кроки, як дослідження законодавства в галузі режиму зовнішньої торгівлі, аналіз відповідності вимогам угод СОТ, графік ухвалення українським парламентом – Верховною Радою – законопроектів і нормативних актів у галузі торгівлі, законодавча база для виконання законів, численні інші законодавчі акти [2].

Лише впродовж 2001-2002 рр. були прийняті і вже працюють близько 16 важливих законодавчих актів, включаючи Митний кодекс. Останній варіант Плану законодавчих дій налічує близько 14 законодавчих актів, включаючи Податковий кодекс. Зокрема, Україна уклала двосторонні угоди майже з половиною країн-членів, включаючи Болгарію, Канаду, ЄС, Грузію, Індію, Південну Корею і Мексику, які виявили зацікавленість у проведенні двосторонніх переговорів з Україною. Близькі до завершення й інші переговори; ведуться інтенсивні двосторонні дискусії з такими ключовими торговельними партнерами, як США, Китай і Австралія, а також з близькими партнерами – Литвою та Молдовою.

Україна приділяла особливу увагу питанню вступу до СОТ у зв'язку з різними економічними передумовами, такими як надзвичайно високе відношення експорту до ВВП, недостатня диверсифікація імпорту і експорту України. Очікувалося, що вступ до СОТ знизить ризики, пов'язані із зовнішньою торгівлею, і надасть можливість отримати значні економічні і соціальні вигоди для країни. Інші характерні переваги від членства в СОТ включали полегшений доступ на ринки для українських експортерів, доступ до механізму вирішення спорів СОТ, надійна політика уряду щодо торговельного режиму, а також можливість брати участь в майбутніх торговельних переговорах і нормотворчості.

Починаючи з 1997 р. Україна вирішила розпочати переговорний процес з країнами-членами СОТ для того, щоб українським товарам дозволили вийти на європейські ринки товарів та послуг.

Основними важливими напрямками членства України в СОТ можна виділити такі: зміна ринкових відносин; підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг; вихід української продукції на європейські ринки [3].

Шлях України до Світової організації торгівлі тривав понад 14 років, і більшість українських економістів пов'язували великі надії з цією подією. За підрахунками економіка країни мала отримати від 1,5 до 4 мільярдів доларів на рік. 16 травня 2008 р. Україна стала повноправним членом СОТ.

Після вступу до СОТ Україна стала членом ще одної організації, яка називалася Організація країн, які нещодавно вступили до СОТ. До складу даної групи країн входили наступні держави, а саме: Україна, Албанія, Вірменія, В'єтнам, Македонія, Киргизька Республіка, Молдова, Саудівська Аравія, Тонга.

Але, як відомо, у вересні 2008 р. розпочалася криза світової економіки, й економічний стан України також погіршився. Вступ до СОТ економічного покращення не приніс, хоч зникнення торгових меж сприяло розвитку торговельних зв'язків [4].

З моменту вступу до СОТ Україна отримала такі переваги:

- одержання режиму найбільшого сприяння в торговельному просторі всіх країн - членів СОТ, тобто одночасне покращення умов торгівлі з більш ніж 150 країнами світу, на частку яких припадає понад 95 % світової торгівлі;
- зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на товарні ринки країн - членів СОТ;

- отримання можливості захисту інтересів українських виробників згідно з процедурою розгляду торговельних спорів Світової організації торгівлі;
- набуття офіційного статусу переговорного процесу зі створення зони вільної торгівлі з ЄС;
- скасування квот СОТ на експорт української продукції металургії до ЄС;
- доступ до дешевших комплектувальних, устаткування та сировини;
- забезпечення недискримінаційного транзиту товарів та послуг [5].

Поряд з низкою переваг і здобутків існують певні ризики та негативні наслідки від приєднання України до СОТ, а саме – загострення конкуренції на внутрішньому ринку та необхідність упровадження нових норм безпеки та якості продукції, зобов'язання знизити або взагалі скасувати мита на імпорتنі товари тощо. Своєю чергою, це негативно вплинуло на становище національних товаровиробників у низці ключових сфер економіки, зокрема, постраждали автомобілебудівна, аграрна та легка промисловість [6].

Таким чином, на сьогоднішній день відповідальним за співпрацю України з СОТ є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Безпосередньо в його структурі діє Департамент співробітництва з СОТ та торговельного захисту, який займається забезпеченням взаємодії центральних органів виконавчої влади з питань виконання зобов'язань України, взятих у рамках вступу до СОТ, здійснює моніторинг виконання іншими членами СОТ своїх зобов'язань та їх торговельної політики, а також захищає права та інтереси України в торговельно-економічній сфері з використанням механізмів СОТ. Крім того, даний департамент забезпечує представництво України в СОТ. Представляє позицію України у СОТ і забезпечує підтримання офіційних відносин України з цією міжнародною організацією.

Список використаної літератури:

1. Мельничук Г. Євроінтеграція України в контексті вступу до СОТ [Електронний ресурс] / Г. Мельничук // Історія України. – Режим доступу: [file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%20%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0/Piu\\_2009\\_12\\_16%20\(2\).pdf](file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%20%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0/Piu_2009_12_16%20(2).pdf)
2. Партала Г.М. Шлях України до СОТ: етапи адаптації національної економіки / Г.М. Партала // Наукові праці. – 2009. – Вип. 81. – С. 80.
3. Лахно С. Стратегія та перешкоди на шляху вступу України до СОТ / С. Лахно // Міжнародна економічна політика. – 2005. – № 2. – С. 115.
4. Печенка О.І., Соболева Н.Ф. Аналіз наслідків вступу України до СОТ [Електронний ресурс] / О.І. Печенка, Н.Ф. Соболева // Економічний часопис XXI. – Режим доступу: [file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%20%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0/esprstp\\_2012\\_1\(2\)\\_30%20\(1\).pdf](file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8%20%D1%81%20%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0/esprstp_2012_1(2)_30%20(1).pdf)
5. Ляпін Д.В., Мовчан В.М. Членство України у СОТ: нові можливості та виклики для бізнес-асоціацій / Д.В. Ляпін, В.М. Мовчан // Інститут власності і свободи. – 2010. – С. 76.
6. Никифорок О.І. Основні перспективи і наслідки вступу України до СОТ та ЄС для транспортного комплексу / О.І. Никифорок // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. В. Лазаряна. – 2008. – С. 244.

Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Суворова О.К., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

### ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ І ЙОГО РОЛЬ В ОПОДАТКУВАННІ

Податковий контроль як самостійний напрям державного фінансового контролю можна розглядати як у вузькому, так і у широкому значенні.

У широкому значенні податковий контроль – це сукупність заходів державного регулювання, що забезпечують з метою здійснення ефективної державної фінансової політики економічну безпеку країни.

У вузькому значенні податковий контроль – це контроль держави в особі уповноважених контролюючих органів за законністю і доцільністю дій у процесі адміністрування податків і зборів.

Ефективність податкового контролю забезпечується через (рис. 1).

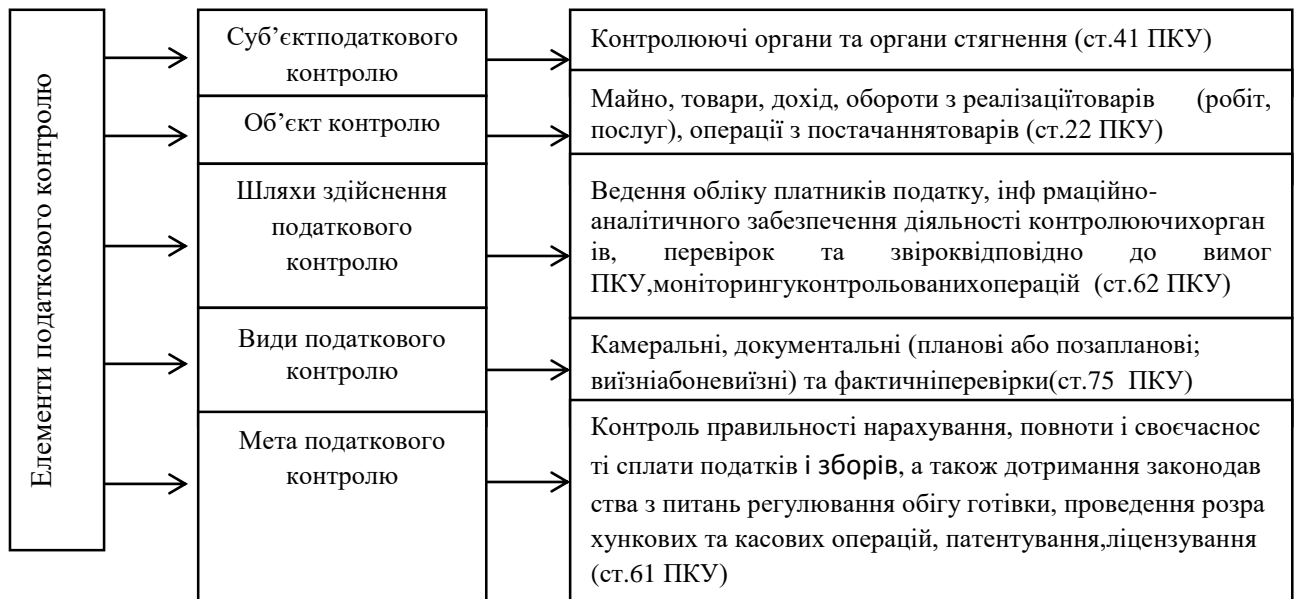


Рис. 1 Система податкового контролю згідно ПКУ

Податковий контроль як елемент управління оподаткуванням є необхідною умовою існування ефективної податкової системи; забезпечує зворотний зв'язок платників податків з органами державного управління, які наділені особливими правами і повноваженнями з усіх питань оподаткування.

Податковий контроль – завершальна стадія управління оподаткуванням, один з елементів методики планування податкових доходів бюджету. Податковий контроль як складова частина державного управління економікою має певну специфіку практики застосування і цільову спрямованість, що відрізняє його від інших видів контролю. Він проводиться шляхом застосування науково обґрунтованих методів встановлення ступеня відповідності практики оподаткування положенням розробленої податкової політики.

Система податкового контролю дозволяє забезпечити більш ефективне надходження податків і зборів до бюджету держави. Хоча на сьогоднішній день і підвищується ефективність механізму проведення вітчизняного податкового контролю, проте існує ряд проблем, які необхідно вирішити з метою забезпечення більш раціонального надходження податків до бюджету відповідно до нинішніх умов соціально-економічних і політичних перетворень в Україні. Для подальшого вдосконалення податкового контролю слід застосовувати нові, прогресивні методи впливу на платників, які полягають в максимальному обмеженні участі платника в податковому процесі та в зменшенні його потенційної можливості мінімізації податкових зобов'язань.



Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Шатило О.В., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## НЕОБХІДНІСТЬ СКЛАДАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ В РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах розвитку економіки та стрімкому збільшенню кількості підприємств на ринку виникає необхідність складання бізнес-плану для ефективного початку роботи та продовження діяльності бізнесу. Бізнес-планування допомагає зрозуміти основні потреби ринку на певний період часу. Тобто, перед етапом створення або вдосконалення підприємства ми можемо зрозуміти чи взагалі варто вкладати гроші на реалізацію того чи іншого проекту. Під бізнес-планом також розуміють загальноприйнятту у світовій практиці форму подання ділових пропозицій і проектів, що містять розгорнуту інформацію про виробничу, збутову та фінансову діяльність підприємства та оцінку перспектив, умов і форм співробітництва, власного економічного інтересу та інтересів партнерів, інвесторів, споживачів, посередників та інших учасників проекту.

Для ефективного функціонування підприємства необхідно точно знати свої потреби на перспективу у всіх ресурсах: матеріальних, трудових, інтелектуальних, фінансових. Важливо прорахувати джерела їх отримання, вміти виявляти ефективність використання ресурсів в процесі функціонування підприємства. Великий досвід зарубіжних підприємств доводить, що недооцінка планування діяльності майбутнього підприємства або його некомпетентне здійснення призводять до величезних економічних втрат.

Бізнес-план, будучи невід'ємною частиною системи [планування на підприємстві](#), є її окремою ланкою і не обмежується тільки одним видом планування.

Бізнес-план складається для визначення рівня стійкості підприємства та його життєздатності, виявлення сильних та слабких сторін реалізації певного проекту, конкретизація стратегії розвитку через систему кількісних або якісних показників. Життєздатність та прибутковність підприємства може бути забезпечена завдяки стратегічному бізнес-плануванню його діяльності, а саме: обґрунтування системи доказів доцільності певного виду діяльності, встановлення перспектив соціально-економічного розвитку, прогнозування економічних ризиків.

Основна перевага бізнес-планування полягає в тому, що правильно складений бізнес-план дає можливість розвитку підприємства, тобто дозволяє зрозуміти чи вкладати гроші в даний проект, чи він принесе дохід, який окупить собою витрати та принесе в майбутньому прибуток.

Для ефективної роботи бізнес-план повинен визначати цілі підприємства та роз'яснювати, коли, а саме головне яким чином вони будуть досягнуті. Бізнес-планування показує, які ресурси для нього необхідні та чим підтверджуються зроблені припущення.

Наявність бізнес-плану – обов'язкова вимога з боку цивілізованого ринку. Це чисто психологічно викликає відчуття ґрунтовності, солідності підприємницького починання його власника. І, навпаки, відсутність такого плану породжує насторожливе ставлення з боку партнерів, кредиторів та інвесторів.

Бізнес-план потрібен всім, хто збирається вкладати кошти у реалізацію бізнес проекту. Бізнес-планування дає змогу ознайомити різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї. Бізнес-план також можна назвати засобом дієвої реклами для майбутніх інвесторів та партнерів по бізнесу.

Темпи зміни і нарощування обсягів знань настільки великі, що планування представляється єдиним способом реального прогнозування майбутніх проблем, потреб і можливостей. Планування забезпечує також основу для прийняття ефективних управлінських рішень. Коли відомо, чого організація хоче досягти, легше знайти найбільш відповідні дії. Планування сприяє зниженню ризиків при прийнятті рішень. Приймаючи обґрунтовані планові рішення, керівництво зменшує ризик помилок, обумовлених недостовірною інформацією про можливості підприємства або про зовнішню ситуацію. Планування служить для формулювання і досягнення ключових цілей у рамках організації.

Розроблення бізнес-плану є досить трудомістким процесом у діяльності організації та, як правило, вимагає значних затрат часу та коштів. Організуючи цей процес, слід врахувати, що він включатиме три основних етапи: 1-ий етап – підготовчий; 2-ий етап – етап безпосереднього розроблення проекту бізнес-плану; 3-ій етап – етап реалізації бізнес-плану, у рамках якого здійснюється презентація бізнес-плану та його впровадження у діяльність відповідної організації. Ефективність бізнес-плану значною мірою визначається раціональністю побудови процесів з його розроблення та застосування відповідних процедур.

Отже, головною метою будь-якого бізнес-плану є отримання прибутку шляхом задоволення потреб потенційних споживачів, а засобом її досягнення мають стати нові продукти чи послуги. Розробка бізнес-плану дозволяє отримати відповіді на питання: як розпочати свою справу, як ефективно організувати виробництво, коли будуть отримані перші доходи, як швидко можна буде розрахуватися з інвесторами, як зменшити можливий ризик тощо.

Митюк О.С., студ., IV курс, гр. ФК-23, ФОФ  
 Науковий керівник – Дячек С.М., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

**КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА  
 (НА ПРИКЛАДІ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»)**

У сучасних умовах перед кожним підприємством стоїть питання оцінки його фінансової безпеки, оскільки це є одним із головних показників його ефективного функціонування. Оцінка здійснюється для того, щоб виявити наявні та потенційні загрози і ризики діяльності підприємства.

Зазвичай для оцінки фінансової безпеки підприємства науковці пропонують використовувати такі показники як: ліквідність, рентабельність підприємства, фінансова стійкість, стан кредиторської і дебіторської заборгованості, чистий прибуток підприємства.

Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод» зосереджене у сфері виробництва. Одним із ключових показників, що впливають на його фінансову безпеку є рентабельність витрат. Рентабельність витрат - це відносний показник прибутковості, що характеризує кількість прибутку від реалізації, яка припадає на одиницю витрат на виготовлення і реалізацію продукції. В свою чергу, на рівень рентабельності витрат впливають обсяги виробничих запасів підприємства, тобто активи, які утримуються для продажу чи споживання у процесі виробництва готової продукції.

Базуючись на даних АТ «Житомирський маслозавод» про рівень рентабельності витрат (y) та обсяги виробничих запасів (x) протягом 2008-2017 рр., нами було побудовано наступну регресійну модель (рис. 1):

$$y = - 0,0002 x + 36,252, \tag{1}$$

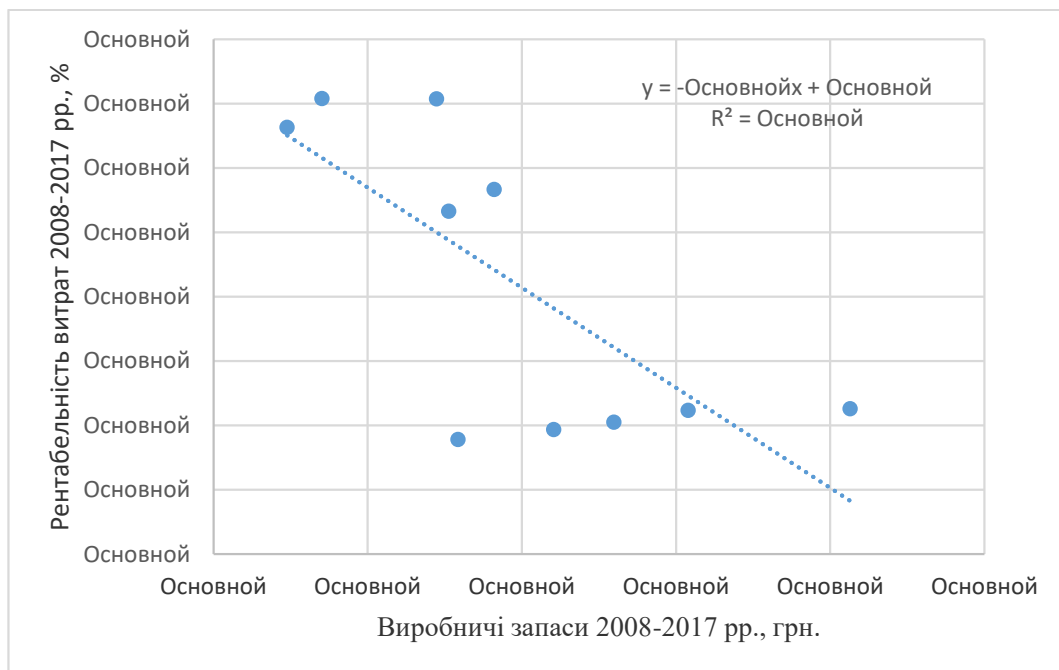


Рис 1. Регресійна модель залежності рівня рентабельності виробництва від обсягів виробничих запасів

В нашому випадку значення коефіцієнта кореляції  $R = 0,7301$ , тобто існує сильний лінійний зв'язок між рівнем рентабельності витрат АТ «Житомирський маслозавод» та обсягами виробничих запасів: при зменшенні виробничих запасів АТ «Житомирський маслозавод» на 0,73 рентабельність витрат підприємства зросте на 1 %.

Отже, АТ «Житомирський маслозавод» має шукати подальші резерви зниження собівартості продукції, формувати оперативну інформацію щодо виробничих витрат, здійснювати постійний аналіз та контроль за динамікою собівартості тощо.

Музика О.Є., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ

Податковий ризик – це категорія, що показує невизначеність в діяльності держави або будь-якого суб’єкта господарювання щодо стабільності податкової політики країни. Тобто це ризик, що впливає на розмір податкових надходжень до місцевих або державного бюджетів, внаслідок порушення податкового законодавства або ухилення від сплати податків.

Розглянемо класифікацію податкових ризиків (рис. 1).

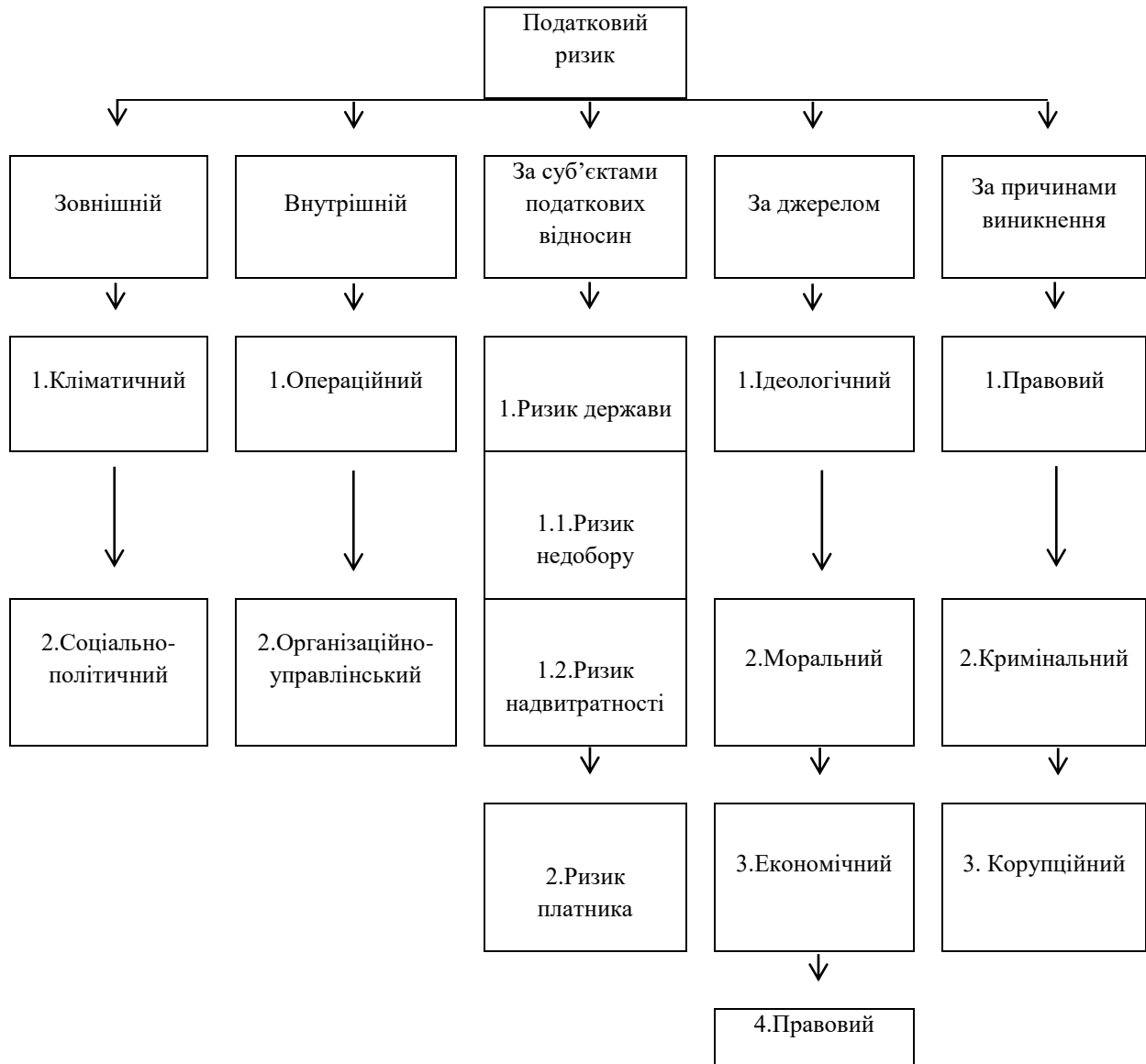


Рис. 1 Класифікація податкових ризиків

Таким чином, виділивши основні види податкових ризиків, можна розробити систему їх ефективного моніторингу та мінімізації. Ефективний моніторинг податкових ризиків держави необхідний для підвищення точності прогнозування надходження податкових доходів в бюджетну систему і правильного добору об’єктів, які потребують фінансової підтримки держави в формі надання податкових пільг і преференцій або їх скасування в разі неефективності.

Нагорнюк Ю.С., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Агропромисловий комплекс України відіграє важливу роль у забезпеченні продовольством нашої країни, і не тільки завдяки безпосередньому виробництву сільськогосподарської продукції, а також як частина виробничо-економічної системи, що охоплює низку галузей народного господарства, спеціалізованих на виробництві продуктів харчування.

Сьогодні в Житомирській області діє багатогранна та багатогалузева система агропромислового комплексу, яка є не тільки активним учасником економічних програм уряду, а й важливим чинником розвитку макроекономіки країни.

Аграрні підприємства функціонують в умовах економічної нестабільності та цінової невизначеності, тому важливою умовою їх розвитку є державна фінансова підтримка. Однією з проблем розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні є його недостатня державна підтримка. Сучасний вплив держави на галузі АПК характеризується недосконалістю, необґрунтованістю та недофінансуванням, що потребує перегляду форм і методів державної підтримки агропромислового комплексу.

Загальна площа земель сільськогосподарського призначення по Житомирській області станом на 01.01.2018 року складала 1510, 1 тис га, з яких у використанні сільськогосподарських підприємств та господарств населення 1286, 8 тис. га, з них: площа ріллі – 1050,8 тис га, багаторічні насадження – 18,8 тис га, сіножатті- 74,4 тис га, пасовища – 112,0 тис га, перелоги – 30,8 тис га.

Більш як три чверті сільськогосподарських угідь розташовано на Поліссі, решта – у Лісостеповій зоні. Дві третини поліських територій постраждало від Чорнобильської аварії.

На території області станом на 01.01.2017 року було зареєстровано 2520 сільськогосподарських підприємств різних форм власності. Виробництво сільськогосподарської продукції в області здійснює 1103 сільськогосподарських підприємств, з яких: 161 приватних підприємств, 287 товариств з обмеженою відповідальністю, 586 фермерських господарств ( згідно статистичних даних площа землі в обробітку фермерських господарств становить близько 68,8 тис га) та 69 підприємств інших організаційно-правових форм.

Із загальної кількості сільськогосподарських підприємств в області 2017 року здійснювали виборчу діяльність 138 інвестиційно-активних холдингових компаній, з яких 15 працювали із залученням іноземного капіталу.

З метою надання фінансової підтримки сільгосптоваровиробникам Житомирщини, рішенням сесії обласної ради від 21 липня 2016 р. № 284 прийнято «Програму розвитку агропромислового комплексу Житомирської обл. на 2016-2020 рр». Рішенням № 349 цієї ж сесії було затверджено Порядки використання коштів за Програмою розвитку агропромислового комплексу Житомирської обл. на 2016-2020 рр.

За даними управління агропромислового розвитку Житомирської облдержадміністрації, відповідно до Порядку використання коштів з обласного бюджету для часткового відшкодування вартості витрат на сертифікацію відповідності виробництва органічної продукції у 2016 р. двом сільськогосподарським підприємствам Новоград-Волинського р-ну - ТОВ «Цефей-Груп» (с. Броники) та ПП «Галекс-Агро» (с. Стриєва) відшкодовано 81,8 тис. грн. понесених витрат. У поточному році вже скористалися фінансовою підтримкою на розвиток органічного виробництва згідно Програми розвитку агропромислового комплексу Житомирської обл. на 2016-2020 рр. ТОВ «Цефей-Груп» і ПП «Галекс-Агро» з Новоград-Волинського р-ну, а також ПОСП «Зоря» (с. Стремгород Коростенського р-ну), яким відшкодовано понесені витрати на проведення органічної сертифікації на загальну суму 94,7 тис. грн. Фінансування Програми в необхідних обсягах здійснювалося виходячи з наявних фінансових ресурсів, зокрема за рахунок коштів державного бюджету, обласного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел не заборонених законодавством. За очікуваними результатами хід реалізації завдань і заходів Програми розвитку агропромислового комплексу області сприятиме темпам росту валової продукції сільського господарства протягом 2016-2020 років, щорічно не менше як на 0,2 %. Для практичного досягнення мети в області наявний потужний природноресурсний та аграрний потенціал, трудові ресурси. У 2018 році на розвиток агропромислового комплексу Житомирщини було спрямовано 5,3 млн грн з обласного бюджету.

На сьогодні держава декларує декілька видів державної підтримки галузі АПК, при цьому реальна ситуація підтверджує низьку їх ефективність. Відновлення АПК може слугувати можливістю не лише виведення країни з затяжної кризи, а й позиції лідера серед країн – постачальників продовольчої продукції.

**Недогібченко Н., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет**

### ВИДИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Відповідно до Бюджетного кодексу України кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого – це міжбюджетні трансферти.

Вони здійснюються за умови перевищення розрахункового обсягу доходів місцевих бюджетів, визначених відповідно до статей 64 та 66 Бюджетного кодексу, над розрахунковим обсягом видатків відповідного бюджету, обрахований із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригувальних коефіцієнтів.

Стаття 96 Бюджетного кодексу визначає наступні види міжбюджетних трансфертів:

- 1) базову дотацію (трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);
- 2) субвенції;
- 3) реверсну дотацію (кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій);
- 4) додаткові дотації.

Види міжбюджетних трансфертів, передбачені в Державному бюджеті України для місцевих бюджетів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам

<i>№зп</i>	<i>Вид трансферту</i>
1	базова дотація;
2	субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
3	додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;
4	додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я;
5	субвенція на виконання інвестиційних проектів;
6	освітня субвенція;
7	субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами;
8	медична субвенція;
9	субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;
10	субвенція на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних комплексів у безпечному режимі на умовах співфінансування (50 відсотків);
11	субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;
12	інші додаткові дотації та інші субвенції.

У Державному бюджеті України затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, а також розподіл додаткових дотацій між місцевими бюджетами здійснюється на підставі критеріїв, визначених Кабінетом Міністрів України.

Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами можуть здійснюватися у формі субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування; субвенції на виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування; дотації та інші субвенції.

Загалом, обсяги бюджетних доходів усіх регіонів України значною мірою залежать від обґрунтованості визначення розмірів міжбюджетних трансфертів, своєчасності їх надходження та інших чинників.

При прийнятті управлінських рішень у сфері міжбюджетних відносин необхідно враховувати всі чинники, які впливають на той чи інший результативний показник, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість, визначати потенційно можливі наслідки реалізації певних практичних кроків.

**Новак О.С., к.е.н., доц.**  
**Маркович Т.Г., здобувач**  
*Житомирський державний технологічний університет*

### ПЕРСПЕКТИВИ ВРАХУВАННЯ ФАКТОРУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах банківський бізнес розвивається в складних економічних умовах. З одного боку, високі темпи інфляції та підвищення облікової ставки НБУ з 12,5 % у 2017 р. до 18 % у вересні 2018 р. одночасно підвищує вартість кредитних ресурсів, знижує попит у потенційних позичальників на кредити, а також знижує прибутковість банківських кредитних операцій. З іншого боку, бажання отримати прибуток у таких умовах призводить до прийняття банками вищих кредитних ризиків, про що свідчить частка проблемних кредитів у банківській системі, яка станом на травень 2018 р. складала 56,09%. Тому особливу увагу комерційні банки мають приділяти оцінці кредитних ризиків, щоб досягти оптимального співвідношення між рівнем отриманих доходів від кредитних операцій та прийнятих кредитних ризиків.

В останні роки вагомий крок у розвитку методології оцінки кредитних ризиків було здійснено і в нормативно-правовому полі, зокрема із введенням в дію Положення НБУ № 351 «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» (далі Положення НБУ № 351) національні особливості оцінки кредитних ризиків наблизились до Базельських вимог.

Розглянемо детальніше основні засади та переваги Положення НБУ №351. Мета нового положення – забезпечити повну та своєчасну оцінку банками величини кредитного ризику, що сприятиме коректному розрахунку їх капіталу та, в кінцевому результаті, посилить фінансову стійкість банківського сектора.

Порядок визначення рівня кредитного ризику за методикою, визначеною у Положенні НБУ № 351, базується на таких поняттях:

борг за активом – балансова вартість активу [основна заборгованість перед банком та нараховані доходи, визнані банком згідно з нормативно-правовим актом Національного банку України з бухгалтерського обліку, з урахуванням пасивних залишків (за наявності) /надане фінансове зобов'язання/нараховані доходи за операціями, за якими немає основної заборгованості] без урахування суми сформованого резерву; уцінки за цінними паперами, що оцінюються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки; дисконту та/або премії;

втрати в разі дефолту (LGD) – компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає рівень втрат (збитків) унаслідок дефолту боржника/контрагента;

експозиція під ризиком (EAD) – компонент розрахунку розміру кредитного ризику, що відповідає боргу за активом, який перебуває під ризиком дефолту боржника/контрагента;

імовірність дефолту (PD) – компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає ймовірність припинення виконання боржником/контрагентом своїх зобов'язань.

Оскільки предметом дослідження виступають саме кредитні операції, то на них зосередимо увагу. Зокрема, як перевагу методики, варто відмітити розподіл позичальників при оцінці кредитного ризику на такі категорії: підприємства та організації, які відповідно до вимог законодавства України віднесені до категорії великих, середніх та малих підприємств; органи державної влади та органи місцевого самоврядування; фізичні особи, у тому числі фізичним особам – суб'єктам господарювання; банки.

Крім того, банку дозволено здійснювати розрахунок розміру кредитного ризику за активами на індивідуальній та груповій основі. Для розрахунку розміру кредитного ризику за активами на індивідуальній основі використовується така формула:

$$CR_{\text{інд}} = \max\{0; PD \times [EAD - (\sum_{i=1}^j (CV \times k) i + RC)]\}, \quad (1)$$

Зазначена формула, в свою чергу ґрунтується на такій формулі:

$$CR_{\text{інд}} = PD_{\text{інд}} \times LGD_{\text{інд}} \times EAD_{\text{інд}}, \quad (2)$$

де  $CR_{\text{інд}}$  – розмір кредитного ризику за активом на індивідуальній основі;

$PD_{\text{інд}}$  – коефіцієнт імовірності дефолту боржника/контрагента за активом, визначений банком згідно з вимогами Положення № 351;

$$LGD_{\text{інд}} = 1 - RR_{\text{інд}}, \quad (3)$$

де  $RR_{\text{інд}}$  – коефіцієнт, що відображає рівень повернення боргу за активом за рахунок реалізації забезпечення та інших надходжень, що визначається за формулою:

$$RR_{\text{інд}} = (\sum_{i=1}^j (CV \cdot k) i + RC) / EAD_{\text{інд}}, \quad (4)$$

де,  $EAD_{\text{інд}}$  – експозиція під ризиком за активом на дату оцінки;

$RC$  – інші надходження, зокрема страхове відшкодування, фінансова порука, реалізація майна боржника/майнового поручителя, крім наданого в заставу;

$CV_i$  – вартість  $i$ -го виду забезпечення, що береться до розрахунку кредитного ризику (у разі наявності кількох видів забезпечення за одним активом). Якщо забезпечення немає або не відповідає переліку, критеріям та принципам прийнятності, то до розрахунку береться значення  $CV$ , що дорівнює “0”;

$k_i$  – коефіцієнт ліквідності  $i$ -го виду забезпечення, що визначається банком на підставі сформованого судження щодо обсягу витрат на реалізацію забезпечення застосовує нижче (менше) значення коефіцієнта ліквідності забезпечення.

Розмір  $RC$ , що включається до розрахунку розміру кредитного ризику, визначається на підставі судження банку, але не може перевищувати п’яти відсотків від суми боргу, що не покрита вартістю забезпечення (з урахуванням коригування на коефіцієнт ліквідності).

Для оцінки фінансового стану боржника – юридичної особи в Положенні № 351 розроблено логістичну модель інтегрального показника фінансового стану боржника, що базується на такій формулі:

$$Z = \beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i \times x_i, \quad (5)$$

де  $Z$  – інтегральний показник;

$x_i$  – показники, що визначаються на підставі фінансових коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності боржника – юридичної особи, з урахуванням установлених НБУ діапазонів для кожного фінансового показника;

$\beta_i$  – коефіцієнти логістичної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості показників;

$\beta_0$  – вільний член логістичної моделі, значення якого актуалізується НБУ.

Положенням НБУ № 351 встановлено 10 класів боржника-юридичної особи, які визначаються на підставі отриманих значень  $Z$ -моделі. Порядок розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи буде залежати від його виду економічної діяльності та розміру (великі, середні та малі підприємства) позичальника.

Значення коефіцієнта імовірності дефолту  $PD$  боржника - юридичної особи визначають залежно від галузі та класу боржника – юридичної особи.

В сучасних умовах глобальної торговельної лібералізації та державного стимулювання частка експорту в Україні зростає, про що свідчать статистичні дані, а саме у 2017 р. темпи зростання експорту товарів і послуг становили 16.9% (у 2016 році експорт скоротився на 3.9%), а експорт товарів збільшився на 18.3% (у 2016 році скоротився на 5.3%). При цьому, в умовах подальшого зниження платоспроможного попиту всередині країни, скорочення кількості населення та його реального доходу очікується подальше збільшення обсягів експорту виробничими підприємствами. В таких умовах нехтування фактором зовнішньоекономічної діяльності при здійсненні оцінки кредитоспроможності позичальників – суб’єктів ЗЕД може призвести до отримання недостовірних та спотворених результатів. Тому виникає ряд питань пов’язаних з врахуванням фактору зовнішньоекономічної діяльності в моделі розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи, а саме:

1. Яка частка зовнішньоекономічної діяльності в загальній діяльності підприємства є значущою для впливу на фінансовий стан та кредитоспроможність останнього;

2. Як має враховуватись фактор зовнішньоекономічної діяльності, якщо моделі розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи різняться за галузевою ознакою та включають ряд фінансових показників, що включають всю діяльність підприємства, у тому числі зовнішньоекономічну;

3. Як врахувати якісні параметри зовнішньоекономічної діяльності, що можуть мати вплив на фінансовий стан та кредитоспроможність підприємства-позичальника?

По-перше, чинник впливу зовнішньоекономічної діяльності потребує обов’язкового врахування, якщо дохід від експорту такого підприємства дозволяє йому досягнути точки безбитковості. Однак, навіть якщо частка ЗЕД складає 10 % і вище в структурі його доходу, цей фактор також потребує врахування.

По-друге, виділення частки ЗЕД в показниках прибутку чи доходу для розрахунку фінансових показників, що використовуються в моделі розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи не має економічного сенсу, адже в підсумку не впливає на значення результатів розрахунку фінансових показників. Тому, на нашу думку, існуючі моделі розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи у розрізі галузей варто доповнити фінансовими показниками, що характеризують ефективність зовнішньоекономічної діяльності, визначити можливі діапазони значень таких показників, а також обґрунтувати значення вагових коефіцієнтів в моделях з врахуванням фактору зовнішньоекономічної діяльності.

По-третє, для врахування фактору здійснення експортних операцій авторами пропонується доповнити перелік фінансових показників, що використовуються для розрахунку інтегрального показника боржника - юридичної особи показником «частка операційного прибутку від зовнішньоекономічної діяльності до відрахування амортизації в загальному обсязі реалізації продукції».

По-четверте, в умовах стабільної тенденції девальвації гривні, доцільно діапазони значень коефіцієнта  $PD$  боржника – юридичної особи-експортера потрібно враховувати за мінімальними значеннями, а юридичної особи-імпортера – за максимальними значеннями при визначанні розміру кредитного ризику за активом на індивідуальній основі.

Обозна В.О., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Новак О.С., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банки, пронизуючи всю сферу економічних відносин, є головними суб'єктами фінансового ринку України, вони займають особливе місце в економіці країни і впливають на її розвиток. Також банки активно взаємодіють один з одним та з центральним банком, який, в свою чергу, регулює та координує їх діяльність, пов'язуючи їх таким чином в єдине ціле. Сукупність таких особливих зв'язків та відносин між вказаними суб'єктами являє собою форму організації банківської діяльності в державі – банківську систему.

Економічна система України має низку механізмів дії, найважливішим серед яких є банківська система, яка забезпечує безперервність процесу виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільного продукту, просторовий та часовий перерозподіл ресурсів між економічними агентами.. Банківська система, яка належним чином виконує притаманні їй функції без загрози втрати фінансової стабільності, є найважливішим тригером економічного зростання в країні, і, навпаки, розбалансована банківська система дезорганізує економічну систему країни в цілому.

Розвиток банківської системи в Україні, забезпечення на ділі її ефективної підтримки з боку держави – одне з пріоритетних завдань економічної політики на сучасному етапі фінансово-економічної кризи та європейської інтеграції. У вітчизняній банківській системі останніми роками простежуються кількісні та якісні тенденції, які відображають як позитивні, так і негативні характеристики розвитку діяльності банківських установ. В даному дослідженні спробуємо висвітлити проблеми розвитку банківської системи України.

Збитковість банківської системи, стихійний відтік депозитів з банків, зниження рівня довіри до комерційних банків – ключові параметри, які характеризують ситуацію, що склалася на сьогоднішній день в банківському секторі України.

Значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії у східному регіоні та анексія АР Крим, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків. Унаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені були створювати значні резерви за активними операціями, що неминуче негативно вплинуло на рівень капіталізації банківських установ.

Зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою стійкості банківської системи. Викривлення окремими банками статистичної звітності ускладнюють можливості оцінки реальних масштабів кредитування банками пов'язаних осіб.

Світова фінансово-економічна криза та перші роки посткризового відновлення вітчизняної економіки черговий раз поставили питання скорочення кількості банків в Україні, їх укрупнення, оптимізацію діяльності, дефіцитності інших кредитно-фінансових інститутів та нерозвиненості фінансового та фондового ринків.

Крім перелічених факторів на стан банківської системи великий вплив має недовіра клієнтів. Причиною чому є значне зменшення кількості банків з національним капіталом, у зв'язку з їх неплатоспроможністю та ліквідацією, і значна кількість збиткових банків. Така тенденція спостерігається протягом останніх п'яти років.

Так станом на 01 червня 2018 року за даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні налічуються:

- банки з тимчасовою адміністрацією – 2;
- банки, що ліквідуються – 88;

При цьому станом на 01.02.2019 року в Україні налічується 77 діючих банків, що на 103 одиниці менше порівняно з їх кількістю в 2014 році.

Отже, на сьогодні банківська система України знаходиться у складному становищі, існує низка проблем, які слід вирішувати. Разом з цим є перспективні напрями, які дозволять банківському сектору досягти розвитку та сприятимуть розвитку національної економіки України. Недоліки показують, що основні цілі розвитку банківської системи України: забезпечення надійності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності, нині ще не досягнуті.

Першочергово на державному рівні має бути запроваджена система заходів щодо подальшого підвищення довіри до банківської системи з боку клієнтів та забезпечення прозорості діяльності банків. Також для забезпечення розвитку банківської системи України важливим є: забезпечення стабільності національної грошової одиниці; досягнення фінансової стабільності; підвищення ефективності функціонування банківських процесів; прискорення на цій основі темпів ринкових перетворень у всій економіці і в кредитно-грошовій сфері зокрема.



Овсієнко К.О., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Виговська Н.Г., д.е.н., проф.  
Житомирський державний технологічний університет

### ФІНАНСОВИЙ АУДИТ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах призводить до гальмування економічного розвитку регіонів. Впровадження бюджетної децентралізації дозволило місцевим органам сформулювати власні бюджети, проте ще залишається висока залежність від державного бюджету. В таких умовах ефективне витрачання коштів місцевих бюджетів є основним завданням менеджменту установ, підприємств та організацій. Удосконалення системи фінансового аудиту формування й використання коштів місцевих бюджетів є надзвичайно важливою проблемою, що дозволить побудувати ефективну систему контролю за формуванням і використанням ресурсів бюджету на всіх рівнях.

Фінансовою основою функціонування органів місцевого самоврядування є місцеві податки та збори, міжбюджетні трансферти, кредити, добровільні пожертвування, тощо. Децентралізація передбачає здійснення управління місцевими органами влади в межах їх компетенції в інтересах громадян.

Для забезпечення фінансової безпеки регіону необхідно збалансувати бюджетну, грошово-кредитну, валютну системи та встановити стійкість на фінансових ринках. Головною умовою розвитку регіонів є наявність фінансових ресурсів для забезпечення потреб місцевих органів влади та фінансування соціально-економічних програм розвитку регіону. Ефективність використання коштів місцевого бюджету характеризує рівень якості життя громадян. Нині місцеві бюджети не можуть в повному обсязі виконувати свої економічну та соціальну функції, формувати сприятливий інвестиційний клімат на рівні регіонів через відсутність повного матеріального та фінансового забезпечення. Для забезпечення фінансової безпеки регіону місцеві бюджети мають характеризуватися такими ознаками, як: самостійність, фінансова незалежність, збалансованість бюджету, розмежування функцій та повноважень між державними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.

Відсутність ефективного контрольного механізму – одна з основних причин зменшення фінансової безпеки регіонів і зниження ефективності розподілу і використання фінансових ресурсів між місцевими бюджетами. Такі форми контролю, як ревізії та перевірки, дозволяють виявити та констатувати вже здійснені порушення в попередніх періодах.

Державний фінансовий аудит є інструментом державного управління, що дозволяє проконтролювати виконання місцевого бюджету. Державний фінансовий аудит є формою контролю, яка спрямована на попередження фінансових порушень і шахрайств, а також оперативного реагування на них у випадку їх вчинення. Це така форма контролю, яка передбачає перевірку інформації про надходження та витрачання коштів до місцевого бюджету з метою уникнення фінансових порушень, шахрайства та формування прозорої інформації про стан місцевих бюджетів. З метою підвищення контролю за формуванням, розподілом і використанням коштів місцевих бюджетів потрібно оприлюднювати результати проведення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів у формі висновку для інформування громадян про економічний стан розвитку певного місцевого бюджету.

Розвиток державного фінансового аудиту місцевих бюджетів гальмують теоретико-методичні проблемні питання, зокрема: відсутність закону України «Про державний фінансовий аудит», який чітко визначив би об'єкти, завдання перевірки, форми та методів цього контролю, відсутність чіткого розмежування повноважень між суб'єктами контрольної діяльності (Рахункова палата України і Державна служба фінансового моніторингу, Державна аудиторська служба, Державна фіскальна служба, Державна казначейська служба) та недосконалість діючих методик проведення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів.

Ігнорування здійснення державного аудиту місцевих бюджетів призводить не лише до фінансових порушень, але також до неефективного використання бюджетних коштів і гальмування розвитку регіонів. Підсумовуючи, слід відмітити, що для підвищення рівня фінансової безпеки регіонів необхідно сформулювати ефективну систему державного фінансового аудиту місцевих бюджетів в контексті формування єдиної контрольної системи шляхом: по-перше, приведення вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів; по-друге, реформування організаційної структури, чіткого розмежування повноважень та завдань контролюючих органів; по-третє, розробка методичного забезпечення державного фінансового аудиту.

**Петрук А.О., аспір.**  
**Науковий керівник – Петрук О.М., д.е.н., проф.**  
*Житомирський державний технологічний університет*

## **ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ З ПОХІДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ**

Наявність розвинених фінансових ринків є важливим для функціонування економіки в цілому і сприяє економічному зростанню. В останні роки спостерігається прискорення розвитку фінансового ринку, де відбуваються як кількісні, так і якісні зміни: зростає кількість здійснюваних операцій і кількість учасників ринку, збільшується номінальний обсяг усіх сегментів ринку і з'являються нові сегменти, а також нові фінансові інструменти. Поштовхом для цього послужили такі фактори, як розвиток інформаційних технологій, фінансова лібералізація, а також глобалізація валютно-фінансової і кредитної сфери.

Наслідком розвитку фінансової сфери стало виникнення похідних фінансових інструментів, які відіграють важливу роль у функціонуванні фінансового ринку. Вивченню сутності, понять й визначення похідних фінансових інструментів і цінних паперів присвячені праці Л. Галица, Дж. Ф. Маршалла і В. К. Бансала. Розвитку світового і російського ринку похідних цінних паперів присвячені праці А.Б. Фельдмана, Я.М. Міркіна, Б.Б. Рубцова, Л.Н. Буреніна. В Україні дослідженням фінансових ринків та розробкою необхідних заходів щодо становлення ринку деривативів займаються О. Береславська, І. Бланк, О. Кузьмін, Т. Лемішевська, Б. Луців, О. Мозговий, Л. Примостка, а також О. Сохацька.

Похідні фінансові інструменти – це інструменти, вартість яких визначається вартістю базового активу. Похідні фінансові інструменти виникли від традиційних фінансових відносин (кредит, позика, акція тощо). По суті, являють собою традиційні інструменти, орієнтовані на нові договірні відносини. Суть цих договорів пов'язана з подоланням обмежень, які витікають з традиційних зобов'язань з приводу майбутньої купівлі/продажу або прав на майбутню купівлю/продаж класичних фінансових інструментів за фіксованою на сьогоднішній день ціною. Отже, похідні фінансові інструменти являють сполучення коштів (способів) вкладення, придбання й розподілу капіталу і платіжного засобу, як засобу кредиту. Тим самим зникають обмеження на економічні можливості певних видів цінних паперів. При цьому похідні цінні папери формують ринок прав – обов'язків щодо відповідних фінансових активів.

Світова економічна наука не дає точного поняття похідних цінних паперів. В загальному визначенні до похідних цінних паперів відносяться будь-які цінні папери, ціна яких внутрішньо залежить від ціни базового активу, що лежить в їх основі. Цінні папери даного виду не можуть існувати за відсутності базового інструменту, більш того, якщо за яких-небудь обставинах припиниться торгівля базовим інструментом, припиниться й обіг похідного інструменту.

У більшості країн світового співтовариства провідними інституційними учасниками ринку цінних паперів є комерційні банки. У процесі функціонування банківських установ похідні цінні папери виступають важливим інструментом управління ліквідністю, дохідністю та ризиком банківських операцій. Водночас, необмежене зростання вторинного ринку цінних паперів та кількості потенційно дефолтних фінансових інструментів несе загрозу не тільки їх безпосереднім держателям та емітентам – фінансовим установам, але й їх клієнтам. Тому особливої актуальності в післякризовий період набувають питання регулювання випуску та обігу похідних фінансових інструментів на ринку фінансових послуг. Застосування адекватних регулюючих заходів на національному рівні потребує впорядкування понятійного апарату щодо похідних фінансових інструментів.

Затяжний характер фінансової кризи, що почалася в 2007 році, продемонстрував виникнення нової загрози розвитку світової фінансової системи - неконтрольоване зростання ринку деривативів. Ставши причиною кризи, деривативи вступили в протиріччя зі своєю економічною сутністю як інструменту страхування і хеджування ризиків на фінансовому ринку. Наслідки світової фінансової кризи, посилені сучасною внутрішньополітичною та економічною кризою в Україні, суттєво погіршили стан вітчизняної економіки та банківської системи та призвели до зростання рівня економічних ризиків, на які наражаються вітчизняні комерційні банки. Також, важливим фактором необмеженого зростання ринку похідних цінних паперів та виникнення додаткових ризиків операцій комерційних банків з похідними цінними паперами є відсутність ефективних регулюючих заходів з боку держави.

Зазначені тенденції вимагають від українських банків пошуку нових методів ефективного управління ризиками операцій з похідними цінними паперами. У зв'язку з цим підвищується актуальність дослідження сучасних світових трендів функціонування ринку похідних цінних паперів і напрямків їх розвитку, а також світового досвіду регулювання операцій з похідними цінними паперами комерційних банків на державному рівні. З метою зниження ризиків та забезпечення ліквідності комерційних банків України, котрі проводять операції з похідними цінними паперами необхідним є удосконалення нормативно-організаційних засад управління ризиками операцій комерційних банків з похідними фінансовими інструментами.

Піонтківська М., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку банківські установи стикаються з різними видами ризиків, які необхідно швидко ідентифікувати і вжити заходів для зниження негативних наслідків їхнього впливу. Сьогодні збільшується кількість та посилюється інтенсивність дії банківських ризиків.

З огляду на це, управляти ризиками доцільно системно, виділивши стратегічні, тактичні та оперативні методи впливу. Формуючи систему заходів нейтралізації банківських ризиків, треба враховувати можливості й загрози функціонування банків на фінансовому ринку, сильні та слабкі позиції, а також особливості завдань управління банківською діяльністю.

У світовій практиці існує значна кількість різних та оригінальних шляхів та способів зниження ризику. Кожен з цих методів має свою ціну, тому, оцінюючи раціональність і ефективність конкретних заходів із зниження ризику, необхідно дослідити динаміку ризику та віддачі, порівняти здобуті результати з метою і ступенем їх досягнення

Саме під впливом банківських ризиків в Україні в повній мірі не знайшли свого практичного застосування світові методи надання банківських позичок такі як револьверне кредитування (автоматично поновлюваний кредит) та контокорент. Але, варто зазначити, що в Україні частіше використовуються овердрафт та кредитна лінія.

Овердрафт виступає короткостроковим кредитом у межах встановленого ліміту, що дозволяє здійснювати розрахунки, коли коштів на поточному рахунку недостатньо. За кредитною лінією банк зобов'язується протягом певного періоду надавати кредити в межах узгодженої загальної суми.

Револьверне кредитування дозволяє фірмі-боржнику запозичити кошти в межах визначеного ліміту, погашати всю суму запозичень або її частину та проводити у разі необхідності повторне запозичення в межах строку дії кредитної лінії. Цей вид кредитування є однією з найбільш гнучких форм інвестиційного кредитування і часто надається без спеціального забезпечення. Контокорентний кредит передбачає відкриття банком рахунку, на якому враховуються всі операції підприємства. З цього рахунку банк здійснює розрахунки за поточними вимогами і зобов'язаннями підприємства.

Перспективи розвитку кредитної лінії, револьверного кредитування, овердрафту та контокоренту, як методів надання позик на Україні величезні. При правильному управлінні банківськими ризиками та їх мінімізації банки матимуть змогу використовувати нові види банківських продуктів, що покращить відносини з населенням та підприємствами, збільшить кількість клієнтів, а отже, і прибутки.

Існує низка неформалізованих методів мінімізації ризиків, що побічно впливають на якість організації ризик-менеджменту й управління компанією в цілому (табл. 1).

Таблиця 1

Неформалізовані методи зниження ризиків та їх результати

№ зп	Метод	Характеристика
1	Підвищення ефективності кадрового потенціалу	Успішність компанії на ринку залежить від якості персоналу, його освіченості, інтенсивності кадрового потенціалу навчання, відпрацьованості механізму мотивації
2	Оптимізація організаційної системи	Пропонує величезну кількість нових технік управління всіма аспектами роботи банку, нехтування якими призводить до втрати конкурентних переваг і поступового занепаду установи
3	Ступінь інноваційності установи	Визначає професіоналізм керівництва, підвищує стійкість і адаптованість компанії до мінливих зовнішніх умов
4	Перевірка партнерів по бізнесу	Розвиток і підтримка зв'язків з інфраструктурними організаціями й іншими учасниками ринку

Отже, управління банківськими ризиками – є найважливішим завданням будь-якого банку. Вибір правильного методу управління банківським ризиком дозволить підвищити надійність, стабільність та конкурентоспроможність банківської системи, що позитивно впливатиме на загальний економічний стан країни.

Погорельцева І.В., Рудківська А.М., студ., II курс, гр. ФБС-2К, ФОФ  
Науковий керівник – Александрова М.М., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

## ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СТРАХОВІЙ СФЕРІ

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин, все більше постає потреба в використанні механізму взаємодії держави та приватного сектору. Ефектом такого механізму є застосування державно-приватного партнерства (далі – ДПП). В Україні успішний досвід реалізації проектів ДПП фактично відсутній, хоча на державному рівні існує зацікавленість до таких проектів у сфері будівництва автошляхів та енергетики.

Поняття державно-приватне партнерство походить від англійського терміну «public-private partnership» (PPP), який є найчастіше вживаним як в закордонній, так і вітчизняній літературі.

Згідно з Законом України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI визначає державно-приватне партнерство як «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами».

Особливості розвитку державно-приватного партнерства досліджують як вітчизняні, так і закордонні економісти, зокрема: В.Г. Варнавський, О.М. Головінов, В.А. Голян, Дж. Делмон, А.В. Клименко, В.О. Корольов, О.М. Полякова, К.В. Павлюк, С.М. Павлюк, В.І. Якунін та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень проблема успішного впровадження механізмів державно-приватного партнерства залишається остаточно невирішеною.

Згідно з оприлюдненими даними Міністерства економіки та торгівлі України, станом на 01.07.2018р. в Україні укладено 192 договори, з яких реалізується 66, у тому числі в таких сферах: збір, очищення та розподілення води, виробництво, транспортування і постачання тепла, оброблення відходів; будівництво та експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах і т. д.

Найпоширенішою формою взаємодії державного та приватного секторів в Україні залишається концесія – взаємовигідний договір, коли держава передає бізнесу права на використання якогось об'єкта або майна. На умовах концесії в Україні укладено 41 договір, в основному у сфері надання житлово-комунальних послуг. Ще 24 договори ДПП стосуються спільної діяльності щодо об'єктів державної (комунальної) власності.

Не зважаючи на малу кількість впровадження проектів ДПП в Україні, цей процес набирає оборотів. Така позитивна тенденція спостерігається в сфері страхування. Принцип ДПП, був одним з ключових при розробці Українською федерацією ubezpieczenia (УФУ) основних напрямків розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки. Сутністю таких партнерств є передача приватному сектору певних функцій держави відносно належних їй об'єктів, та функцій місцевих органів влади щодо певних об'єктів, що знаходяться у комунальній власності. З 2016 року в Україні започаткований проект IFC- це партнерська програма із Syngenta, яка на сьогодні охоплює 9 областей України (Кіровоградська, Дніпропетровська, Харківська, Донецька, Луганська, Запорізька, Одеська, Херсонська, Миколаївська) та покриває ризики по 7 сільськогосподарським культурам.

Якщо розглядати досвід закордонних країн, то наприклад у Казахстані запропоновано ввести на умовах ДПП обов'язкове страхування ризиків при катастрофах природного характеру, таких як землетруси. Механізм взаємодії держави та приватних страховиків описаний таким чином: перший рік держава має відшкодувати більшу частину витрат - 80%, страхові компанії - 20%. З плином часу, резерви страховиків будуть зростати, а частка держави знижуватися.

В Португалії при здійсненні страхування аграрних ризиків використовується система «державного та приватного партнерства», за якою держава надає субсидії фермерам на страхування та організує перестраховування, а приватні страхові компанії, що є інтегрованими в систему страхування сільськогосподарських ризиків, у свою чергу розробляють програми страхування та здійснюють контроль за їх виконанням, також відшкодовують частину збитків, раніше не відшкодованих державою.

З огляду на дані можна стверджувати що розвиток ДПП в Україні гальмується. Важливу роль у вирішенні цієї проблеми відіграє формування в Україні досконалого механізму страхових відносин. Тобто можлива така ситуація, коли держава могла б виступити додатковим гарантом для страховика при страхуванні надзвичайних ситуацій, або ж навпаки. Тому, співпраця між державними органами та страховими компаніями в рамках концепції державно - приватного партнерства буде взаємовигідною для обох сторін і в кінцевому підсумку сприятиме подальшому розвитку соціальної та економічної сфер України.

**Подолянець М., магістрант, I курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
Науковий керівник – Александрова ММ., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет**

### **МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ДОСВІД США**

В сучасних умовах медичної реформи, недостатнього бюджетного фінансування охорони здоров'я в Україні, надання неякісних медичних послуг для населення, низького рівня управління добровільним медичним страхуванням зростає інтерес до вивчення досвіду країн, у яких діє та постійно розвивається ефективна система медичного страхування.

Для надання медичних послуг майже всі країни Європи мають змішану державну і приватну систему їх надання. Системи фінансування за рахунок державного бюджету та обов'язкового медичного страхування мають місце незалежно від форми власності медичних установ. Практично в усіх цих країнах, приватні медичні установи отримують державне фінансування за надання медичних послуг населенню.

В багатьох країнах державний бюджет є основним джерелом доходу для чисельних приватних постачальників медичних послуг. Розміри ж витрат на охорону здоров'я в країнах із соціальним медичним страхуванням і приватною охороною здоров'я, як правило, значно вищі, ніж у державах із переважно бюджетною охороною здоров'я.

Варіанти організації страхових систем охорони здоров'я в країнах світу: 1-й – передбачає централізовану систему медичного страхування, за якої центральна страхова організація відповідає за страхування всіх громадян країни; 2-й ґрунтується на територіальних страхових організаціях, які діють самостійно; 3-й – ґрунтується на поєднанні територіальних і професійних страхових організацій; 4-й – наявність централізованого страхового фонду та мережі місцевих незалежних страхових організацій. Як свідчить світовий досвід, історично склалися чотири основних варіанти організації страхових систем охорони здоров'я.

Представником приватної моделі охорони здоров'я є США. В країні функціонує розгалужена мережа приватних закладів охорони здоров'я, де медичне обслуговування надають або за пряму оплату або за рахунок коштів приватного страхування здоров'я. Діяльність державних і муніципальних медичних закладів спрямована на благодійництво та підтримку незахищених верств населення. Тому значний обсяг медичної допомоги в даній країні надають на платній основі, й приватні кошти становлять більше 58% усіх витрат на охорону здоров'я. З них близько 27% – пряма особиста оплата населення за медичні послуги, і майже 32% – це кошти, які надходять через систему приватного страхування здоров'я.

У свою чергу, за рахунок державного фінансування у США покривають лише 41% усіх витрат у сфері медичного обслуговування, що є найменшим показником серед розвинених країн світу. Особливість американської системи охорони здоров'я полягає в тому, що держава диференційовано підходить до забезпечення медичних потреб населення шляхом розробки цільових програм соціального страхування. Державне фінансування адресних програм медичного обслуговування базується на поєднанні двох основних джерел фінансування: коштів бюджету та обов'язкового медичного страхування.

Найбільший обсяг державних витрат припадає на дві програми: «Медікейр» і «Медікейд», якими охоплено майже 20% населення. Відомо, що на фінансування цих програм витрачають понад 90% коштів федерального бюджету, виділених на охорону здоров'я. «Медікейр» є найбільш масштабною державною програмою, основне завдання якої – забезпечувати безкоштовне медичне обслуговування осіб віком понад 65 років. Вона передбачає два види медичного страхування – основне (на випадок стаціонарного лікування) і додаткове, яке вважають добровільним; воно передбачає амбулаторне лікування та інші послуги у приватних лікарів. Основну страховку програми «Медікейр» фінансують за рахунок коштів, що акумулюють через систему соціального медичного страхування. Додаткову медичну страховку фінансують за рахунок доходів федерального бюджету та особистих внесків учасників програми. Друга державна програма «Медікейд», гарантує медичну допомогу американцям із низьким рівнем доходу, на утриманні яких перебувають неповнолітні діти, сліпим та непрацездатним громадянам тощо; її фінансують федеральний уряд і органи управління штатів. Із федерального бюджету оплачують від 50 до 80% витрат штату на потреби «Медікейд», решту покриває бюджет кожного штату. Також за рахунок бюджету фінансують програми медичної допомоги ветеранам війни і державної підтримки науково-дослідницької роботи у сфері охорони здоров'я.

Характерною ознакою організації системи охорони здоров'я у США є розмежування функцій виробництва медичних послуг та їх фінансування. Питання про те, хто має надавати медичні послуги (чи то державні некомерційні, чи комерційні установи охорони здоров'я), відокремлюють від проблеми фінансування. Такий підхід гарантує рівні можливості в отриманні медичної допомоги як для пацієнтів державних програм, так і для пацієнтів, застрахованих у порядку приватного медичного страхування, однак на практиці цей механізм не завжди спрацьовує. Нерідко лікарі відмовляються приймати пацієнтів «Медікейд», оскільки оплата медичних послуг за даною програмою нижча за ціни «Медікейр» і приватних програм медичного страхування. Тому пацієнтів програми «Медікейд» обслуговують тільки державні медичні установи, в яких якість медичних послуг значно поступається приватним закладам. Американська система охорони здоров'я дуже витратна і за обсягами фінансування у відношенні до ВВП (це майже 15%) випереджає всі розвинені країни світу. Зменшення витрат на охорону здоров'я – одна з основних проблем приватної системи медичного обслуговування.

Прохорчук Н.О., аспір.  
Пухальська Я.В., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## НЕДОЛІКИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНИ НА ЄВРОПУ

Однією з ключових проблем для України ще з часів незалежності залишається формування ефективної податкової системи. Хоча на сьогоднішній день проведено багато реформ, однак все ж виникають проблеми щодо ефективності функціонування податкової системи України, зумовлені недосконалістю законодавства України та неактуальними підходами стосовно справляння податків.

Регулювання податкової сфери в Україні здійснюється у відповідності до Податкового кодексу України, норми якого зазнають постійних реформ, що свідчить про значну нестабільність податкової системи. З іншого боку, ситуація, яка склалася в Україні, реформування податкового законодавства є необхідною умовою ефективної роботи всієї економічної системи. З огляду на прийняте рішення в орієнтації України на Європу, зміна існуючого інституційного механізму оподаткування має бути здійснено з урахуванням вимог європростору. У межах Європейського співтовариства діють Директиви ЄС, проте вести мову про їх дотримання Україною зарано, оскільки її рівень економічного, соціального і політичного розвитку не відповідає європейському, і відповідно інститути, адаптовані для країн Європи, не можуть бути застосовані в Україні.

Основними недоліками податкової системи України є наступні:

- недосконалість і нестабільність законодавства. Питання оподаткування досі регулюється підзаконними нормативними документами, законами Кабінету Міністрів, Указами Президента. Податкове законодавство має схожі риси з європейським законодавством, але тільки в назвах податків. Неоднозначність тлумачення податкового законодавства негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів;

- витрати на адміністрування податкової системи є надто великими і невідповідними. Діяльність Міністерства фінансів, органів фіскальної та митної служби не є достатньо узгодженою, відсутній цілісний інформаційний простір між організаціями, що призводить до копіювальних функцій;

- наявність нераціональної системи податкових пільг. Нераціональне використання податкових пільг створює конкурентні переваги для окремих юридичних або фізичних осіб, галузей економіки, порушуючи при цьому принцип рівності і справедливості оподаткування, посилюючи податкове навантаження на сумлінних платників податків, а також стимулюючи розвиток тіньового сектора;

- нерівномірний розподіл податкового навантаження. Існування альтернативних систем оподаткування, зокрема єдиного податку, що регламентовано Податковим кодексом, створює умови для нерівномірного розподілу податкового навантаження на її учасників. Це викликано обмеженнями, введеними Кодексом щодо сфер діяльності та ставок оподаткування. Зокрема, для фізичних осіб - підприємців передбачено фіксовані ставки, які встановлюються органами місцевого самоврядування. Розміри цих ставок залежать від виду здійснюваної підприємницької діяльності і можуть бути різними на території різних територіальних громад;

- низький рівень податкової культури населення. Наявність вищезазначених проблем викликає недовіру у населення і суб'єктів господарювання, не створює умов для стимулювання платників до сумлінної сплати податкових платежів. З цього випливає зростання тіньової економіки, податкових боргів і значних втрат бюджету.

Таким чином, сучасними проблемами здійснення податкової політики в Україні залишаються складність та суперечливість податкового законодавства, внесення численних змін до податкових законів, надмірне податкове навантаження на платників податків, зниження ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків, значні масштаби тінізації економіки тощо. Зважаючи на позитивний досвід країн-членів ЄС, основними напрямками трансформації податкової політики України є: впровадження норм ЄС у сфері оподаткування в національну правову систему та податкову практику; удосконалення принципів податкової політики, а також зміна структури за видами податків відповідно до європейських стандартів; забезпечення системного й ефективного функціонування режиму внутрішнього оподаткування та процесу адміністрування податків.

Пустовіт М. , магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### ВИДИ ТА ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Функціонування системи оподаткування передбачає необхідність формування системи державних органів, що здійснюють контроль за повним і своєчасним виконанням платниками податків податкових зобов'язань.

Види податкового контролю зображено на рис. 1.

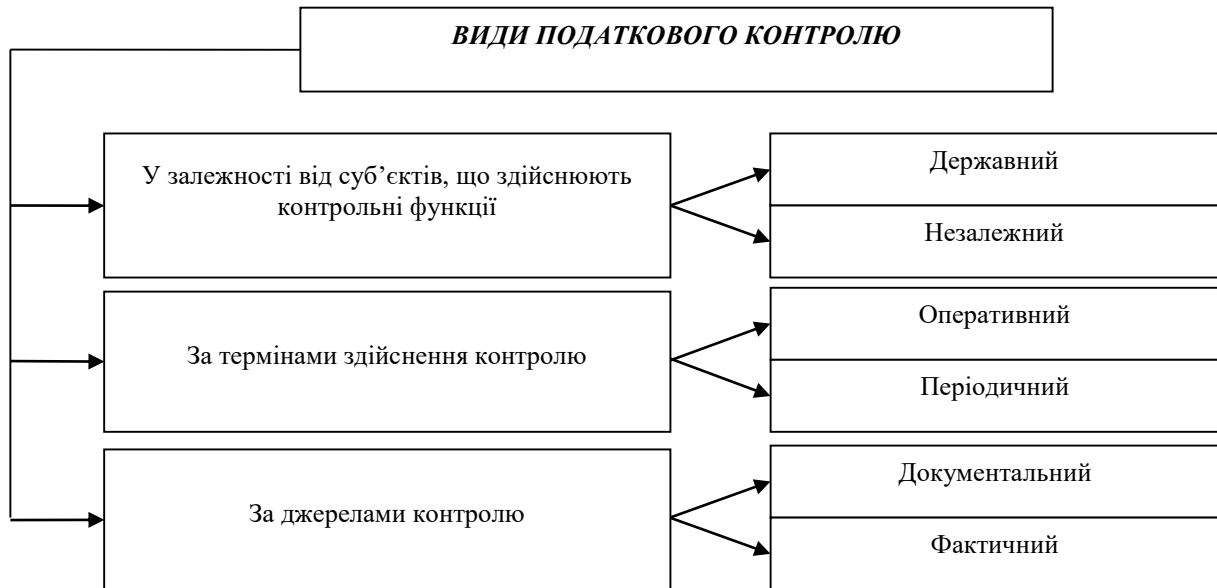


Рис. 1. Види податкового контролю

Використання контролюючими органами одного з видів податкового контролю, а також за результатами його здійснення дозволяє державі визначати стан і ефективність системи адміністрування податків і зборів в цілому в країні.

Основна форма податкового контролю – податкова перевірка. Саме ця форма контролю є найбільш ефективною з точки зору виявлення та стягнення недоїмок, забезпечення податкових надходжень до бюджетів і державних цільових фондів. Податкові перевірки забезпечують безпосередній контроль за повнотою і правильністю обчислення податків і зборів, який може бути реалізований тільки шляхом порівняння податкових розрахунків (декларацій), що їх подають платники податків, з фактичними даними щодо їх фінансово-господарської діяльності.

Податкова перевірка як форма податкового контролю – це діяльність контролюючих органів і органів стягнення у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). Залежно від виду податкового контролю зміст його охоплює, по-перше, дослідження документів податкового обліку і звітності, в яких відображаються результати фінансово-господарської діяльності платників податків протягом звітного періоду, а по-друге, обстеження приміщень, що використовуються для одержання доходів або пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування.

Серед принципів податкового контролю слід виокремити: чітке законодавче визначення повноважень, меж та способу здійснення податкового контролю; встановлення прозорого правового статусу учасників контрольної діяльності; достатній рівень врегульованості процедурно-процесуальної регламентації контрольної діяльності; встановлення різних адміністративних процедур податкового контролю відповідно до його напрямків; здійснення податкового контролю відповідно до чітко визначених цілей, завдань, форм та термінів контролю.

Савич О.О., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
 Науковий керівник – Полчанов А.Ю., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### СТРУКТУРА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Глобалізація докорінним чином змінює економічні відносини в Україні, що потребує нових підходів до управління у сфері фінансової безпеки. Процеси, що зараз відбуваються в Україні, постійно супроводжуються не лише внутрішніми, але й зовнішніми шоками та зумовлюють нестабільність вітчизняної фінансової системи, негативно впливають на розвиток бізнесу, приплив іноземних інвестицій. Виходячи з цього органам влади, вітчизняним компаніями та громадян необхідно приймати фінансові рішення з урахуванням ймовірності реалізації системних фінансових ризиків.

Фінансову безпеку можна розглядати на мікро- та макрорівнях. На мікрорівні фінансова безпека включає фінансову безпеку домогосподарств (особистості) та фінансову безпеку підприємств (установ, організацій).

На макрорівні розглядається фінансова безпека держави, яка містить такі структурні складові: бюджетну, боргову, грошово-кредитну, валютну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (рис. 1.).

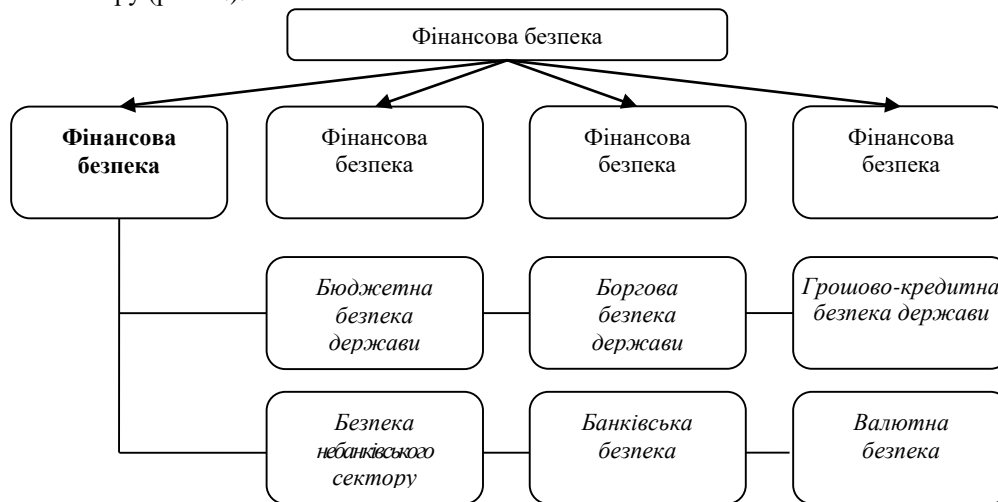


Рис. 1. Структура фінансової безпеки

Система фінансової безпеки держави має бути збалансованою, стійкою до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатною забезпечити ефективне функціонування фінансової сфери та економічне зростання держави, зокрема:

1. Бюджетна безпека орієнтована на забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів.

2. Боргова безпека передбачає утримання такого рівня внутрішньої та зовнішньої заборгованості (зважаючи на вартість її обслуговування, ефективність використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та їх оптимальне співвідношення), який є достатнім для вирішення нагальних соціально-економічних потреб та водночас не загрожує дефолтом чи втратою фінансового суверенітету й руйнуванням вітчизняної фінансової системи.

3. Грошово-кредитна безпека орієнтована на забезпечення стабільності грошової одиниці, доступність кредитних ресурсів та утримання рівня інфляції, що не пригнічує економічне зростання й підвищення реальних доходів населення.

4. Банківська безпека визначається спроможністю банківської системи стабільно й надійно забезпечувати фінансову самостійність держави, її валютно-курсову та грошово-кредитну політику, ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань. Банки – це особливі установи, які акумулюють грошові кошти і накопичення, перерозподіляють їх у спосіб кредитування, здійснюють грошові розрахунки та операції з цінними паперами, випускають гроші в обіг тощо.

5. Валютна безпека є оптимізація курсоутворення з метою стимулювання вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України у світову економічну систему, а також забезпечення максимально можливого захисту від криз на міжнародних валютних ринках.

6. Безпека небанківського сектору визначається оптимальним обсягом його капіталізації, необхідним для стабілізації фінансового стану емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів і держави в цілому.



Сірош Н.М., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ» ТА «БАНКІВСЬКА ІННОВАЦІЯ»

Банківська система України знаходиться на стадії розробки та впровадження інноваційної продукції в свою діяльність. Враховуючи напрямок розвитку інновацій, українські банківські установи мають шанс стати конкурентоспроможними на міжнародному банківському ринку, значно підвищити якість і своєчасність їх пропозиції та диверсифікувати відповідно до потреб клієнтів, що матиме лише позитивний вплив на банківську систему. Поняття інновації сучасної економічної науки розглядається як “кінцевий результат інноваційної діяльності, реалізованої у вигляді нового або вдосконаленого продукту, що вводиться на ринок, процес нові або вдосконалені технології, що використовуються на практиці або в новому підході до соціальних послуг”.

Мета полягає в створенні банківського продукту з більш привабливими споживчими властивостями, ніж ті, що були запропоновані раніше, або якісно новий продукт, який може задовольнити раніше небажані потреби потенційного покупця або використання більш розвинених банківських технологій. Виникнення банківських інновацій зумовлено постійним потоком підприємницьких думок, бажанням обійти конкурентів, інформацією про інновації в інших країнах, а також періодичні кризи в банківському секторі (загальні або приватні), у відповідь на них стимулів через зростаючу активність у цій сфері інновації для підвищення фінансової стійкості банку.

Визначення банківської інновації О. Лаврушина базується на її розгляді як комплексного процесу і більше орієнтується на технології, зокрема автором банківська інновація розглядається як синтетичне поняття щодо діяльності банку в сфері інноваційних технологій, направлене на отримання додаткових доходів в процесі створення сприятливих умов формування і розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, які сприяють клієнтам в отриманні прибутку.

Близькою до О. Лаврушина є позиція Б. Пшика, який розглядає банківську інновацію як комплексний процес, широкомасштабне нововведення, котре включає в себе стадії: виникнення ідеї, її розроблення, впровадження в конкретному продукті чи процесі, доведення до комерційного використання і розповсюдження нового рішення, яке спричиняє якісні зміни у діяльності з метою отримання соціально-економічної вигоди. Водночас слід зазначити, що банківська інновація має свої особливості, що передбачає її оцінку з трьох позицій – “прибуток-ліквідність-ризик”, пов’язаних з впровадженням нових продуктів, послуг, інструментів, технологій, що не завжди враховується науковцями при розкритті сутності банківських інновацій (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика сутності поняття “інновація” та “банківська інновація”

Ознака	Інновація	Банківська інновація
Сфера діяльності	Всі сфери і види діяльності	Банківська сфер
Мета інноваційної діяльності	Розширення асортименту товарів і послуг, збереження і зміцнення ринкової позиції, проникнення на нові ринки	Підвищення конкурентоспроможності, ефективності діяльності та забезпечення стабільного розвитку завдяки підвищенню якості послуг та зниження їх вартості послуг, скороченню витрат та збільшенню доходів; підвищенню інформаційно-технологічного потенціалу, удосконаленню комунікацій та покращенню взаємодії з клієнтами
Напрями діяльності	Створення і впровадження конкурентоздатних нових продуктів / послуг / процесів	Залучення нових і підтримання існуючих клієнтів в банку, а також розширення і вдосконалення технологій, надання клієнтам диверсифікованого спектру послуг, впровадження конкурентоздатних нових продуктів / послуг / процесів.
Оцінка ефективності	Результативно-витратний, інвестиційний підхід	Оцінка ефективності інновацій з трьох позицій – “прибуток-ліквідність-ризик”, використання системи збалансованих показників, результативно-витратний, інвестиційний підхід
Види інновацій	Технічні та технологічні розробки, впровадження нових товарів і послуг	Нові фінансові інструменти, форми ведення бізнесу, методи роботи на ринку, дистанційне банківське обслуговування, активна робота з соціальними медіа

Отже, на підставі узагальнення та критичного аналізу підходів до визначення економічної сутності банківських інновацій пропонуємо розглядати банківську інновацію як кінцевий результат інноваційної діяльності в банківській сфері, який отримав втілення у вигляді якісного нового або удосконаленого продукту чи послуги, реалізованих на ринку, або нового удосконаленого технологічного процесу, що використовується в банківській діяльності, в результаті чого покращується задоволення потреб клієнтів, зростає конкурентоспроможність та ефективність діяльності з позиції “прибуток-ліквідність-ризик” та відбувається розвиток банку на інноваційних засадах. З врахуванням вищесказаного, інновація – це впровадження нових ідей, продуктів, послуг, технологій на ринку, нових форм організації діяльності з метою отримання стратегічного, економічного і соціального ефектів, покращення ринкової позиції в умовах ризику, невизначеності та конкурентної боротьби.

УДК 336.77(1-87)

Тичина І.М., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Науковий керівник – Новак О.С., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

### ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ПРОЕКТІВ

Після першої нафтової кризи в 1973 році перед урядами різних країн постало питання про забезпечення достатнього фінансування економічних заходів в сфері енергоефективності. У країнах з перехідною економікою ця проблема стала актуальною з огляду на те, що внутрішні фінансові установи або тільки перебували на етапі становлення, або не мали достатнього досвіду в частині інвестування коштів в енергоефективність. Крім того, тарифи на енергоносії в секторах кінцевого споживання були, як правило, дуже низькими, і тому «хороші» проекти енергоефективності, взяті окремо, не вважали економічними, навіть незважаючи на те, що могли дати позитивні результати в масштабі всієї країни.

На сьогоднішній день проблеми з кредитування енергоефективних проектів залишаються, оскільки у багатьох випадках інвестиції в енергоефективність відносно малі, і банківські установи виділяють фінансування з неохотою у зв'язку з високими транзакційними витратами у порівнянні із загальним обсягом інвестицій.

Світовий досвід кредитування енергоефективних проектів налічує існування наступних видів фінансування:

- 1) кредитне фінансування та схеми часткових гарантій – здійснюється комерційними банками або спеціалізованими агенціями, фондами револьверного фінансування;
- 2) використання енергосервісних компаній – компанії, які використовують контракти гарантування результатів енергозощаджень для здійснення інвестицій на об'єктах комунальної чи приватної власності;
- 3) використання компаніями теплозабезпечення схем Demand-Side-Management – організують запровадження енергоефективних проектів у споживачів, забезпечуючи фінансування, технічні рішення, та контрактні відносини з споживачами;
- 4) інші види фінансування – у формі публічно-приватного партнерства, грантів або альянсів глобального розвитку, фінансування у форматі Кіотського протоколу тощо.

В даний час зацікавленість у підвищенні енергоефективності набуває глобального масштабу. Можна спостерігати все більшу активізацію діяльності в галузі енергоефективності та відновлюваної енергетики з боку приватних організацій, місцевих органів влади, урядів і міжнародної спільноти. Основними центрами такої діяльності, стимулюючими і об'єднують зусилля приватного і державного секторів, є міжнародні фінансові установи (МФУ), такі як Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР), Група Світового банку (ГВБ) і Глобальний екологічний фонд (ГЕФ). Діяльність міжнародних фінансових установ має важливе значення, оскільки, фінансуючи проекти, вони можуть продемонструвати місцевим фінансовим установам, що фінансування проектів енергоефективності може бути вигідним бізнесом, що на цьому можна заробити гроші і що ризики не є настільки обтяжливими.

Міжнародні фінансові установи підтримують зусилля щодо сприяння впровадження енергоефективності за допомогою своїх інвестицій в окремі проекти, надання кредитних ліній місцевим банкам, які використовують їх для кредитування дрібніших проектів підвищення енергоефективності на виробництві та в житлово-комунальному господарстві.

Розглянемо найбільш цікаві заходи щодо фінансування проектів енергоефективності, що застосовуються сьогодні зарубіжними країнами.

У Німеччині кредитування проектів з енергозбереження здійснює Німецький банк розвитку KfW за умови надання державної та муніципальної гарантії, та співпрацює як правило з організаціями, підконтрольними державі або фінансує проекти, що віднесені до пріоритетних на державному рівні. Кредитні ресурси виділяються заставкою, що складається із двох частин. Перша частина якої є умовою виділення засобів від уряду Німеччини (0,75% річних на 40 років з 10 річним льотним періодом на оплату кредиту), друга – комерційний процент KfW. В середньому ставка складає близько 10-12% річних. Власний внесок коштів має бути не меншим 20% вартості проекту. Мінімальна сума позики державного сектору – 50 млн.євро та близько 20-30 млн. євро для міст. Основними напрямками кредитування проектів Німецького банку розвитку KfW є реформування інфраструктури ЖКХ, розвиток місцевого електротранспорту, а також підтримка енергозберігаючих ініціатив.

У Великобританії існує так зване «зобов'язання з енергоефективності», що вимагає від енергопостачальних компаній виділяти певні грошові суми з розрахунку на абонента, необхідних для здійснення заходів у сфері енергоефективності. Не менше 50% економії енергії має досягатися силами цільової групи малозабезпечених споживачів, які отримують за певні пільги і податкові відрахування або заліки в рахунок пенсійних виплат.

За адміністрування програми відповідає Управління по газу і електроенергії (Ofgem).

У Данії трест заощадження електроенергії фінансується з розрахунку 0,7 крони (приблизно 0,1 євроцента) на кВт.год енергії, споживаної приватними домогосподарствами і державними установами. Мета тресту полягає в сприянні економії електроенергії, зокрема, за рахунок проведення кампаній і спеціальних акцій. Починаючи з 2006 року енергорозподільчі компанії зобов'язані виступати з ініціативою економії енергії в кінцевих секторах споживання.

У Хорватії в 2003 році був заснований Фонд охорони навколишнього середовища і енергоефективності. Ресурси виділяються у вигляді позик, субсидій на погашення відсотків, грантів і дотацій, як правило, на основі проведення відкритих тендерів, організованих фондом.

У Чехії існує державний фонд житлового будівництва, що здійснює управління так званою «панельною» програмою. Фонд надає знижку з відсотків на банківські позики в розмірі трьох процентних пунктів. Він субсидує роботи по ремонту і модернізації панельних будинків. Мета такого ремонту полягає в продовженні корисного терміну служби існуючих будівель не менше ніж на 30 років, зменшення енергоємності та поліпшення умов життя.

Запровадження програм енергоефективності у Польщі розпочалося із надання кредитів комерційними та державними банками з низьким відсотком у межах 2-10% під гарантію повернення через тарифну політику. На сьогоднішній день продовження процесу реформування та впровадження енергоефективних проектів у всі галузі економіки створено Фонд теплової реновації та капітального ремонту, який функціонує в межах державного банку – BankGospodarstwaKrajowego (BGK). Заохочувальні виплати здійснюються BGK з коштів Фонду. BGK надає заохочувальні виплати в обсягах, що не перевищують вільні кошти Фонду та в межах передбачених (у фінансовому плані Фонду) для кожного виду заохочувальних виплат. Управління коштами Фонду здійснює BGK, а позики надаються банками-кредиторами, які співпрацюють з BGK. Інвестори подають заявки на отримання відшкодування частини кредиту до BGK через банк, що надав позику. Фонд наповнюється за рахунок:

- 1) коштів державного бюджету в обсязі, який передбачений в Законі про державний бюджет;
- 2) відсотків з депозитів Фонду в банках;
- 3) доходів з інвестицій Фонду в цінні папери Державного казначейства або Національного банку, а також в облігації та векселі, гарантії щодо яких надано Державним казначейством або Національним банком, та цінні папери фондового ринку;
- 4) благодійні пожертви та спадщина;
- 5) інші доходи.

Румунський фонд енергоефективності (FREE) є громадським об'єднанням з утворенням юридичної особи. Він фінансує інвестиції в проекти енергоефективності відповідно до першочерговими завданнями, що встановлюються урядом в щорічних програмах. Фонд надає послуги по фінансуванню не більше 80% загального обсягу інвестицій в затверджені проекти енергоефективності.

Таким чином, розвинені країни з ринковою економікою здавна характеризуються більш високими показниками енергоефективності, ніж інші колишні країни соціалістичного табору, розташовані на схід і південь, оскільки навіть в епоху централізованого планування їм доводилося оплачувати імпортовані поставки енергії з колишнього Радянського Союзу. В результаті, після розпаду соціалістичної системи центрально-європейські та балтійські держави були вже більш енергоефективними, ніж їхні багаті енергоресурсами сусіди. Вступ до ЄС в поєднанні з припливом іноземних інвестицій дозволило набагато поліпшити показники енергоефективності країнах Центральної Європи і Балтії.

У країнах Південно-Східної Європи тарифи на електроенергію як і раніше відносно низькі і в більшості випадків не забезпечують відшкодування виробничих витрат. Низькі і незбалансовані тарифи, а також недоїмки і несвоєчасна сплата комунальних платежів є основною причиною незадовільного фінансового стану і слабкої технічної віддачі енергетичних підприємств. Це означає, що вони не мають у своєму розпорядженні ресурсів для інвестування в проекти підвищення енергоефективності.

Проте, країни з перехідною економікою починають усвідомлювати вигоди від впровадження енергоефективності. У той час як центрально-європейські та балтійські країни є більш сучасними в цьому відношенні, уряд, фінансисти і підприємці в інших країнах (особливо в Болгарії, Румунії та Україні) почали приділяти підвищену увагу питанням енергоефективності. Як виявилось, Україна швидкими темпами починає ліквідувати своє відставання, кваліфікуючи втрати енергії всередині країни, обумовлені низькими тарифами на енергоносії для споживачів і її застарілою енергетичною інфраструктурою, в якості втрати ресурсів, які могли б бути реалізовані на світових ринках за вищими цінами.

Отже, використання зарубіжного досвіду кредитування енергоефективних проектів в Україні сприятиме вирішенню наступних завдань: розширення доступу найменш забезпечених верств населення до сучасних енергетичних послуг; поліпшення макроекономічних і податково-бюджетних балансів; сприяння ефективному управлінню та розвитку приватного сектора; охорона навколишнього середовища.

Відновлювальні джерела енергії та енергоефективність можуть сприяти врегулюванню конфлікту між здавалося б діаметрально протилежними завданнями – сприянням викоріненню бідності за рахунок більш широкого застосування сучасних джерел енергії і зниженням наслідків збільшення обсягу енергоспоживання для місцевого і світового навколишнього середовища.

**Фурман О.Ю., студ., I курс, гр. ФК-23, ФОФ**  
**Науковий керівник – Литвинчук І.В, к.е.н., доц.**  
*Житомирський державний технологічний університет*

**ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ**

Суб'єктами бюджетного контролю у сфері використання бюджетних ресурсів основними є: Державна казначейська служба України, ДержавнафінансоваінспекціяУкраїни, Рахункова палата України, Державна аудиторська служба України.

Вони здійснюють повноваження у сфері бюджетного контролю, які закріплені за ними на законодавчому рівні (табл.1).

Таблиця 1

Сфера застосування бюджетного контролю відповідними суб'єктами

№ з/п	Суб'єкти	Правове забезпечення	Сфера бюджетного контролю
1	2	3	4
1.	Державна казначейська служба України	Положення про Державну казначейську службу України	Здійснює в межах повноважень, передбачених законом, контроль за: - веденням бухгалтерського обліку надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, складенням та поданням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів фінансової і бюджетної звітності; - бюджетними повноваженнями під час зарахування надходжень бюджету; - відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; - відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі); - дотриманням правил за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті; - дотриманням порядку проведення лотерей з використанням електронних систем прийняття сплати за участь у лотереї в режимі реального часу; - дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, іншими клієнтами вимог законодавства у сфері закупівель в частині наявності, відповідності та правильності оформлення документів;
2.	Державна аудиторська служба України	Положення про Державну аудиторську службу України	1) здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів; 2) здійснює контроль за: - цільовим, ефективним використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів; - досягненням економії бюджетних коштів і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів; - цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), отриманих під державні (місцеві) гарантії; - достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах під час складання планових бюджетних показників та відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі); - відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань за енергосервісом затвердженим в установленому порядку умовам закупівлі енергосервісу; - дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів; - станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів, станом внутрішнього контролю в інших підконтрольних установах.

1	2	3	4
3.	Державна фінансова інспекція України	Положення про Державну фінансову інспекцію України	<p>1) Здійснює державний фінансовий контроль за:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектора економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі - підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів;</li> <li>- дотриманням законодавства про державні закупівлі;</li> <li>- діяльністю суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, ухваленим на підставі клопотання слідчого, прокурора для забезпечення розслідування під час кримінального провадження;</li> </ul> <p>2) Здійснює контроль за:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- виконанням функцій з управління об'єктами державної власності;</li> <li>- цільовим використанням коштів державного і місцевих бюджетів;</li> <li>- цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), отриманих під державні (місцеві) гарантії;</li> <li>- складенням бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету;</li> <li>- станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів;</li> <li>- усуненням виявлених недоліків і порушень;</li> <li>- здійснює контроль за виконанням вимог і пропозицій, поданих Держфінінспекцією та її територіальними органами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування за результатами державного фінансового контролю, та інформує про це Кабінет Міністрів України і Мінфін;</li> </ul>
4.	Рахункова палата України	Закон України «Про рахункову палату»	<p>Здійснює фінансовий аудит та аудит ефективності щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- надходжень до державного бюджету податків, зборів, обов'язкових платежів та інших доходів, включаючи адміністрування контролюючими органами таких надходжень;</li> <li>- проведення витрат державного бюджету, включаючи використання бюджетних коштів на забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Вищої ради правосуддя, Генеральної прокуратури України та інших органів, безпосередньо визначених Конституцією України; використання коштів державного бюджету, наданих місцевим бюджетам та фондам загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування; здійснення таємних видатків державного бюджету;</li> <li>- стану внутрішнього контролю розпорядників коштів державного бюджету;</li> </ul>

На законодавчому рівні діяльність вищезазначених суб'єктів бюджетного контролю регулює: «Положення про Державну казначейську службу України» (від 15 квітня 2015 р. № 215); «Положення про Державну фінансову інспекцію України» (від 6 серпня 2014 р. № 310); Закон України «Про Рахункову палату» (відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 36, ст.360); «Положення про Державну аудиторську службу України» (від 3 лютого 2016 р. № 43).

Отже, діяльність даних суб'єктів спрямована на здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за бюджетними повноваженнями під час зарахування надходжень бюджету, відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету, дотримання правил за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті. Також ця діяльність спрямована на здійснення державного фінансового контролю, що включає такі ознаки як: використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів; дотримання законодавства про державні закупівлі; виконання функцій з управління об'єктами державної власності; цільове використання коштів державного і місцевих бюджетів; дотримання законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів тощо.

Солонінко К.С., к.е.н.  
Хінциньська С.І., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

## ФІНАНСОВА СИСТЕМА СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток економічної системи суспільства відбувалося від простого до складного. Економічне співробітництво країн світу розвивалося разом з розвитком суспільства. Удосконалення форм, методів і напрямків спільної співпраці, міжнародні розрахунки, забезпечення товарного обігу і руху коштів неможливе без удосконалення валютної системи. Вона, як і суспільство в цілому, розвивалося від простих до більш складних відносин.

Глобалізація як історичне явище і феномен, а також як об'єктивна закономірність розвитку людства все частіше привертає увагу дослідників у всьому світі.

Ставлення до глобалізації неоднозначно, а іноді і діаметрально протилежно. Одні бачать в ній загрозу світовій економіці, інші засіб подальшого прогресу економіки.

Особливий вплив глобалізація має на світову фінансову систему адже у більшості процеси економічної глобалізації певним чином впливають на елементи фінансової системи.

Ми присвятили свою доповідь в основному аналізу причин глобалізації фінансової сфери, напрямків її проведення та наслідків, які вона викликає.

Аналіз впливу процесів глобалізації на роль та місце світової фінансової системи дасть змогу прослідкувати за тенденціями та змінами, що відбуваються у економічній сфері внаслідок глобалізації, та визначити, які з них мають позитивний вплив, а які – негативний.

У структурі економічної глобалізації особливе місце належить глобалізації міжнародних фінансових ринків, як складової частини міжнародної фінансової системи.

Глобалізація фінансових ринків полягає в посиленні їхньої ролі в процесі руху фінансових ресурсів між країнами, що супроводжуються зростанням міжнародної мережі фінансових організацій та виникненням якісних змін в їхній структурі управління та філософії менеджменту.

Залежно від співвідношення процесів глобалізації фінансового і реального секторів економіки виділяють чотири типи глобалізації:

- відсутність глобалізації – як фінансового, так і реального секторів економіки;
- глобалізація переважно реального сектору – в регіональних об'єднаннях країн ринки деяких видів товару і послуг можуть бути повністю інтегровані, і виникає ситуація, за якої реальний сектор економіки переважає фінансову сферу за ступенем розвитку глобалізації;
- повна глобалізація – реальний і фінансовий сектори економіки обох країн перебувають у тісному взаємозв'язку.

За сучасних умов у світі переважає третій тип глобалізації, проте якщо досліджувати окремі регіони та країни, то можна виявити й інші типи.

Рушійними факторами глобалізації фінансових ринків є:

- наявність вільного руху капіталу між країнами;
- лібералізація і дерегулювання фінансових ринків;
- конкуренція за доступ до капіталу і пошук нових можливостей його використання;
- мінливість і нестабільність ринків, особливо в країнах, що розвиваються;
- розвиток інформаційних технологій;
- стандартизація фінансових продуктів;
- фінансові інновації.

Через глобалізаційні процеси світова фінансова система зазнає змін:

По-перше - збільшується інтенсивність міжнародної торгівлі товарами та послугами.

По-друге – поширюється глобалізація фінансово-кредитної сфери, а саме – стрімке зростання міжнародного фінансового ринку та обсягу фінансових операцій.

По-третє – суспільна лібералізація фінансової сфери та впровадження сучасних інформаційних технологій сприяють стрімкому зростанню обсягів фінансових трансакцій та фінансового ринку.

Наш аналіз глобалізації фінансової системи показує, що процеси економічної глобалізації відбуваються в активній фазі. Тому мають на світову фінансову систему значний вплив. Основні тенденції глобалізаційних процесів мають як негативне так і позитивне вираження у фінансовій системі.

Серед позитивних наслідків впливу глобалізації можна відокремити посилення світової конкуренції та мобілізація фінансового капіталу з меншими витратами.

До негативних сторін впливу глобалізаційних процесів відносяться нерівномірний економічний розвиток країн, на які впливає глобалізація і загроза переходу контролю над економікою однієї країни до рук іншої та зростання залежності окремих країн від правил функціонування світової економічної системи.

УДК 336.221

**Шевченко П.С., магістрант, I курс, гр. ЗФБС-18М, ФОФ  
Науковий керівник – Довгалюк В.В., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет**

### **ПОНЯТТЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ**

Проблема належної оцінки ефективності та повноти заходів податково-бюджетної політики завжди була об'єктом як наукових, так і суспільно-політичних дискусій. Сьогодні вона набуває особливої актуальності в умовах обмеженого фіскального простору та загрози повторення світової фінансової кризи. Одним із найчастіше використовуваних індикаторів оцінки інтенсивності та ефективності оподаткування є показник податкового навантаження (чи податкового тягаря).

Проблемам оцінювання рівня податкового навантаження, загальнометодологічних засад його визначення, формування та розподілу, ефектів від застосування різноманітних податкових інструментів присвятили своєї праці вітчизняні науковці, як Т. Єфименко, І. Луніна, В. Мельник, А. Соколовська, В. Федосов, Н. Фролову, К. Швабій і такі зарубіжні вчені, як А. Алезіна, Р. Альтшулер, А. Ауербах, Т. Баунсгаард, Ш. Бланкарт, Д. Бредфорд, Дж. Б'юкенен, Б. Волкерінк, П. Даймонд, М. Деверо, К. Елшнер, Г. Мендоза, Г. Менк'ю, Г. Меткалф, Дж. Міррліз, Г. Нікодем, В. Політо, К. Ромер, З. Сташ, Д. Фуллертон, В. Янссен та ін.

Набувши статус країни з ринковою економікою, Україна постала перед важливим завданням модернізації податкової системи – підвищення ефективності податкового інструментарію, що використовується у процесі управління такою модернізацією.

Податкове навантаження (податковий тягар) є важливою економічною категорією, що еволюціонувала разом із системою оподаткування. Посилення ролі податків як інструменту регулювання економіки зумовило розширення спектра їх застосування та множини податкових механізмів й інструментів, що перебувають у розпорядженні держави. Попри те, що поняття “податкове навантаження” набуло широкого використання, у науковій літературі тривають дискусії з приводу як якісного, так і кількісного його оцінювання.

Аналізуючи визначення, що зазначені в еномічній та довідниковій літературі, можна дійти таких висновків:

1) окремі вчені розрізняють поняття “податкове навантаження” і “податковий тягар”, однак це видається непереконливим. На нашу думку, ці поняття є синонімами, про що свідчать як словники синонімів, де в ряду синонімів до слова “вантаж” наводяться: “вага, завантаження, тягар, груз, ноша”, так і тлумачні словники, згідно з яким “вантаж” – це “те, що обтяжує своєю наявністю”;

2) обидва терміни нечасто вживаються західними дослідниками через їх узагальнюючий характер. В зарубіжній економічній літературі найчастіше трапляються терміни *taxincidence* – ефект, породжений оподаткуванням, або *perекладання податкового тягаря*, а також *fiscal pressure* – фіскальний тиск, який є з більш змістовним, ніж податковий тягар;

3) податковий тягар (навантаження) розглядається на рівні економіки загалом, груп економічних агентів та окремих платників податків;

4) економічну природу поняття “податковий тягар” (навантаження) найточніше розкривають такі його визначення:

– як міра економічних обмежень, що виникають унаслідок вилучення частини доходів платників у бюджет держави;

– як зумовлені оподаткуванням втрати добробуту платників і суспільства в цілому;

– як ефекти податкової політики у сфері розподілу й перерозподілу доходів та в економічній поведінці платників (зміна в споживчих настроях, схильності до праці/відпочинку, а також до заощаджень/інвестицій тощо).

Вказані підходи характеризують різні аспекти поняття, доповнюючи одне одного і формуючи повне уявлення про зміст податкового тягаря.

Важливим напрямком у дослідженні податкового тягаря (навантаження) є його оцінювання та розподіл між платниками податків, між основними факторами виробництва – працею й капіталом, а також споживанням. Особливо актуальним є оцінювання рівня податкового навантаження в умовах нестабільності економічної та політичної системи в країні, великого бюджетного дефіциту основних централізованих фондів держави, загострення проблем із боргом та необхідністю повернення позик і кредитів. Ефективним шляхом фіскальної трансформації, як свідчить досвід розвинутих країн, може бути перенесення податкового тягаря з капіталу на споживання. Проте, в Україні не існує загальноприйнятих методик та підходів до розрахунку показників податкового навантаження та їх імплементації до податків на працю, капітал, споживання. А відтак, вчені та практики у своїх розрахунках оперують різноманітними показниками а їх науково обґрунтованими межами, що призводить до суперечностей та різних висновків. Це, в свою чергу, ускладнює прийняття виважених та ефективних управлінських рішень щодо розробки податкової політики як на загальнодержавному рівні, так і на рівні господарюючого суб'єкта.

Отже, податковий тягар – це поняття, що характеризує рівень вилучення та перерозподілу державою частини доходу платників податків для надання публічних (суспільних) благ, зумовлює кількісні та якісні зміни/ефекти у їх добробуті та поведінці, породжуючи різноманітні явища та феномени оподаткування.

УДК 336.74

**Ящук Л., магістрант, I курс, спец. «Фінанси, банківська справа та страхування»  
Науковий керівник – Недільська Л.В., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроекологічний університет**

## **ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ДЕРЖАВНИХ ОБЛІГАЦІЙ**

Фондовий ринок є потужною сферою, в якій формуються фінансові ресурси економічного зростання окремих виробництв, галузей і економік різних країн. Одним з типових фінансових інструментів, що широко використовуються на фінансовому ринку є державні облигації. Такі цінні папери емітуються державою з метою покриття дефіциту бюджету виключно на підставі закону про бюджет на відповідний рік. Обслуговування державного боргу України стосовно розміщення облигацій внутрішніх державних позик та цільових облигацій внутрішніх державних позик, їх погашення і виплати доходів за ними здійснює Національний банк України.

Традиційно, серед державних облигацій виділяють: облигації зовнішніх державних позик, облигації внутрішніх державних позик, а також цільові облигації внутрішніх державних позик.

Облигації зовнішніх державних позик України (ОЗДП) розміщуються на зовнішніх фінансових ринках серед іноземних інвесторів. Номінальна вартість таких облигацій становить 1 000 дол. США. Нині в обігу знаходяться ОЗДП 16-ти випусків 2014-2018 рр., з них 3 випуски під гарантії США. Емісія поточних випусків ОЗДП здійснена у дол. США з дохідністю переважно 7,75 % річних, однак 3 емісії ОЗДП під гарантії США здійснено з дохідністю від 1,471 до 1,847 %, а ОЗДП 2018 р. мають дохідність 8,994 та 9,75 %.

Облигації внутрішніх державних позик України (ОВДП) розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку. Номінальна вартість облигацій внутрішньої державної позики становить 1 000 грн. Первинними дилерами таких облигацій є банки (нині 11). ОВДП характеризуються високою надійністю (100 % державна гарантія) і привабливою дохідністю – 17% річних за річними гривневими держоблігаціями.

Яскравим прикладом цільових облигацій внутрішніх державних позик став єдиний випуск у 2014-2015 рр. “військових” облигацій номіналом 1 000 грн за од. з метою інвестування коштів на потреби армії. Загальний обсяг випуску таких облигацій склав понад 100 млн грн і був погашений у 2016 р. Характерною їх особливістю була ставка купона на рівні 7%, що було значно нижче середньоринкової, проте на вторинному ринку вони торгувалися як стандартні облигації зі звичайним рівнем прибутковості.

Наразі, доступ до ринку державних облигацій значно розширено з метою залучення дрібних і середніх інвесторів, серед яких мають місце і фізичні особи. Такий інструмент надає вигоди не лише державі (як метод залучення капіталів), а й інвестору – надійно і вигідно розмістити заощадження, диверсифікувавши вкладення і забезпечивши їх високу ліквідність. По-перше, держава гарантує повернення інвестованих у такі папери коштів; по-друге, дохідність у 17 % річних (за вирахуванням військового збору - 1,5 %) проти 14 % за банківськими депозитами, які обтяжені ПДФО (18 %) та військовим збором (1,5 %); по-третє, придбати державні облигації можна невеликими лотами різних емісій поряд з раніше відкритими депозитами, диверсифікувавши свої вкладення; по-четверте, забезпечується можливість швидкого продажу та купівлі, а також отримання додаткового доходу за достроковий продаж, також ОВДП можуть використовуватись як інструмент застави.

За твердженням експертів, фізичні особи віддають перевагу ОВДП, деномінованим в доларах США із середнім горизонтом інвестування у 1,5–2,5 роки. Оскільки розрахунки на вторинному ринку за доларовими ОВДП відповідно до законодавства відбуваються в гривні, а виплата відсотків і номіналу в доларах, то фізична особа цілком легально може купити долари з поставкою у майбутньому на суму, що значно перевищує поточне обмеження в 150 тис. грн, при цьому, отримуючи певну прибутковість [1].

Поряд з цим, від початку 2017 р. на ринку гривневих ОВДП спостерігається зростання частки іноземних інвесторів (до 2%), яких приваблює підвищення прибутковості державних облигацій в умовах жорсткої монетарної політики НБУ.

Отже, державні облигації об'єктивно користуються популярністю серед внутрішніх і зовнішніх інвесторів (фізичних та юридичних осіб). Такий інтерес пояснюється низькою ризиковістю (гарантії від держави 100-відсоткові) та вищим, ніж по банківських депозитах, рівнем дохідності. Прогнозується, що зростання фінансової грамотності населення сприятиме розвитку операцій з ОВДП як альтернативним інструментом розміщення заощаджень.

### **Список використаної літератури:**

1. Прядко О. Чому в Україні стали популярними держоблігації. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/415513/chomu-v-ukrayini-staly-populyarnymy-derzhobligatsiyi>



УДК 336.74

**Парфенюк Л., магістрант, V курс, спец. «Фінанси, банківська справа та страхування»  
Науковий керівник – Дорохова Л.М., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроекологічний університет**

### **РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»**

Банківський сектор економіки України функціонує у типових для вітчизняних господарюючих суб'єктів умовах нестабільності, високої ризиковості та невизначеності. Актуальною проблемою як для банківських установ, так і їх клієнтів є об'єктивна оцінка життєздатності та надійності. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема визначення достовірного фінансового стану банку, його ділової репутації, оцінка можливостей, загроз, сильних і слабких сторін. Таку оцінку прийнято здійснювати за системами рейтингування, які розроблені та широко використовуються різноманітними рейтинговими агентствами.

Найбільш відомими та досить популярними рейтинговими системами є: рейтинг компаній Standard & Poor's (S&P), Fitch Ratings (Fitch), Moody's Investors Service (Moody's), рейтингова система CAMEL, рейтинги ІЦ «Рейтинг», ІА «Прозора Україна», «Інвестиційна газета», «Компаньон» та рейтинг Асоціації українських банків і Національного банку України.

Фактично, рейтинг банку – це рівень, який відображає кредитоспроможність та надійність фінансової установи. Показники для рейтингу розраховуються на основі минулого та поточного фінансового стану, враховують кількісні та якісні параметри майна, капіталу, заборгованостей, а також результатів господарювання. Основною метою рейтингової оцінки комерційного банку є надання потенційним стейкхолдерам інформації про ймовірність своєчасного і повного дотримання зобов'язань. Загалом, чим вище рейтинг, тим надійнішою є банківська установа компанія і тим більше підстав їй довіряти.

Однією з найбільших приватних банківських установ України є АТ «Райффайзен Банк Аваль». Це універсальний банк, який нині має досить широку мережу відділень. В Україні банк було створено у 1992 р., а з жовтня 2005 р. він став частиною австрійської банківської групи «Райффайзен Інтернаціональ». Впродовж минулих років у капітал банку було вкладено кошти Європейського банку реконструкції та розвитку. Наразі АТ «Райффайзен Банк Аваль» посідає лідируючі позиції у списках міжнародних та національних рейтингових агентств.

Так, станом на початок 2019 р. Міжнародний кредитний рейтинг АТ «Райффайзен банк Аваль» встановлено на рівні Саа3 (неймовірно спекулятивний). Національний рейтинговий комітет РА «Стандарт-Рейтинг» у березня 2019 р. на підставі регулярної та особливої інформації прийняв рішення про підтвердження рейтингів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за наступними позиціями:

– Довгостроковий кредитний рейтинг АТ «Райффайзен Банк Аваль» за національною шкалою оновлено на рівні ua AAA. Рівень рейтингу uaAAA характеризує даний банк як установу з найвищою кредитоспроможністю у порівнянні з іншими українськими позичальниками.

– Короткостроковий кредитний рейтинг АТ «Райффайзен Банк Аваль» оновлено за національною шкалою на рівні uaK1, що характеризує його як банк з високою кредитоспроможністю у порівнянні з іншими українськими позичальниками. Фінансовий стан такого позичальника дає змогу запобігти передбачуваним ризикам у короткостроковому періоді.

– Рейтинг депозитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» підтверджений на рівні ua1 за шкалою РА «Стандарт-Рейтинг».

– Окрім того, за підсумками 2018 р. серед 78 діючих в Україні банківських установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» посів 5 місце за розміром загальних активів (75,5 млрд грн); 5 місце – за розміром залучених коштів клієнтів (52,1 млрд грн); 4 місце – за обсягом виданих кредитів (47,2 млрд грн).

Рейтинговий аналіз не може гарантовано визначити абсолютну надійність чи ефективність банківської установи. Постійні зміни в економічному та політичному житті мають безпосередній вплив на банківську систему, проте їх неможливо спрогнозувати. Жодна рейтингова методика не є універсальною і не існує єдиного обґрунтованого підходу до побудови рейтингової системи оцінки надійності банків України.

#### **Список використаної літератури:**

1. Raiffeisen bank Aval 2019: основна інформація, огляд послуг. URL: <https://finsee.com/aval/>
2. Подтверждены рейтинги АО «Райффайзен Банк Аваль». URL: [http://standard-rating.biz/rus/rl\\_raiffaizen-bank-aval,-pao\\_podtverzhdeny-reitingi-ao-raiffaizen-bank-aval/](http://standard-rating.biz/rus/rl_raiffaizen-bank-aval,-pao_podtverzhdeny-reitingi-ao-raiffaizen-bank-aval/)

Ковтун А., магістрант, I курс, гр. ФЗ-18-1М, ФОФ  
Житомирський національний агроекологічний університет

### СКЛАД І СТРУКТУРА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ

*Метою статті є дослідження складу і структури власного капіталу банків України. Проаналізовано власний капітал банків за період 2016-2018 роки. Визначено структуру власного капіталу банків України.*

**Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень.** В сучасних економічних умовах банківська система держави має бути надійною для забезпечення її економічного зростання. Банки, як фінансові посередники, повинні бути ефективним інструментом для забезпечення економічного розвитку. Проте роль банківської системи в економічному розвитку України в значній мірі залежить від її фінансової стійкості. Показником, який характеризує фінансову стійкість окремих банків і банківської системи в цілому, є банківський капітал. Тому дуже важливим є забезпечення надійного способу формування, управління, використання власного капіталу банку та дотримання необхідного його розміру для забезпечення розвитку банківської системи в цілому.

Проблема визначення сутності банківського капіталу є чи не самою важливою в банківській теорії та практиці. Дослідженням цієї проблематики займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням проблем, пов'язаних із категорією «банківський капітал» особливу увагу заслуговують праці С. Савлук, О. Васюренко, А. Мороза, І. Гуцала, І. Зарицької та ін.

**Основний матеріал.** За сучасних обставин в країні банкам доводиться функціонувати у доволі не простих умовах, викликаних політичною нестабільністю, кризою, війною, а також розвиток ускладнюють певні недоліки у фінансовій системі: відсутність досконалої нормативної бази та прозорості у діяльності банків, постійні обмеження та втручання у діяльність банків. Виходячи з цього, управління власним капіталом є актуальним питанням, від якого залежить успішність та результативність діяльності банків. Зважаючи на це, більш посилюється увага до ефективного управління власним капіталом: розподілу власного капіталу, процесів його використання, вирішення проблем та пошуку способів підвищення ефективного формування власного капіталу [1, с. 138].

Закрепа А.В. вважає, що визначення обсягів та взаємозалежностей економічного, регулятивного і балансового капіталу банку забезпечує оперативне прийняття ефективних управлінських рішень, належне координування внутрішньо-банківських процесів, належне функціонування банківської установи в цілому. Якщо розглядати взаємозв'язки балансового і економічного капіталу, то чим більше балансовий капітал перевищує економічний, тим більш захищеними будуть вкладники та кредитори банку. Нарощування капіталу банку, інвестиції в установу, додаткова капіталізація призводить до зростання дохідності та збільшення ризику діяльності, що в свою чергу призведе до зростання економічного капіталу. Даний процес зростання необхідно постійно досліджувати з метою забезпечення зростання балансового капіталу до значень, що не перевищують економічний капітал, інакше це буде характеризувати недостатню структуру банківського капіталу, недостатньо ефективне його використання, зменшуючи показник віддачі власного капіталу. Перевищення економічного капіталу над балансовим, в свою чергу, веде до вразливості банку від ризиків, несе загрозу припинення банківської діяльності, можливої процедури банкрутства та ліквідації установи. Оптимальним співвідношенням вважається рівень економічного капіталу, що не перевищує балансовий капітал і наближається до рівня регулятивного капіталу, що обумовить надійність та стабільність фінансової діяльності установи [2, с. 171].

За переконанням Н.М. Чиж, М.І. Дзямучич, О.А. Урбан капітал банку відіграє роль своєрідного буфера, який поглинає втрати від реалізації різноманітних ризиків. Капітал виступає так званим захистом для коштів вкладників і кредиторів, тому що збитки від кредитних, інвестиційних, валютних операцій банку, зловживань, помилок списуються за рахунок резервів, які не входять до складу капіталу. Розмір банківського капіталу значно впливає на рівень надійності та довіри до банку з боку суспільства. Саме тому проблема визначення достатності капіталу банку та методи його регулювання є однією з центральних у міжнародній банківській практиці [3, с. 310].

Лисенок О. В. підкреслює, що достатній розмір власного капіталу дозволяє залишатись банкам платоспроможними та продовжувати свою фінансово-економічну діяльність не дивлячись на можливі ризики непередбачуваних втрат та несприятливі ситуації на фінансових ринках. Очевидно, що недостатньо капіталізовані банки піддаються значно більшій ймовірності банкрутства у випадках погіршення макроекономічних або інших фінансово-економічних умов в ринковій економіці. Тому загальним критерієм при вирішенні питання про достатність власного капіталу банку є підтримання його

величини на такому рівні, який би забезпечував максимальний прибуток для акціонерів та високу ліквідність і фінансову стійкість банківської установи [4, с. 64].

В банківській практиці ключове місце в захисті банків від банкрутства відводиться власному капіталу. Це можна пояснити тим, що у випадку банкрутства їх власники одержать лише ту частку капіталу, яка залишиться після задоволення вимог вкладників і кредиторів. Оскільки ж ці залишки, як правило, мізерні чи їх узагалі немає, то власники банку втрачають свій капітал. Це робить їх найбільш зацікавленими у стабільній діяльності банків та недопущенні їх банкрутства [5, с. 38].

Проаналізуємо динаміку власного капіталу банків за 2016-2018 роки (станом на кінець року) в табл. 1.

Таблиця 1  
Динаміка власного капіталу банків України станом на 01.01.2017-01.01.2019 рр., млн грн

Станом на	Статутний капітал	Емісійні різниці	Незарєстрований статутний капітал	Інший додатковий капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Непокритий збиток	Усього власного капіталу
01.01.2017 р.	311744,8	20297,9	117427,2	821,8	12304,8	23169,6	-369331,8	116434,4
01.01.2018 р.	488217,6	13026,3	10335	6405,2	17448	23378,9	-398959,2	159851,7
01.01.2019 р.	467441,7	14092,5	930,2	6377,3	19151,2	16296,4	-377858,1	146431,4
Зміна 01.01 2019 р. +, - до 01.01.2017 р.	155696,9	-6205,4	-116497	5555,5	6846,4	-6873,2	-8526,3	29997
Зміна 01.01 2019 р. у % до 01.01.2017 р.	49,9	-30,6	-99,2	676,0	55,6	-29,7	2,3	25,8

Станом на 01.01.2019 року сума власного капіталу банків була рівна 146431,4 млн грн, що більше від даного показника станом на 01.01.2017 р. на 29997 млн грн. чи на 25,8%. Найбільше за період дослідження зросла сума статутного капіталу. Станом на 01.01.2019 року сума статутного капіталу банків була рівна 467441,7 млн.грн, що більше від даного показника станом на 01.01.2017 р. на 155696,9 млн грн. чи на 49,9%. Відмітимо, що непокритий збиток станом на 01.01.2019 р. порівняно 01.01.2018 р. зменшився на 21101,1 млн.грн чи на 5,3 %.

Проаналізуємо вартість власного капіталу банків станом на 01.01.2019 р. в табл. 2.

Таблиця 2  
Власний капітал банків України станом на 01.01.2019 р., млн грн

Банки	Статутний капітал	Емісійні різниці	Незарєстрований статутний капітал	Інший додатковий капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Непокритий збиток	Усього власного капіталу
Платоспро-можні банки	464602	14093	930	6377	19091	16296	-365739	155650
у т.ч.								
банків з державною часткою	307788	159	-	-627	6992	11230	-261097	64445
банки іноземних банківських груп	130938	11919	335	6543	9152	2977	-101185	60679
банки з приватним капіталом	25875	2015	595	462	2947	2089	-3457	30526
Неплато-спроможні банки	2840	-	-	-	60	-	-12119	-9219
Разом по банках	467442	14093	930	6377	19151	16296	-377858	146431

Як показують дані таблиці, найбільшим власний капітал станом на 01.01.2019 р. був у банках з державною часткою – 64445 млн грн, далі йдуть банки іноземних банківських груп – 60679 млн.грн, а власний капітал банків з приватним капіталом коштував 30526 млн грн. Питома вага формування власного капіталу банків України була такою: у банках з державною часткою – 44,0%, далі йдуть банки іноземних банківських груп – 41,4%, а власний капітал банків з приватним капіталом становив 20,8% від всього власного капіталу. Відтак, найбільшим власний капітал станом на 01.01.2019 р. був у АТ КБ «Приватбанк» – 18430 млн грн (20,2% від банківського сектору), далі розмістився АТ «Ощадбанк» – 60679 млн грн (11,8% від банківського сектору), а замкнув трійку лідерів АТ «Райффайзен Банк Аваль» - 11623 млн грн (7,5% від банківського сектору).

**Висновки.** За період дослідження найбільшою у формуванні власного капіталу є вага статутного капіталу та нерозподіленого прибутку (у нашому випадку непокритого збитку) банків. Важливу позитивну роль у формування власного капіталу відіграють емісійні різниці; формування резервних та інших фондів банку.

Щодо дослідження структурної будови власного капіталу банків виявлено, що показники в умовах кризи змінюються, деякі банки вдало проводять антикризові заходи та уникають зменшення власного капіталу, іншим це не вдається. Пояснити це можна тим, що кожний банк має індивідуальну структуру та підхід до керування капіталом в умовах кризи.

**Список використаної літератури:**

1. Гайдай В. Економічна сутність банківського капіталу. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 7. С. 137-140.
2. Закрепа А. В. Ключові проблеми формування та ефективного використання економічного капіталу банку. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27(1). С. 168-173.
3. Чиж Н. М., Дзямулич М. І., Урбан О. А. Управління власним капіталом банку: проблеми та перспективи. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 310-314.
4. Лисенок О. В. Оцінка достатності власного капіталу банків. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 1. С. 63-67.
5. Савлук С. М. Посилення стабілізаційної ролі власного капіталу банків. *Економіка України*. 2013. № 3. С. 38-46.

УДК 330.322.4

**Статкевич О.Б., магістрант, V курс, спец. «Фінанси, банківська справа та страхування»  
Науковий керівник – Недільська Л.В., к.е.н., доц.  
Житомирський національний агроєкологічний університет**

### **БАЗОВІ УМОВИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Необхідність активного розвитку економіки нашої країни вимагає забезпечення сприятливого інвестиційного клімату як для процесів ефективного залучення інвестицій в Україну, так і для їх використання. Одним з основних інструментів формування прозорого інвестиційного ринку є рейтингова оцінка інвестиційної привабливості підприємства.

Інвестиційна привабливість підприємства - це характеристика об'єкта з позиції можливих перспектив його розвитку в майбутньому. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства залежить від впливу низки формалізованих та неформалізованих чинників (які не можливо достеменно прорахувати). До складу неформалізованих чинників відносять: політичні, макроекономічні, організаційні (реорганізація галузі, діловий імідж керівництва підприємства чи навіть зміна форми власності) та соціально-екологічні.

Для інвесторів достовірною оцінкою інвестиційної привабливості підприємства є надзвичайно важливою, оскільки дозволяє звести інвестиційний ризик (ризик неправильного вкладання коштів) до мінімуму. З цією метою інвестору потрібно ідентифікувати можливі фактори, які впливають на інвестиційну привабливість, та об'єктивно їх оцінити, таким чином, встановивши рівень можливих вигод та загроз. Сукупність можливих кількісних та якісних факторів інвестиційної привабливості підприємства наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Фактори, що визначають рівень інвестиційної привабливості підприємства**

Ринкове оточення	Корпоративне управління	Фінансовий стан
Інвестиційний клімат регіону, в якому знаходиться підприємство	Організаційно-правова форма підприємства	Рентабельність власного капіталу по чистому прибутку
Інвестиційна привабливість галузі, до якої належить підприємство	Частка державної власності в статутному капіталі підприємства	Коефіцієнт автономності
Географічний ринок збуту продукції	Частка акцій у вільному обігу на вторинному ринку	Коефіцієнт платоспроможності
Стадія життєвого циклу основного виду продукції	Розмір винагороди членам ради директорів	Коефіцієнт оборотності активів та капіталу
Ступінь конкуренції на товарному ринку тощо	Фінансова прозорість і розкриття інформації тощо	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів тощо

Джерело: адаптовано за даними [1].

Ринкове оточення є одним із найважливіших чинників, що визначають рівень інвестиційної привабливості підприємства на макроекономічному рівні. Він охоплює низку таких важливих елементів як інвестиційний клімат регіону, інвестиційна привабливість галузі, ступінь конкуренції на ринку та інші. Фактори ринкового середовища можуть справляти різнонаправлений вплив, наприклад, якщо зростає ступінь конкуренції на ринку, інвестиційна привабливість підприємства буде зменшуватись, оскільки на ринку буде розміщуватись більше продукту, а інвестор матиме змогу обрати з більшої кількості підприємств, те яке йому більше до вподоби або якість продукції якого йому більше привабливе.

Корпоративне управління також є важливою складовою процесу інвестування і загалом інвестиційної привабливості підприємства. Передусім, вагомим чинником в корпоративному управлінні підприємством є його організаційно-правова форма, адже, якщо підприємство хоче залучити інвесторів, воно зареєструється з тією формою, яка забезпечить відкритість до інвестицій. Частка державної власності в статутному капіталі підприємства свідчить про те, що держава впливає на можливість підприємства залучити інвесторів.

На мікроекономічному рівні для інвестиційної привабливості підприємства визначальну роль справляє його фінансовий стан. Для інвестора, передусім важлива оцінка якості управління грошовими коштами та іншими активами, а також капіталом. Одним із ключових коефіцієнтів слід вважати рівень рентабельності власного капіталу за чистим прибутком. Чим вищим є цей показник, тим ефективніше підприємство використовує власний капітал.

Високого рівня рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємства можна досягти, створивши оптимальні умови макро-, мезо- та мікромасштабу, що забезпечує зростання дохідності власників та інвесторів.

#### **Список використаної літератури:**

1. Шпортько Г. Ю., Козенкова Н. П., Козенкова В. Д. Оцінка інвестиційної привабливості промислового підприємства. *Ефективна економіка*. № 11. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3550>

Цибель Е.О., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет

### ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Оскільки на сьогодні Україна перебуває на шляху децентралізації та демократичних перетворень органам місцевого самоврядування приділяється найбільша увага, бо вони є основною складовою процесу реалізації програм соціально-економічного розвитку певного регіону та держави в цілому. Безперечно, нині головним завданням для України залишається досягнення стабільно високого рівня ефективності використання грошових ресурсів місцевих бюджетів, тому що основною метою місцевих бюджетів є задоволення потреб соціального та економічного розвитку регіону. Раціональне використання коштів місцевого бюджету зменшує потребу у їх залученні. Саме тому, розширення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування визначається цілями, напрямками та ефективністю використання наявних фінансових ресурсів.

У процесі реформування системи фінансування видатків місцевих бюджетів необхідно спиратись на досвід зарубіжних країн з розвинутою економікою щодо організації фінансування видатків та управління ними, і, при цьому оцінювати стан вітчизняної економіки. Можна зазначити ряд особливостей, які притаманні розвиненим країнам: вирішальну роль у фінансовому забезпеченні реалізації повноважень органів місцевого самоврядування відіграють місцеві податки та збори. В ряді країн органи місцевого самоврядування мають можливість самостійно встановлювати ставки або надбавки до місцевих податків; у значній більшості країн земельний податок розглядається як найбільше надходження до місцевого бюджету; місцеві запозичення – невід'ємна складова фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. Найбільш розповсюдженими є облігаційні позики, міжбюджетні кредити та кредити фінансово-банківських установ; одним з найперспективніших джерел розширення дохідної бази місцевих бюджетів є податок на майно фізичних осіб, який з урахуванням світової практики є місцевим податком; у деяких країнах фінансування здебільшого спрямовано на задоволення соціальних потреб людини; при надходженні трансфертів з державного бюджету запроваджуються прозорі, сучасні моделі фінансового вирівнювання.

Аналіз досвіду розвинених країн є, безперечно, корисним і необхідним при проведенні реформ. Адже, таким чином можливе уникнення ряду проблем і помилок на шляху розвитку системи управління видатками.

На разі, органи місцевої влади не в змозі бути повністю фінансово незалежними у своїй діяльності. Через це з'являється необхідність у пошуках додаткового фінансування, яке здійснюється за рахунок трансфертів. Негативно тенденцією на сьогодні є очевидна неефективність використання отриманих дотацій на місцях, яка пов'язана з тим, що місцеві органи влади не несуть серйозної відповідальності за неефективне використання отриманих фінансових ресурсів. Склалася ситуація, коли при утворенні розриву між доходами і видатками, внаслідок недостатньої кількості власних надходжень, його можна покрити отриманням трансфертів з вищого бюджету. Тому, головною проблемою міжбюджетного фінансування залишається відсутність впливу, який би змушував органи влади розвивати власні джерела для залучення фінансових ресурсів.

У своїх працях провідні українські вчені неодноразово зосереджувались на проблемі України у законодавчому закріпленні розподілу функціональних і видаткових повноважень між органами центральної і місцевої влади. Безперечно, щоб досягти фінансової стабільності місцевого самоврядування через збільшення ефективності та результативності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та через децентралізацію управління бюджетними коштами, необхідно запровадити і утвердити розмежування на законодавчому рівні видатків на виконання делегованих державою і власних повноважень органів місцевого самоврядування. Головною передумовою реалізації повноважень місцевих органів влади є відповідний наявним потребам обсяг фінансових ресурсів і прозорість їх використання.

До основних проблем у моделі видатків місцевих бюджетів можна віднести також те, що відбувається зосередження уваги на плануванні бюджетних показників, а не на результатах, яких необхідно досягти. Це не сприяє встановленню зв'язку між затраченими ресурсами і отриманими результатами.

Однією з характеристик місцевих бюджетів сьогодні можна назвати ступінь їх залежності від державного бюджету. Виходячи з цього, потрібно звернути увагу на перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетом держави та відповідного регіону, врегулювання передачі бюджетних повноважень місцевим органам влади.

Узагальнюючи низку здійснених дієвих кроків для досягнення фінансової децентралізації, залишається важливим питання оптимізації видатків місцевих бюджетів з метою забезпечення ефективної діяльності місцевого самоврядування.

Потрібно впроваджувати оптимізацію видатків в результаті: формування бюджету, після аналізу та з урахуванням усіх напрямів фінансування. Тобто необхідно впроваджувати та стимулювати розробку програмно-цільового методу для розвитку певних територій; здійснення оцінки отриманих результатів після виконання бюджетної програми; розширення меж відповідальності виконавців на якість та обсяг наданих послуг, які на них покладені; залучення громадян до бюджетного процесу.

Тому, щоб вдосконалити процес виконання місцевих бюджетів України за видатками потрібно продовжити впровадження концептуального підходу до оптимізації видатків та ефективності їх спрямування. Також нагальним завданням залишається розширення та зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. Необхідно продовжувати процес децентралізації за рахунок удосконалення податкового законодавства, виявлення нових джерел залучення грошових коштів та реалізації інноваційно-інвестиційних програм на місцях та пошуку достатніх обсягів фінансових ресурсів, які будуть повністю забезпечувати фінансову автономію місцевих бюджетів і сприяти активному соціально-економічному розвитку територій.

Рачкінда Р.М., магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

### БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Планування належить до сфери людської діяльності, котру можна визначити як сукупність методів і прийомів, що дозволяють створити систему показників або послідовність дій до початку використання цих показників або до початку дій. Бюджетне планування є важливою складовою системи фінансового планування та прогнозування, що підпорядкована вимогам фінансової політики держави. Воно відіграє значну роль у бюджетному процесі, адже якість виконання бюджету не в останню чергу залежить від правильного визначення бюджетних показників.

Усе ж, попри значні досягнення вітчизняних учених та різні підходи до методів планування, питання прогнозування і планування бюджету потребують подальшого дослідження та вдосконалення. З огляду на це, пропонуємо порівняння основних ознак бюджетного прогнозування і бюджетного планування в умовах соціально-економічного розвитку країни (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика бюджетного планування і бюджетного прогнозування

Ознака	Бюджетне планування	Бюджетне прогнозування
1	2	3
Суть	комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів на таких стадіях бюджетного процесу як складання, розгляд і затвердження бюджетів для визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання бюджетних ресурсів держави	визначення вірогідних показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розробки стратегічного бюджету, в процесі якої формується концепція, шляхи її вирішення й основні цілі, які мають бути досягнуті
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> <li>– формування найважливіших народногосподарських пропорцій розвитку економіки на плановий період;</li> <li>– визначення раціональних шляхів бюджетного забезпечення передбачуваного рівня соціально-економічного розвитку на основі ефективного використання наявних у суспільстві ресурсів;</li> <li>– виявлення резервів у галузях економіки і спрямування їх на виконання плану економічного і соціального розвитку;</li> <li>– встановлення раціональних форм мобілізації грошових надходжень за окремими джерелами та формування доходів бюджетів з урахуванням резервів їх збільшення;</li> <li>– раціональний розподіл видатків державного бюджету між окремими ланками бюджетної системи та збалансування бюджетів нижчого рівня</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– визначати обсяг бюджетних ресурсів та їхнє використання як у цілому, так і за окремими видами;</li> <li>– вивчати взаємозв'язки показників бюджету з основними макроекономічними показниками (ВВП, показниками балансу фінансових ресурсів і витрат держави, балансу грошових доходів і витрат населення, платіжного балансу);</li> <li>– визначати вплив на величину показників факторів, що характеризують динаміку розвитку економіки;</li> <li>– перевіряти можливості бюджетного забезпечення показників соціально-економічного розвитку держави</li> </ul>
Мета	Забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку суспільства	Оцінка та визначення найвірогідніших варіантів формування ресурсів бюджету та напрямів їх використання з урахуванням пріоритетів і цілей розвитку економіки

Продовження табл. 1.

1	2	3
Законодавче регулювання	Бюджетний кодекс України, Закон України про Державний бюджет.	Бюджетний кодекс України, Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету»
Суб'єкт	Органи державної влади й управління та місцевого самоврядування.	Держава в особі державних органів управління певного ієрархічного рівня, економічні служби органів місцевого самоврядування, а також економічні служби підприємств та організацій різних форм власності.
Об'єкт	Бюджетна діяльність держави, державних установ і організацій	Економічний і соціальний потенціал України
Предмет	Бюджетні ресурси та їхній рух при здійсненні відтворювальних процесів в економіці	Бюджетні ресурси

Отже, проаналізувавши ключові ознаки, дійдемо висновку, що як бюджетне прогнозування, так і бюджетне планування передбачають систему заходів нормативно-правового, законодавчого характеру та сукупність певних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення функціонування системи ефективного управління бюджетними коштами. За своєю суттю бюджетне планування та бюджетне прогнозування є складовою загальнодержавної економічної політики.

Основними завданнями бюджетного прогнозування і планування бюджету є:

- забезпечення макроекономічних показників соціально-економічного розвитку держави;
- врахування всіх можливих джерел фінансування ресурсів бюджету;
- ефективний розподіл витрат за напрямками, галузями і сферами економіки;
- дотримання принципів прозорості та соціальної справедливості при розподілі бюджетних коштів;
- ефективне та результативне використання бюджетних коштів.

Таким чином, бюджетне планування і бюджетне прогнозування є важливим елементом у системі бюджетного менеджменту і дозволяє забезпечити дотримання принципів прозорості та соціальної справедливості при розподілі бюджетних коштів і їх ефективне та результативне використання для потреб соціально-економічного розвитку країни.



Полчанов А.Ю., к.е.н., доц.,  
Дрозд М.Л., студ., I курс, гр. ЗФБС-18м, ФОФ  
Житомирський державний технологічний університет

### ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ

Вийшовши за рамки військового мистецтва, в минулому столітті стратегія почала активно запроваджуватись в практику управління компаніями, відповідно до цього змінилась і сутність поняття «стратегія». Фінансова стратегія розглядається як ключова функціональна стратегія компанії, і перебуває у тісному взаємозв'язку з корпоративною та іншими видами стратегій.

Формування фінансової стратегії відіграє важливу роль в стратегічному фінансовому управлінні компанією. Зважаючи на унікальність кожної організації не існує єдиного порядку формування її фінансової стратегії, що ускладнює практику управління підприємством. Враховуючи місце фінансової стратегії у загальній структурі стратегії компанії процес формування фінансової стратегії компанії перебуває у тісному взаємозв'язку з формуванням загальної стратегії підприємства, і має по відношенню до неї підлеглий характер.

Значний внесок в систематизацію підходів щодо формування стратегії компанії, в тому числі і фінансових зробили Г. Мінцберг, Б. Альстренд та Д. Лемпел (рис. 1.).



Рис. 1. Школи фінансових стратегій

Школа дизайну (К. Ендрюс, Ф. Селзнік, У. Ньюман) пропонує модель формування фінансової стратегії як спроби досягнення відповідності між внутрішнім фінансовим потенціалом та зовнішніми можливостями компанії. Представники школи планування (І. Ансофф, С. Хофер), надавали процесу розробки фінансової стратегії значного формального характеру, що має чітко визначені складові. На думку прихильників школи позиціонування (М. Портер, К. Хаттен, Д. Шендел), дії компанії мають бути спрямовані на досягнення вигідних ринкових позицій, що дасть змогу одержати перевагу над конкурентами. Формування фінансової стратегії, відповідно до поглядів цих трьох шкіл, мало розпорядчий характер.

Враховання специфіки реалізації фінансової стратегії знайшло відображення у поглядах представників шести таких шкіл. Ключову роль в процесі стратегічного фінансового управління школа підприємництва (А. Коул, Й. Шумпетер) вбачає в особі керівника організації, його досвіді та інтуїтивних здібностях, що надає стратегії гнучкості зумовленої нехтуванням формальностей. Когнітивна школа (Дж. Марч, Г. Саймон) розглядає формування фінансової стратегії як ментальний процес, що залежить від способу мислення стратега, його світогляді. На думку представників школи навчання (Р. Кайєрт, Дж. Куїнн, Ч. Ліндблом), необхідність вирішувати нестандартні та складні задачі надала важливого значення процесу самонавчання для пошуку відповідей та рішень. Вплив владних та політичних факторів як в організації, так і в зовнішньому фінансовому середовищі на формування фінансової стратегії знаходить відображення у поглядах школи влади (Г. Аллісон, Г. Естлі, Дж. Пфєффер). Акцент на соціальних чинниках характерний для школи культури (Е. Ренман, Р. Норман). Визначальними елементами процесу формування фінансової стратегії, відповідно до поглядів школи зовнішнього середовища (Д. П'ю, М. Ханнан, Дж. Фріман), є зовнішні фактори організації та адаптація до них.

Постійним динамізмом у розвитку компанії та формуванні її фінансової стратегії характеризуються погляди школи конфігурації (Д. Міллер, Г. Мінцберг, А. Чендлер-молодший).

**Ярошинська А.В., студ., гр. ФБСМ-3, ФОФ  
Науковий керівник – Полчанов А.Ю., к.е.н., доц.  
Житомирський державний технологічний університет**

## **ТРЕНДИ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ СТРАХУВАННЯ**

Очевидно, що страхова галузь змінюється разом з розвитком інформаційних технологій. І коли страхування зустрічається з технологіями, народжується абсолютно нова сфера – insuretech – яка спрямована на розробку новітніх технологічних рішень в сфері страхування. Серед найпопулярніших розробок можна зустріти слова, які зараз ходять на слуху у кожного з нас. Це і blockchain, і machine learning, і big data з P2P. Але є й такі, про які чуло не так багато людей: мікрострахування, гейміфікація, страхування для IoT-сфери, робо-едвайзер та страхування на основі використання.

Найбільш відомим прикладом peer-to-peer страховки є ізраїльсько-американський Lemonade, заснований колишнім топ-менеджером SanDisk Даніелем Шрайбером і співзасновником FiveгХаймомВіннінгером. Служба працює на основі підписки, страхові виплати формуються з внесків самих користувачів. Lemonade використовує штучний інтелект та машинне навчання. Завдяки цьому операції виконуються швидко. На сайті заявлено, що користувачеві знадобиться не більше 90 секунд, щоб оформити страховку, і лише 3 хвилини, щоб отримати виплату. Інвестори повірили в технологію: загальний обсяг інвестицій сягає 180 мільйонів доларів.

Не тільки страхування, а й галузь фінансових послуг в цілому переживає кризу довіри. Вирішити цю проблему можуть мобільні технології та блокчейн. Основними напрямками роботи є захист даних клієнтів, розробка більш прозорих і доступних страхових рішень. Але у випадку, коли усі намагаються встигати за трендами, постає важливе питання: «А чи потрібно це страховому ринку?» Адже часто буває так, що нові технології застосовуються там де треба і де ні. Проте блокчейн і страхування це не далекі терміни. Страхування це саме та сфера, де потрібні блокчейн-технології, адже вони передбачають прозорість, безпеку та децентралізацію, що забезпечить кращий захист персональних даних і унеможливить їх підробку або крадіжку.

Розвиток інтернету речей провокує зростання кіберзагроз. І якщо спеціалізована техніка має хороший рівень захисту, то навіть звичайний «розумний» холодильник може стати причиною хакерської атаки на усі дані користувача. А хто взагалі, окрім людей, що працюють в айті-сфері, переживає про те, щоб пароль від вай-фаю був досить складним? І це дійсно велика проблема, проте IoT-технології здатні значно знизити ризик настання страхового випадку. Датчики диму, розумні вірні дзвінки, що реагують на рух, голосові помічники, які попереджують про сторонніх у домі. Подовжувати можна довго, проте не слід забувати, що кожна технологія має як переваги, так і недоліки. І часто буває так, що саме існування недоліків залежить від користувача. Головне необхідно розуміти: в сучасному світі можна втратити не лише майно, а й інформацію. І коли користувач завантажує важливі документи та фото до хмарних сервісів, він не завжди замислюється про те, що непогано було б мати й копію. Так, на всякий випадок. Адже достатньо лише одної атаки чи припинення роботи сервера і дані можна вже не повернути.

IoTПриводить нас до того, що страхування стає тісно пов'язаним з інтернетом та масивами даних. Всі ми з ними пов'язані. Та в постійному розвитку немає нічого поганого, адже накопичені масиви даних використовують для аналізу страхового ринку, ризиковості тої чи іншої діяльності, розробці нових страхових продуктів і зменшенню ризиків. Особливо це потрібно для України, тому що за роки незалежності громадяни так і не почали довіряти страховим компаніям. Люди не бачать прозорості у діяльності страховиків, а також переживають про те, що їх гроші пропадуть безслідно. Тому задля іміджу страхової діяльності в Україні необхідно оптимізувати роботу компаній, проаналізувати рівень довіри населення, розробити персоналізовані страхові продукти та проінформувати населення про реальні ризики. Особливо в інформаційному секторі. Так, якщо кожен громадянин навчиться бачити ризики самостійно та мінімізувати їх, навчиться довіряти СК, то це дозволить створити потужний ринок і свідому обізнаність серед користувачів страхових послуг, які будуть не просто купувати поліси у першого ж страховика, а самостійно підбирати продукти, виходячи з власних потреб та можливостей. І для того, щоб це стало доступно і зрозуміло кожному, необхідна оптимізація і персоналізація страхових послуг, де незамінне використання bigdata, соціальної реклами та інформування через ЗМІ і соціальні мережі.

**Антонюк В.С., студ., V курс**  
**Науковий керівник – Віленчук О.М., к.е.н., доц.**  
*Житомирський національний агроекологічний університет*

### **СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні постає необхідність в нових підходах до управління економікою на різних рівнях, зокрема на рівні окремих підприємств. Основним чинником підвищення економічної ефективності підприємства є удосконалення механізму управління оборотними активами підприємства. Оборотні активи є найбільш мобільною частиною майна підприємства. Саме тому від ефективності управління оборотними активами багато в чому залежить здатність суб'єктів господарювання приймати важливі стратегічні і тактичні рішення в сфері фінансового менеджменту.

В основі методології управління мають бути закладені відповідні принципи взаємодії суб'єктів і об'єктів. Серед основних принципів варто виокремити комплексність при формуванні управлінських рішень, формування інтегрованої системи управління на підприємстві, наявності різних варіантів при розробці необхідних рішень, динамічне управління підприємством. Вагомим фактом посилення ринкових позицій підприємства в економічному середовищі є безумовно процес удосконалення управління оборотними активами. За умов наявності різноманітних фінансових ризиків (невиконання договірних зобов'язань, непогашена дебіторська або кредиторська заборгованість тощо), що виникають між суб'єктами господарювання актуалізується необхідність планування руху грошових коштів з метою забезпечення належного рівня платоспроможності, ліквідності підприємницької діяльності. Завдяки раціональному управлінню оборотними активами досягається позитивний ефект у діяльності підприємства та створюються резерви його подальшого розвитку.

Управління оборотними активами полягає в забезпеченні безперервності процесу виробництва і реалізації продукції з найменшим розміром оборотних коштів. Тобто, оборотні активи повинні бути розподілені по всіх стадіях кругообігу у відповідній формі і в мінімальному, але достатньому обсязі. Таким чином, оборотні кошти – варто розглядати як сукупність грошових коштів, авансованих для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу, що забезпечують безперервний кругообіг грошових коштів і ритмічність процесу виробництва продукції шляхом придбання предметів праці, допоміжних матеріалів, палива, оплати споживаної енергії всіх видів, інших послуг, в тому числі і оплати праці. Процес управління оборотними активами становить найбільш велику частину операцій фінансового менеджменту. Це пов'язано з великою кількістю елементів їх внутрішнього матеріально-речового та фінансового складу, що вимагають індивідуалізації управління; високою динамікою трансформації їх видів; пріоритетною роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельності і інших цільових результатів операційної діяльності підприємства. Всі вищенаведені чинники, змушують менеджера розробляти і використовувати сучасні методи та моделі управління коштами підприємства.

З позиції фінансового менеджменту управління оборотними активами, спрямоване на розв'язання таких завдань, як: забезпечення достатнього обсягу оборотних активів для гарантування поточної платоспроможності; оптимізації структури оборотних активів для виконання нормативів ліквідності; ефективне використання оборотних активів для відтворення прибутковості і рентабельності суб'єкта господарювання.

У розвинутих країнах перспективним інструментом повернення дебіторської заборгованості є факторинг. Тобто фірма-посередник (факторингова компанія) за певну плату одержує від підприємства право стягувати заборгованість з дебіторів. Факторингова компанія бере на себе всі ризики, зменшує неплатежі, прискорює товарообіг, таким чином, вирішується питання погашення дебіторської заборгованості. Якщо підприємство потребує збільшення оборотних коштів, воно може залучити їх із зовнішніх та внутрішніх джерел. Наприклад, надавати знижки на великі партії продукції, замовити рекламу, прийняти участь у виставках, ярмарках, взяти кредит та багато інших. У разі прискорення оборотності фінансових ресурсів зменшиться потреба в їх використанні, що дозволить підприємству частину коштів використати для збільшення виробництва, інвестування в інші види діяльності чи створення дочірніх підприємств. За наявності на підприємстві розробленої стратегії поведінки збільшуються можливості фірми по розширенню діяльності, підвищується рентабельність власного капіталу, забезпечується безперебійна робота, знижуються обсяги вільних поточних активів, прискорюється оборотність активів і, головне, збільшується прибуток.

Переважає більшість фінансових рішень підприємства пов'язані з управлінням оборотними активами. Тому в систему управління оборотними активами поряд з плануванням, нормуванням та обліком входить регулярний аналіз їх складу, динаміки, відповідності потребам поточної виробничо-господарської діяльності. Від забезпеченості оборотними активами, їх структури, грамотного управління та рівня використання, багато в чому залежать ефективність функціонування і фінансова стійкість підприємств.

Здійснення управління оборотними коштами передбачає оптимізацію його операційного циклу тобто забезпечення трансформації обігових коштів в інші елементи оборотних активів (запаси сировини та матеріалів, готову продукцію, дебіторську заборгованість тощо) з метою нарощування та зміцнення фінансово-економічного потенціалу господарюючих суб'єктів. Від спроможності ефективно інвестувати вільні кошти в інші активи багато в чому залежить здатність досягати стратегічних та тактичних цілей підприємства.

Отже, результатом впровадження ефективної політики управління оборотними активами має стати: забезпечення ритмічності і безперервності діяльності суб'єкта господарювання, скорочення обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок зниження втрат на їх фінансування, забезпечення процесу прискорення обороту оборотних активів, сприяння максимізації прибутків підприємства при збереженні ліквідності.

**Беспалов Б.О., магістрант, 1 курс, гр. Ф-18-1Мфк**  
**Науковий керівник – Віленчук О.М., к.е.н, доц.**  
*Житомирський національний агроекологічний університет*

### **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Страхові послуги є одним із невід'ємних елементів страхового ринку та фінансової системи кожної держави. Досвід зарубіжних країн свідчить, що розвиток національних економік зазвичай визначають за рівнем організації страхового ринку. Відтак виникає потреба в детальному дослідженні функціонування та аналізі ринку страхових послуг, прогнозування його змін та пошуку шляхів удосконалення для України.

Розвиток ринку страхових послуг на сучасному етапі відбувається завдяки підвищенню зацікавленості юридичних та фізичних осіб у захисті своїх майнових й особистих інтересів. З іншого боку стримують розвиток – вузька клієнтська база страховиків, недостатність надійних фінансових інструментів для інвестування.

З огляду ринок страхових послуг України зазнає істотних змін. Страхові компанії України з кожним роком адаптуються до рівня міжнародного стандарту ведення страхового бізнесу на території держави та за її межами, створюючи філії. Це значно поліпшує конкурентоспроможність страхових компаній і насичує ринок новими ідеями.

Протягом 2018 р. збільшилась кількість укладених договорів страхування на 16 968,2 одиниць (або на 12,4%), при цьому на 11799,2 одиниць (або на 13,2%) зросла кількість договорів з обов'язкового страхування, в тому числі збільшилась кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 11379,5 тис. одиниць (або на 13,7%) у порівнянні з 2017 р. За 2018 р. кількість укладених договорів з добровільного страхування збільшилась на 4089,2 тис. одиниць (або на 8,9%), в тому числі збільшилась кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на 3 713,8 тис. одиниць (або 14,9%), кількість укладених договорів страхування медичних витрат зросла на 605,9 тис. одиниць (або на 21,8%). Представлені дані свідчать про позитивну динаміку зростання ринку страхових послуг.

За січень – вересень 2018 року в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року кількість страхових компаній зменшилась на 11 одиниць. Це свідчить про те, що компанії стають універсальними. Одна компанія може обслуговувати більше клієнтів та надає більший спектр послуг.

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестрахованні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 9 місяців 2018 року, становили 34875,3 млн. грн., з них: 13392,0 млн. грн. (38,4%) – що надійшли від фізичних осіб; 21483,3 млн. грн. (61,6%) – що надійшли від юридичних осіб. За 9 місяців 2017 року загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 31391,1 млн. грн., з них: 11112,6 млн. грн. (35,4%) – що надійшли від фізичних осіб; 20278,5 млн. грн. (64,6%) – що надійшли від юридичних осіб. Страховий ринок з кожним роком залучає більше капіталу. Відповідно до цього росте кількість клієнтів і що головніше, довіра до нього.

Станом на 30.09.2018 р. обсяг загальних активів страховиків становив 59 468,2 млн. грн., що на 4,7% більше в порівнянні з відповідним показником минулого року. Величина активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», збільшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 30.09.2017 на 2 946,8 млн. грн. або на 8,3% та склала 64,4% загальних активів страховиків (станом на 30.09.2017 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування» становили 35350,6 млн. грн., станом на 30.09.2018 – 38297,4 млн. грн.). Це дає змогу для поліпшення якості активів страхових компаній, що є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку страхових послуг. З метою подальшої активізації розвитку ринку страхових послуг доцільно реалізувати низку системних різнопланових заходів, спрямованих на формування взаємовигідних фінансово-економічних відносин між учасниками страхового процесу. Зокрема, в рамках реформування ринку, підвищення рівня якості послуг, а також підвищення його інвестиційного потенціалу, доцільно реалізувати заходи нормативно-правового, організаційно-методологічного та інформаційного характеру, орієнтованих на розширення спектру надання відповідних послуг з майнових та особистих видів страхування.

Важливим етапом розвитку страхового ринку в Україні є його інфраструктурне забезпечення та захист прав споживачів страхових послуг. Використання різноманітних маркетингових технологій дозволяє розширювати клієнтську базу страхових компаній, тим самим збільшувати акумуляцію страхових платежів та посилювати страховий захист страхувальників.

Необхідною умовою подальшого функціонування ринку страхових послуг є забезпечення прозорості в діяльності державного регулятора Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг щодо видачі ліцензій страховим компаніям, контролю за їх платоспроможністю, а також сприяння розвитку конкуренції на страховому ринку.

Отже, розвиток страхових відносин варто розцінювати як об'єктивний процес функціонування сучасного фінансово-економічного середовища. З поступовим зростанням платоспроможного попиту на страхові послуги серед юридичних та фізичних осіб збільшуватиметься їхні потреби у страхуванні, що безумовно вимагатиме від страховиків постійного удосконалення системи страхового обслуговування.

**Кравченко Д.М., магістрант, V курс, гр. Фз18-1М**  
**Науковий керівник – Сус Ю.Ю., к.е.н., доц.**  
*Житомирський національний агроекологічний університет*

### **БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ**

Сучасний фінансовий стан в Україні нажалі не є стабільним. Тому на українських підприємствах розробляють нові ефективніші підходи до управління витратами та доходами підприємства, у сфері фінансового планування, та збільшення прибутку. Сьогодні гостро постає питання контролювати витрати підприємства, адже для стабільного розвитку підприємства, на постійного зросту прибутку, необхідне впровадження фінансового планування та бюджетування. Велика конкуренція виробників, ринкові умови, змушують виробників покращувати свої технології виробництва. Ефективність роботи підприємств суттєво впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні шляхом наповнення державного бюджету з-за допомогою введення раціональної виробничої маркетингової та фінансової діяльності. Це сприяє досягненню поставлених підприємством цілей максимізації прибутку від усіх видів діяльності на основі застосування сучасних методів управління господарською діяльністю.

Серед вітчизняних дослідників бюджетування свій внесок внесли такі вчені як: М.Д. Білик, С.Ф. Голов, М.Г. Чумеченко, та інші. Найбільшу увагу бюджетуванню все ж таки приділяють зарубіжні вчені, тому на іноземних підприємствах впровадження бюджетуванню є більшим досвідом. Д.Хан, Дж. Робінзон, Т.Скону, Дж.К. Гелберайт – найбільш відомі науковці що зробили найбільший вклад в дослідження цього процесу.

Тлумачення терміну “бюджетування” в різних джерелах трактується по різному. Можна сказати що це технологія фінансового планування, обліку і контролю доходів і видатків, одержуваних від бізнесу на всіх рівнях управління. Тобто бюджетування доцільно застосовувати при виникненню дефіцитів коштів на підприємстві, або коли керівники компанії хочуть отримувати більш точний прогноз про їхню діяльність, про зниження вартості на одиницю продукції та реструктуризації компанії.

Бюджетування виконує три основні функції: 1) планування; 2) прогнозування; 3) аналіз.

Функція планування є найважливішою, бюджетування – це основа для внутрішнього фірмового планування. Тобто виходячи із стратегічних цілей підприємства, бюджети вирішують завдання розподілу фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні підприємства. Функція прогнозу полягає у розрахунку прогнозованих показників з виконанням планових завдань на основі бухгалтерського та управлінського обліку. Функція аналізу передбачає зіставлення фактичних даних з плановими показниками на кожному етапі, виявлення відхилень, наступне коригування дій.

Стосовно подолання недоліків бюджетування, то група дослідників під керівництвом Р. Квасницької пропонує дотримуватись таких умов: удосконалювати організаційну структуру підприємства, яка дозволить персоналізувати функції та відповідальність керівників. При впровадженні бюджетування у досягненні позитивних результатів є правильне визначення центрів відповідальності та надання усіх необхідних повноважень відповідальним особам. Оскільки, саме контроль за правильністю використання наукових підходів у практичній діяльності менеджерів усіх рівнів дозволить досягти бажаного економічного ефекту.

Впровадження бюджетування призведе до багатьох позитивних покращень, таких як: покращення фінансових результатів на основі управління прибутком і витратами, раціональніший розподіл і використання ресурсів, оптимізація та зменшення витрат і впровадження оперативного контролю; поліпшення платоспроможності підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками; чіткість та цілеспрямованість діяльності організації, безперервність та ритмічність виробничих процесів; підвищення реактування та оперативності прийняття важливих управлінських рішень; узгодження, та координування окремих підрозділів (філій, відділень та ін.) і відділів підприємств, а також окремих напрямів діяльності виробництва для досягнення поставлених глобальних завдань підприємством; поліпшення процесів комунікації на підприємстві; можливість стимулювання персоналу.

Отже, найцінніше, що дає підприємству бюджетування, це координація всіх сторін діяльності, зусиль усіх підрозділів на досягнення кінцевого результату і, як наслідок, підвищення ефективності та фінансової стійкості, платоспроможності підприємства та управління грошовими потоками. Найбільш доречно впроваджувати бюджетування на великих підприємствах. Система бюджетування, що є базою на контрольованому прогнозі, має цілий ряд переваг і в сучасних умовах є одним з найбільш передових методів управління. Система управління підприємством повинна постійно вдосконалюватись з урахуванням накопиченого зарубіжного досвіду, новітніх теорій й практичних досягнень у сфері менеджменту. Адже проблемою українських підприємств є не кваліфіковані керівники, які достеменно не знають основ бюджетування, що і надає стимулу навчатися на удосконалюватися нашим підприємцям. Аналіз світового досвіду допоможе нам не тільки оцінити переваги та недоліки різних методів бюджетування, а й обрати для нашої країни той варіант, який буде працювати саме в Україні.

**Ковальчук В.Ф.,** магістрант, 1 курс, гр. ФБСМ-3, ФОФ  
 Науковий керівник – Литвинчук І.В., к.е.н., доц.  
 Житомирський державний технологічний університет

**ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА ПЛАНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Швидкий розвиток економічних відносин, нестабільність ринкового середовища, впровадження найсучасніших методів конкурентної боротьби вимагають адекватного розвитку інструментарію управління банком, який здатний швидко визначити і оцінити ситуацію, що дасть змогу оперативно і найбільш правильно прийняти необхідне і виважене управлінське рішення.

У зв'язку з цим, сьогодення здійснення банківської діяльності зумовлює необхідність пошуку нових підходів до її управління. Розробка єдиної аналітичної бази даних є основою для проведення фінансового моніторингу є передумовою для прийняття виважених управлінських рішень. Завданнями фінансового моніторингу є оцінка поточного і минулого фінансового стану банку й основних результатів його діяльності, пошук та оперативне надання інформації, щодо основних фінансових показників, забезпечення фінансової стійкості та надійності банку завдяки постійному контролю за фінансовою роботою, а отже і зміцненню комерційного розрахунку, як основи стабільної роботи банку і виконання ним своїх фінансових зобов'язань.

При цьому першочерговою метою моніторингу є узагальнююча оцінка і прогноз майбутніх результатів діяльності. Фінансовий моніторинг слід розглядати не тільки як збір, систематизацію та проведення аналітичних заходів. Дану систему варто представляти як сукупність облікових операцій, аналізу, діагностики виявлених результатів і створення прогнозів на перспективу. На нашу думку фінансовий моніторинг варто визначати як єдину систему безперервного збору, систематизації та обробки інформації і побудування на її основі прогнозних показників діяльності з метою прийняття управлінських рішень. В процесі відстеження і прогнозування банківської діяльності фінансовий моніторинг як економічна категорія виявляє свою сутність, внутрішню властивість через такі функції (рис.1).

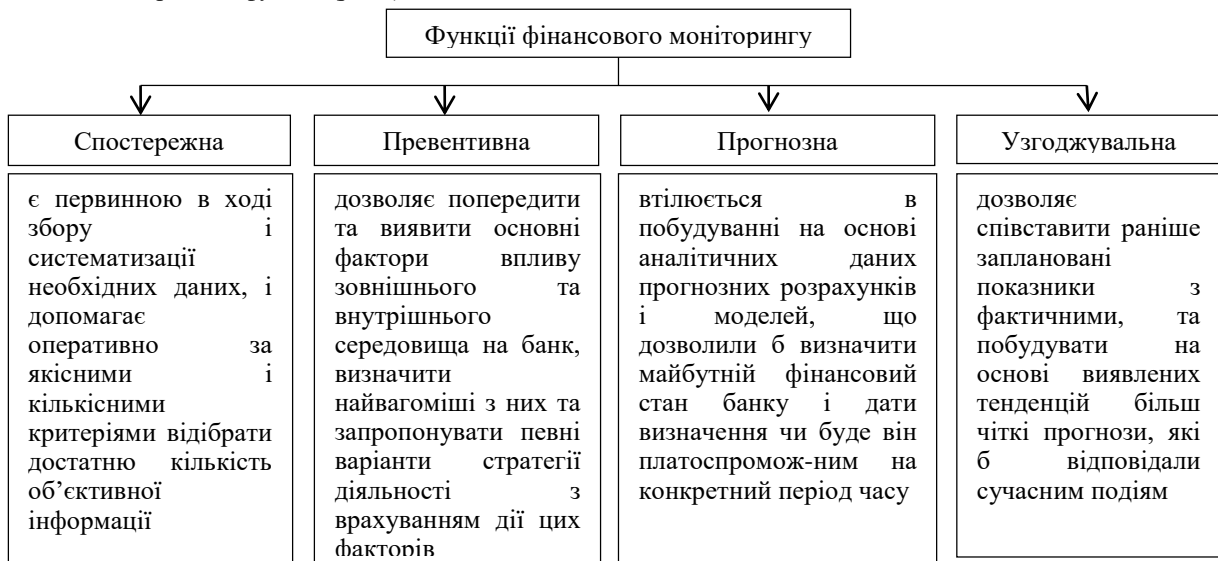


Рис.1. Функції фінансового моніторингу

Організація фінансового моніторингу, яка відповідає об'єктивним вимогам, передбачає більш усвідомлене врахування його основних принципів.

Значення фінансового моніторингу полягає в тому, що він: оперативно повідомляє про зміни в ході звичайної діяльності; надає можливість реально побудувати прогноз і наблизити прогнозовані показники до реальних; слугує основою для планування і бюджетування, базою, на якій ґрунтується прийняття управлінських рішень; зберігає інформацію про основні показники діяльності, та зміни прогнозованих показників в динаміці у єдиній базі даних. При цьому, основним завданням фінансового моніторингу є відстеження факторів впливу на кінцеві показники діяльності і визначення нових прогнозованих показників на певний момент часу з врахуванням виявлених відхилень.

Застосування фінансового моніторингу є доцільним та ефективним та дозволяє з мінімальними витратами робочого часу кваліфікованих фахівців отримати результати на кожний конкретний момент часу, використовуючи єдину інформаційну базу. Крім того, введення в дію єдиної автоматизованої бази даних, та використання пакетів прикладних програм для здійснення прогнозування дозволило б збільшити продуктивність діяльності та покращити кінцеві показники діяльності на основі відстеження і усунення негативних факторів впливу, а також виявлення позитивних факторів (прихованих резервів).

Результати, отримані в ході фінансового моніторингу є базою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень менеджментом банку та для коригування раніше прийнятих рішень при зміні зовнішніх або внутрішніх умов функціонування.

## **СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА**

Економічний розвиток і довгострокова ефективна робота підприємства значною мірою визначаються вибором стратегічних орієнтирів, що дозволяють максимально реалізувати потенціал використовуваних у господарській діяльності ресурсів.

Сучасні підприємницькі структури, будучи складними соціально-економічними системами, в значній мірі схильні до впливу факторів зовнішнього середовища. При цьому, управління малими та середніми підприємствами є, в своїй суті, не реакцією на зміни, що вже відбулися, а активними діями, що направлені на передбачення майбутніх змін, це дозволяє їм бути більш стратегічно стійкими, ніж великий бізнес. Отже, для будь-якого підприємства найважливішим аспектом управлінської діяльності є розробка загальної корпоративної стратегії та взаємопов'язаних з нею функціональних стратегій. А серед всіх функціональних стратегій однією з найбільш значущих є фінансова стратегія. Фінансова стратегія для підприємства – це набір правил, здійснення яких дозволяє досягти незалежності від зовнішніх джерел фінансування та високої платоспроможності підприємства.

Фінансова стратегія може включати в себе дві складові: цільову фінансову стратегію та ресурсну фінансову стратегію. Так, цільова фінансова стратегія може бути представлена як стратегія підвищення вартості компанії, стратегія зростання обсягів продажів, стратегія підвищення прибутку. У свою чергу ресурсна фінансова стратегія є стратегією самофінансування, стратегією фінансових інвестицій.

Зазначена стратегія є своєрідною фінансовою моделлю підприємства, і при цьому фінансова стратегія взаємозалежна з усіма підсистемами управління підприємством. Крім того фінансова стратегія розглядається як сукупність дій з планування, прогнозування та формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, в тому числі таких ресурсів як: кадрових, матеріально-технічних, сировинних, нематеріальних і т.д.). Отже, фінансова стратегія може розглядатися як один з основних управлінських інструментів, що дозволяють формувати фінансові ресурси для забезпечення планомірного, безперервного та сталого функціонування підприємства.

Досліджувана стратегія є сферою перетину та інтеграцією фінансового та стратегічного менеджменту, тому фінансова стратегія має подвійну природу: фінансова стратегія є базовою і функціональною стратегіями одночасно. У якості базової фінансової стратегії знаходиться в основі реалізації інших функціональних стратегій і її подвійна природа виражається у впливі на інші функціональні стратегії, в той же час вона залишається все ж функціональною. Через фінансову стратегію відбувається інтегрування всіх функціональних стратегій і всіх окремих стратегічних позицій в єдину, цілісну і органічну корпоративну стратегію.

Діяльність з розробки фінансової стратегії та контролю за її реалізацією на практиці є однією з найбільш централізованих. Фінансова стратегія являє собою систему дій щодо досягнення поставлених довгострокових цілей фінансової діяльності, на основі якої детально опрацьовується політика формування і використання фінансових ресурсів суб'єкта підприємництва. Така політика включає механізм формування необхідного обсягу фінансування за рахунок різних джерел, а також механізм ефективного вкладення цих ресурсів в активи, з врахуванням стану зовнішнього та внутрішнього середовища фірми. Фактори зовнішнього середовища визначають складність поведінки підприємства на ринку і невизначеність його результатів.

Оскільки метою фінансової стратегії є максимізація економічних вигід підприємства, тобто формування позитивного сальдо потоку фінансових ресурсів і отримання прибутку від усіх видів діяльності, при цьому вона характеризується вторинним характером до корпоративної стратегії, то, відповідно, фінансову стратегію можна розглядати як інтегровану сферу управління (фінансовий і стратегічний менеджмент). Отже, фінансова стратегія повинна забезпечувати політику і тактику управління фінансовими ресурсами, сприяти досягненню довгострокових корпоративних цілей, в яких фінансова складова є переважаючою. Звідси – фінансову стратегію необхідно розглядати системно: як функціональну стратегію і як базову стратегію підприємства. Фінансова стратегія інтегрує в собі цілі, плани їх досягнення і системи комунікація, мотивації і контролю.

Отже, фінансова стратегія – це одна з найважливіших видів функціональних стратегій, що являє собою систему дій з метою досягнення поставлених довгострокових цілей фінансової діяльності, на основі якої детально опрацьовується політика залучення і використання фінансових ресурсів компанії. Така політика включає конкретний механізм формування необхідного обсягу фінансування за рахунок різних джерел і форм, а також механізм ефективного вкладення цих ресурсів в активи, орієнтуючись при цьому на підтримку її стійкого стану.